

ΘΕΜΑ : **ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ**
ΕΥΡΩΣΥΝΤΑΓΜΑ

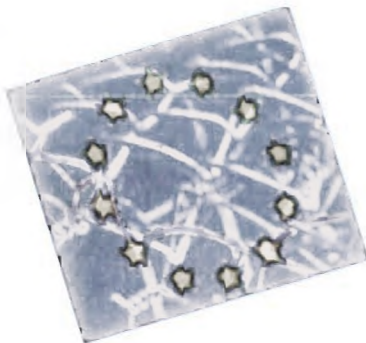
Αντώνης Μαρκουλίνος 10434

Κωνσταντίνος Φωθιαδάκης 9268

Εισηγητής : **Μαρία Παπαχρήστου**

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα : Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Εκμεταλλεύσεων

Τ.Ε.Ι Μεσολογγίου 2006

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάγκη δημιουργίας ενώσεων

Οι προσπάθειες να ενωθούν τα ανόμοια έθνη της Ευρώπης προηγούνται των σύγχρονων εθνικών κρατών και έχουν εμφανιστεί επανειλημμένα σε όλη την ιστορία της Ευρώπης. Τρεις χιλιάδες έτη πριν, η Ευρώπη εξουσιάστηκε από τους Κέλτες, και έπειτα κατακτήθηκε και κυβερνήθηκε από την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Αυτές οι πρώτες ενώσεις δημιουργήθηκαν από τη δύναμη. Η φραγκική αυτοκρατορία του Καρλομάγνου και η Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ένωσαν μεγάλες περιοχές κάτω από μια χαλαρή διοίκηση για εκατοντάδες έτη. Πιο πρόσφατα η τελωνειακή ένωση του 19ου αιώνα κάτω από τον Ναπολέοντα και οι κατακτήσεις της δεκαετίας του '40 της Γερμανίας είχαν μόνο παροδική ύπαρξη.

Λαμβάνοντας υπόψη το πλήθος των γλωσσών και τους πολιτισμούς της Ευρώπης, αυτές οι προσπάθειες περιέλαβαν συνήθως τη στρατιωτική υποταγή απρόθυμων εθνών, πράγμα που οδηγούσε στην αστάθεια, άλλες έχουν διαρκέσει εκατοντάδες ετών και μεγάλων περιόδων ειρήνης και οικονομικής και τεχνολογικής προόδου όπως στην Pax Romana της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Μια από τις πρώτες προτάσεις για την ειρηνική ενοποίηση μέσω της συνεργασίας και της ισότητας της ιδιότητας μέλους έγινε από τον ειρηνόφιλο Βίκτωρα Ουγκό το 1851. Μετά από τις καταστροφές του Α' Παγκόσμιου Πολέμου και του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, η ώθηση για την ίδρυση αυτού που αργότερα θα γινόταν η Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε πολύ, οδηγημένη από την αποφασιστικότητα να επανοικοδομηθεί η Ευρώπη και να αποβληθεί η δυνατότητα ενός άλλου πολέμου. Αυτό το συναίσθημα οδήγησε τελικά στο σχηματισμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα από τη (Δυτική) Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία και τις χώρες του Μπενελούξ. Αυτό ολοκληρώθηκε από τη Συνθήκη του Παρισιού, που υπογράφηκε τον Απρίλιο του 1951, και εφαρμόστηκε τον Ιούλιο του 1952. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τον πρωταρχικό ρόλο στην δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον έπαιξαν οι ΗΠΑ. Το όραμα των ΗΠΑ υπήρξε πολύ προωθημένο και περιελάμβανε τον Ευρωστρατό (EDC ή European Defense Community) και την πλήρη πολιτική ένωση της Ηπείρου ώστε η Ευρώπη να αναδειχθεί σε τρίτη ανεξάρτητη υπερδύναμη. Αυτός ο φιλόδοξος στόχος των ΗΠΑ δεν επετεύχθη διότι απορρίφθηκε από την Γαλλία.

Η πρώτη πλήρης τελωνειακή ένωση ήταν γνωστή αρχικά ως Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, που καθιερώθηκε από τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957 και εφαρμόστηκε την 1 Ιανουαρίου 1958. Αυτή άλλαξε αργότερα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα που είναι τώρα ο «πρώτος στυλοβάτης» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΕ έχει εξελιχθεί από ένα εμπορικό σώμα σε μια οικονομική και πολιτική συνεργασία. Ως πρόεδρος της Συνθήκης σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης, ο πρώην Γάλλος Πρόεδρος Βαλερί Ζισκερ ντ'Εσταίν πρότεινε να αλλάξει το όνομα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Ενωμένη Ευρώπη αλλά η πρότασή του δεν υιοθετήθηκε.

Ο σκοπός που επιλέξαμε την εργασία αυτή είναι για να δείξουμε πως μέσα από το πέρασμα μίας πενήνταετίας έχει εξελιχθεί η Ένωση και πως διαφαίνεται στον μέλλον η πορεία της, καθώς μέσα στα χρόνια γιγαντώθηκε, αλλά πλέον φαίνεται πως την απασχολούν μεγαλύτερης εμβέλειας θέματα τα οποία, όπως συνταγματοποίηση, και ως πολίτες μόνο αδιάφορους δεν μας αφήνουν. Η Ένωση βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι και σκοπός μας είναι να προσπαθήσουμε να δείξουμε που πραγματικά πηγαίνει με τις επερχόμενες διευρύνσεις.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρέθηκε να ακροβατεί μετά τα αρνητικά δημοψηφίσματα και με εσωτερικές διαμάχες που δεν φαίνεται να κοπάζουν ποιο πραγματικά είναι το μέλλον της; Η συνταγματοποίηση θα δώσει λύση στην ενότητα που αναζητά η Ένωση ή θα προκύψουν προστριβές που κανείς δεν ξέρει αν μπορεί να αντέξει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

1.1 ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Μετά από έναν αιώνα κατά την διάρκεια του οποίου δύο παγκόσμιοι πόλεμοι συγκλόνισαν την ανθρωπότητα, στις 19 Σεπτεμβρίου 1946, στη Ζυρίχη ο τότε πρωθυπουργός της Βρετανίας, Sir Winston Churchill αναφέρθηκε για πρώτη φορά στην αναγκαιότητα "ενός είδους Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης".

Λίγο αργότερα, το 1948, στη σύνοδο της Χάγης οι αρχηγοί 24 ευρωπαϊκών χωρών που συμμετείχαν, αποφάσισαν να εξετάσουν τρόπους για την δημιουργία μιας μορφής ευρωπαϊκής ένωσης. Οι αντιπαραθέσεις και οι ζυμώσεις, ωστόσο, που ακολούθησαν σε εθνικό επίπεδο ήταν έντονες, δεδομένου ότι σε κάθε χώρα εμφανίστηκαν ένθερμοι και δυναμικοί υποστηρικτές όσο και πολέμιοι της ενωμένης Ευρώπης.

Συγκροτημένες συζητήσεις με ουσιαστική πολιτική βούληση για τη νομισματική ενοποίηση ξεκινούσαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1960. Ο Jean Monnet, το 1961, μέσω της Επιτροπής Δράσης για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης (Action Committee for the United States of Europe) πρότεινε τη δημιουργία της Νομισματικής Ένωσης.

Οι διεργασίες που ακολουθούν είχαν σαν αποτέλεσμα την κατάθεση του Σχεδίου Barre στο Συμβούλιο Υπουργών με κύριο στόχο την ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας των χωρών-μελλών. Το σχέδιο Barre συζητήθηκε στη Χάγη το 1969 και τον Ιανουάριο του 1970 το Συμβούλιο Υπουργών αποφάσισε τη σταδιακή υλοποίηση του.

Σημαντική ώθηση στις προσπάθειες νομισματικής ενοποίησης δόθηκε με την κατάθεση της Πρώτης και Δεύτερης Έκθεσης Werner, το φθινόπωρο του 1970. Στις εκθέσεις αυτές προτάθηκε η δημιουργία πλήρους οικονομικής και νομισματικής ένωσης το 1980.

Παράλληλα όμως με τα σχέδια, τις εκθέσεις και τις προτάσεις που αναφέρθηκαν υπήρξαν και συγκεκριμένες συνθήκες που αποτέλεσαν βήματα προς την ίδια κατεύθυνση, αυτή δηλαδή της Ενωμένης Ευρώπης. Πιο συγκεκριμένα,

στις 18 Απριλίου 1951 υπογράφηκε η Συνθήκη των Παρισίων με την οποία θεσμοθετήθηκε η "Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα" (Ε.Κ.Α.Χ.).

Τον θεμέλιο λίθο για την οικοδόμηση της Ευρωπαϊκή Κοινότητα έθεσε ο Γάλλος τότε υπουργός εξωτερικών Robert Schuman με τη δήλωσή του της 9ης Μαΐου 1950, στην οποία παρουσίασε το σχέδιο που είχε συλλάβει μαζί με τον Jean Monnet, να ενώσει την ευρωπαϊκή βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα σε μια Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα. Ταυτόχρονα, το σχέδιο θα ήταν το ξεκίνημα μιας ιστορικής πρωτοβουλίας για μια "οργανωμένη και ζωντανή Ευρώπη" που είναι "απαραίτητη για τον πολιτισμό" και χωρίς την οποία "δεν μπορεί να διασφαλιστεί η ειρήνη στον κόσμο".

Το "σχέδιο Schuman" έγινε τελικά πραγματικότητα με την υπογραφή της ιδρυτικής συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) από τα έξι ιδρυτικά κράτη (Βέλγιο, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες) στις 18 Απριλίου 1951 στο Παρίσι (συνθήκη των Παρισίων) και με τη θέση της σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952.

Με την υπογραφή της συνθήκης των Παρισίων η Ε.Κ.Α.Χ. με βάση το σχέδιο Schuman που προαναφέραμε από τους εκπροσώπους της Δυτικής Γερμανίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Ολλανδίας, Βελγίου και Λουξεμβούργου ορίστηκε η αποστολή της η οποία σύμφωνα με το άρθρο 2 ήταν 'να συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας και της απασχόλησης ώστε να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο στα κράτη μέλη'. Όσον δε αφορά την κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα, σύμφωνα με το άρθρο 4 'θα έχει συντελεσθεί όταν θα έχουν εκπληρωθεί ορισμένες προπαρασκευαστικές ενέργειες της συνθήκης. Ένας από τους όρους ήταν η κατάργηση των ενδοκοινοτικών δασμών και φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδύναμου αποτελέσματος, καθώς και των ποσοστιαίων περιορισμών στις ενδοκοινοτικές διακινήσεις άνθρακα και χάλυβα.

Στις 17 Ιουλίου του 1955 το Συμβούλιο υπουργών Εξωτερικών της ΕΚΑΧ ανακοίνωσε την πολιτική βούληση των κρατών να προχωρήσουν στη κατασκευή της Ευρώπης και ασχολήθηκε με τα σχέδια διεύρυνσης της ΕΚΑΧ. Υπήρχαν δυο τάσεις όσον αφορά τις κατευθύνσεις. Τελικά επικράτησε η ιδέα της δημιουργίας μιας κοινής αγοράς και μιας κοινότητας ατομικής ενέργειας. Επακολούθησαν επίσημες διαπραγματεύσεις, με βάση την έκθεση του υπουργού Εξωτερικών του Βελγίου P.H. Spaak. Η έκθεση αυτή ήταν αποτέλεσμα της προσπάθειάς του να συγκεράσει τις δυο απόψεις, σε εφαρμογή της αρχικής ιδέας του Jean Monnet για συνδυασμό των δυο Κοινοτήτων.

Οι διαπραγματεύσεις οδήγησαν στις δυο συνθήκες για την ίδρυση αφενός της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας – ΕΟΚ και αφετέρου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας – ΕΚΑΕ, που υπογράφηκαν μεταξύ των έξι, στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου 1957. Τα όργανά τους συγκροτήθηκαν και άρχισαν να λειτουργούν από την 1η Ιανουαρίου 1959.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.)

Μετά την συνθήκη των Παρισίων από την οποία προέκυψε η Ε.Κ.Α.Χ., τα κράτη μέλη της προχώρησαν με την υπογραφή μιας νέας συνθήκης, της συνθήκης της Ρώμης, το Μάρτιο του 1957, στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ε.Κ.Α.Ε.).

Η Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ε.Ο.Κ., η οποία καθόρισε τις αρχές και τα θεμέλια της Κοινότητας, όπως επίσης την πολιτική και τα όργανα της, ήταν το βασικότερο από τα κείμενα που υπογράφηκαν στη Ρώμη. Εκτός από την δεύτερη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρώπης, υπήρχε επίσης και μια Σύμβαση, που αναφερόταν σε όργανα κοινά και στις τρεις Ευρωπαϊκές Κοινότητες καθώς επίσης και 9 Δηλώσεις.

Το πρώτο μέλημα της Κοινότητας ήταν η δημιουργία της Τελωνειακής Ένωσης, στην οποία επρόκειτο να βασισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 9 της Συνθήκης. Η κατάργηση των δασμών στα γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα δεν ήταν βέβαιο δυνατό να γίνει άμεσα και στο σύνολό της. Δημιουργήθηκαν οι Κοινές Οργανώσεις Αγοράς (ΚΟΑ) οι οποίες οδήγησαν στην κατάργηση δασμών για τα γεωργικά προϊόντα που κάλυπταν και που πραγματοποιήθηκε από την 1.7.1967. Όσον αφορά τα βιομηχανικά προϊόντα, η μείωση των δασμών έγινε επίσης σταδιακά. Η πλήρης πάντως τελωνειακή ένωση ανάμεσα στα έξι κράτη τέθηκε σε εφαρμογή από την 1η Ιουλίου 1968. Παρά τις κάποιες διαφορές ανάμεσα στις Κοινότητες, από το 1988, με απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου καθιερώθηκε ο όρος "Ευρωπαϊκή Κοινότητα" αντί "Ευρωπαϊκές Κοινότητες".

Στις 22 Ιανουαρίου 1972 στις Βρυξέλλες υπογράφηκε Συνθήκη Προσχώρησης για τις χώρες Μεγάλη Βρετανία, Δανία και Ιρλανδία, οι οποίες και υπεχώρησαν από την ΕΖΕΣ. Έτσι δημιουργήθηκε η "Ευρώπη των Εννέα".

Εννιά χρόνια αργότερα την 1η Ιανουαρίου 1981 ακολούθησε δεύτερη διεύρυνση με την προσχώρηση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή κοινότητα. Είκοσι χρόνια πριν, στις 9 Ιουλίου 1961, η Ελλάδα είχε υπογράψει "Συμφωνία Σύνδεσης" με την Ε.Ο.Κ., η οποία όμως ήταν πολύ πιο περιορισμένη σε σχέση με την "προσχώρηση". Αιτήσεις για προσχώρηση είχαν υποβάλλει και οι Ιβηρικές χώρες, η Ισπανία και η Πορτογαλία, οι οποίες τελικά έγιναν δεκτές το 1986, οδηγώντας έτσι στην "Ευρώπη των δώδεκα". Ακολούθησαν τρεις πρόσθετες εντάξεις, της Αυστρίας, της Σουηδίας και της Φινλανδίας, που οδήγησαν σε νέα διεύρυνση και στην "Ευρώπη των δεκαπέντε". Η επόμενη διεύρυνση προβλέπεται να περιλάβει αφενός την Κύπρο και αφετέρου χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

1.2.1 Συνθήκη Συγχώνευσης

Οι τρεις Κοινότητες τα πρώτα δέκα χρόνια διέθεταν μεν κοινά όργανα, κάθε κοινότητα όμως είχε δικό της Συμβούλιο και δική της Επιτροπή που τότε ήταν η Ανώτατη Αρχή.

Αυτό καταργήθηκε με την συνθήκη της συγχώνευσης που τέθηκε σε ισχύ την 1.7.1967 . Μετά την ημερομηνία αυτή λοιπόν υπάρχει ένα Συμβούλιο, μια Επιτροπή, ένα Κοινοβούλιο και ένα δικαστήριο και για τις τρεις κοινότητες, δηλαδή πλέον για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Στη συνέχεια, προστέθηκαν στα αρχικά και άλλα όργανα . Επιπλέον αναβαθμίστηκε ο ρόλος του κοινοβουλίου, κυρίως με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986, με την οποία αποκτήθηκε το δικαίωμα συμμετοχής στη νομοθετική διαδικασία. Ακόμη περισσότερο όμως με την συνθήκη του Μάαστριχτ με την οποία εισήχθη η διαδικασία της συναπόφασης, η οποία επεκτάθηκε σε περισσότερους τομείς με την Συνθήκη του Άμστερνταμ.

1.2.2 Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Πρόκειται για μια Συνθήκη που τέθηκε σε ισχύ την 1.7.1986 και η οποία επέφερε σημαντικότερες αλλαγές στις ιδρυτικές συνθήκες. Μεταξύ άλλων τέθηκε καταπληκτικό χρονικό όριο για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, συγκεκριμένα 1.7.1986, με βάση τη λευκή βίβλο που είχε συντάξει η επιτροπή το 1985.

Επίσης αναγνωρίσθηκαν αρμοδιότητες της Κοινότητας στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογίας, του περιβάλλοντος και της περιφερειακής πολιτικής. Καθοριστική όμως υπήρξε και η θεσμοθέτηση, έστω και στοιχειώδης, για πρώτη φορά , της ευρωπαϊκής πολιτικής συνεργασίας.

1.3 Η Συνθήκη του Μάαστριχτ

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση που υπογράφηκε στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας στις 7.2.1992 υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους σταθμούς της πορείας της Ευρωπαϊκής μιας και έκανε πλέον ορατή την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η πορεία των Ευρωπαϊκών κρατών προς μια ουσιαστική πολιτική πλέον μορφή συνένωσης συμβολίστηκε και από την αλλαγή ονομασίας από Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Περιλήφθηκαν διατάξεις για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με άλλες διατάξεις τροποποιήθηκαν οι Συνθήκες ΕΚΑΧ και της ΕΚΑΕ. Επίσης περιλήφθηκαν διατάξεις για την κοινή εξωτερική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΑ).

Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με την Συνθήκη του Μάαστριχτ¹ εγκαινίασε ένα νέο στάδιο στη διαδικασία πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης. Η συνθήκη, η οποία είχε υπογραφεί στο Μάαστριχτ ήδη στις 7 Φεβρουαρίου 1992, αλλά μπόρεσε να τεθεί σε ισχύ μόλις την 1η Νοεμβρίου 1993 εξαιτίας εμποδίων κατά τη διαδικασία επικύρωσής της (το εκλογικό σώμα της Δανίας έδωσε τη συναίνεσή του μόνο μετά από ένα δεύτερο δημοψήφισμα η κύρωση της συνθήκης από το κοινοβούλιο προσβλήθηκε στη Γερμανία με συνταγματική προσφυγή), αυτοπροσδιορίζεται ως "μια νέα φάση στη διαδικασία μιας διαρκώς στενότερης ένωσης των λαών της Ευρώπης". Η συνθήκη περιλαμβάνει, πέρα από μια σειρά τροποποιήσεων της συνθήκης ΕΟΚ και της συνθήκης ΕΚΑΕ, την πράξη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς ωστόσο να την ολοκληρώνει η ίδια. Πρόκειται -όπως εξάλλου η ανάπτυξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - για ένα πρώτο βήμα στην κατεύθυνση μιας οριστικής ευρωπαϊκής συνταγματικής τάξης, στην οποία μπορεί τότε να ενσωματωθεί και το σύνταγμα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Όπως προκύπτει και από τον τίτλο άλλωστε, η Ε.Ο.Κ. είχε σαν στόχο την συνεργασία των χωρών μελών μόνο σε οικονομικό επίπεδο ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση , αποσκοπεί στη γενικότερη ενοποίηση και συνεργασία των χωρών μελών .

¹ Ευθυμιάτου Πουλάκου Αντ. Εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σελ. 37

Με την συνθήκη του Μάαστριχτ δόθηκε μια νέα διάσταση στην Ευρωπαϊκή ιδέα .Η Ε.Ο.Κ. γίνεται πλέον Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) ,που δεν έχει πια σαν κύριο τομέα παρέμβασης της τον οικονομικό τομέα μόνο ,αλλά ενεργεί σε τρεις επιμέρους πυλώνες.

1 ^{ος} πυλώνας	2 ^{ος} πυλώνας	3 ^{ος} πυλώνας
Επιτροπή Συμβούλιο	Δημιουργία κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.	Στενή συνεργασία των χωρών μελών στις εσωτερικές υποθέσεις, όπως οι πολιτικές σε θέματα μετανάστευσης, ασύλου, αστυνόμευσης και δικαιοσύνης.
Κοινοβούλιο		
Δικαστήριο		

Στα πλαίσια των τριών αξόνων συνεργασίας, παράλληλα με την υιοθέτηση κοινού νομίσματος ,τέθηκαν στόχοι προκειμένου να διευκολυνθεί η Ευρωπαϊκή ενοποίηση. Οι στόχοι αυτοί ήταν οι εξής,

- Η προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης και σταθερής οικονομικής και κοινωνικής προόδου, που επιτυγχάνεται με την δημιουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα, με την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και με την ίδρυση μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης , η οποία θα περιλαμβάνει ένα ενιαίο νόμισμα , σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας συνθήκης .

- Η επιβεβαίωση της ταυτότητάς της στην διεθνή σκηνή, που επιτυγχάνεται με την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί, σε δεδομένη στιγμή να οδηγήσει σε κοινή άμυνα .

- Η ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των υπηκόων των κρατών μελών της με την θέσπιση ιθαγένειας της Ένωσης.

- Η ανάπτυξη στενής συνεργασίας στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων.

- Η διατήρηση στο ακέραιο αλλά και η ανάπτυξη του κοινοτικού κεκτημένου. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να εξετάζονται κάθε φορά από τα όργανα της Ε.Ε. οι πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στα κράτη μέλη ώστε να αναθεωρούνται , όποτε αυτό απαιτείται, οι πολιτικές και οι μορφές συνεργασίας που καθιερώνονται με την παρούσα συνθήκη.

Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να υπάρξει ουσιαστική ενοποίηση των χωρών μελών της Ε.Ε. εάν δεν υιοθετηθεί η χρήση ενός κοινού Ευρωπαϊκού Νομίσματος.

1.3.1 Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση

Χρονικό όριο για την υλοποίηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (Ο. Ν.Ε.) τέθηκε επίσης από την Συνθήκη του Μάαστριχτ, συγκεκριμένα η 1.1.1999, με την εισαγωγή κοινού νομίσματος του ΕΥΡΩ.

Προσπάθειες για τη δημιουργία της είχαν γίνει ήδη από το 1969, αλλά ναυάγησαν κύρια λόγω της ενεργειακής κρίσης του 1971. Η επόμενη προσπάθεια το 1979 ήταν πιο επιτυχημένη με την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, και του Ε .C .U. , της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Μονάδας.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της Ο.Ν.Ε. είναι η κυκλοφορία του Ευρώ, όπως ονομάστηκε αργότερα η Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα , η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και η ενιαία νομισματική και συναλλαγματική πολιτική για το Ευρώ που θα καθορίζονται σε κοινοτικό επίπεδο.

Τα κράτη μέλη εντάσσονται στην Ο.Ν.Ε. εφόσον πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις σε οικονομικό επίπεδο, π.χ. ποσοστό πληθωρισμού. Η Ο.Ν.Ε. ξεκίνησε με την συμμετοχή έντεκα κρατών μελών και αργότερα διευρύνθηκε. Η Ελλάδα συμμετέχει στη ζώνη του Ευρώ από την 1.1.2001 .

1.3.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 της συνθήκης του Μάαστριχτ, η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, δηλαδή την ΕΚΑΧ, την Ε.Ο.Κ. και την ΕΚΑΕ, χρησιμοποιεί τα όργανα των τριών κοινοτήτων, παράλληλα όμως έχει και το δικό της που είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση με στόχο να διαδεχθεί τις τρεις Κοινότητες, οι οποίες όμως ουσιαστικά δεν εθίγησαν.

Οι στόχοι της Ε.Ε. συμπίπτουν με αυτούς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως προς τον οικονομικό και κοινωνικό τομέα. Προχωρούν όμως πολύ περισσότερο διότι αφενός επεκτείνονται σε θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας και αφετέρου σε θέματα αστυνομικής και δικαστικής προστασίας.

Η σχέση της Ε.Ε. με τα άλλα τρία όργανα είναι πάντως περίεργη. Ναι μεν δεν θίγεται η νομική αυτοτέλειά τους, τα νέα μέλη όμως δεν προσχωρούν πλέον σ' αυτά αλλά μόνο στην Ε.Ε.

Υπενθυμίζουμε ότι με βάση το άρθρο της συνθήκης του Μάαστριχτ ο όρος Ε.Ο.Κ. αντικαταστάθηκε από τον όρο Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ.). Για τον ρόλο αυτό η συνθήκη της Ε.Ο.Κ. (Συνθ. Ε.Ο.Κ.) μετονομάστηκε σε συνθήκη της Ε.Κ. (Συνθ. Ε.Κ.). Η μετατροπή του τίτλου υποδηλώνει ακριβώς ότι η δραστηριότητα της επρόκειτο να είναι πολύ ευρύτερη του οικονομικού τομέα..

1.4 Η Συνθήκη του Άμστερνταμ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε να αντιμετωπίσει μια σειρά προκλήσεων στο κατώφλι του εικοστού πρώτου αιώνα, με τις ταχέως εξελισσόμενες διεθνείς καταστάσεις, με την παγκοσμιοποίηση της διεθνούς οικονομίας και τον αντίκτυπό της στην απασχόληση, στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ανταγωνιστικότητα, τρομοκρατία κάθε είδους, μεταναστευτικές πιέσεις, οικολογικές ανισορροπίες και απειλές για την δημόσια υγεία. Αυτά είναι τα θέματα τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια εποχή κατά την οποία οι πολιτικοί θεσμοί αμφισβητούνται όσο και οι πολιτικές πρακτικές από ένα ολοένα και περισσότερο ενημερωμένο και ευαισθητοποιημένο κοινό.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ¹ επικεντρώνεται στα εξής θέματα,

- Δικαιοσύνη
- Ανάληψη κοινών πολιτικών στα θέματα εξωτερικής πολιτικής
- Βελτίωση της διαδικασίας για τη λήψη αποφάσεων

¹ Ευθυμιάτου Πουλάκου Αντ. Εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σελ.39

- Διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των οργάνων της Ένωσης
- Στενότερη συνεργασία και ευελιξία
- Απλοποίηση και ενοποίηση των συνθηκών

Έτσι η Συνθήκη του Μάαστριχτ, αναθεωρήθηκε σε μεταγενέστερη διακυβερνητική διάσκεψη που έγινε στο Άμστερνταμ στις 17.6.1997 και τέθηκε σε ισχύ την 1.5.1999 αφού επικυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη.

Με την συνθήκη του Άμστερνταμ καταρχήν τροποποιούνται όλες ουσιαστικά οι Συνθήκες, δηλαδή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. Επίσης, απλοποιούνται τα κείμενα των συνθηκών, με την απόληψη διατάξεων χωρίς αντικείμενο πλέον και τη νέα αρίθμηση των άρθρων των συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα .

Επιπλέον ενισχύεται το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με την επέκταση του δικαιώματος της συναπόφασης ,αλλά εισάγεται και η δυνατότητα στενότερης συνεργασίας μεταξύ των κρατών των μελών που το επιθυμούν (αρχή της ευελιξίας) .Εισάγεται ο θεσμός του Υπατου Εκπροσώπου της Ένωσης στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, με παράλληλη διευκόλυνση της ανάληψης κοινών πολιτικών.

Έμφαση δίνεται στην συνθήκη του Άμστερνταμ, μεταξύ των άλλων, στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων των πολιτών , των δικαιωμάτων των καταναλωτών και στην αρχή της διαφάνειας. Στο δικαίωμα δηλαδή του ευρωπαίου πολίτη στην ενημέρωση σχετικά με τη δράση των κοινοτικών οργάνων. Επίσης στην καταπολέμηση της ανεργίας, στην ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής και στην ασφάλεια των πολιτών. Η σύμβαση Schengen ενσωματώνεται στις κοινοτικές διαδικασίες.

1.4.1 Το οικονομικό σκέλος της Ο. Ν. Ε.

Η έννοια της Ο.Ν.Ε. έχει συνδεθεί με την υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος, ξεχνάμε ωστόσο ότι εκτός από τη νομισματική ενοποίηση η Ο.Ν.Ε. προβλέπει και οικονομική ενοποίηση. Είναι σημαντικό να δούμε το περιεχόμενο της οικονομικής ενοποίησης έτσι όπως έχει προσδιοριστεί μέχρι σήμερα. Έτσι λοιπόν ως οικονομική

ενοποίηση θεωρούνται κατά κύριο λόγο οι δεσμεύσεις που έχουν ληφθεί από τις χώρες-μέλη σχετικά με το Σύμφωνο Ανάπτυξης και Σταθερότητας και η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση.

- Το σύμφωνο ανάπτυξης και σταθερότητας

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ, τον Ιούνιο του 1997, ενέκρινε μεταξύ άλλων και το Σύμφωνο Ανάπτυξης και Σταθερότητας. Το παραπάνω σύμφωνο αποτελείται από ένα πλαίσιο διατάξεων και κατευθύνσεων που περιέχονται σε τρεις Κοινοτικές Πράξεις με σκοπό την ενδυνάμωση της δημοσιονομικής συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη – μέλη της Ο. Ν. Ε. Και την άσκηση από μέρους τους, αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας, μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Το σύμφωνο προβλέπει ότι, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να συντάσσουν εθνικά προγράμματα δημοσιονομικής σταθεροποίησης με πρόβλεψη για την πορεία των δημοσιονομικών και κάποιων βασικών οικονομικών μεγεθών.

- Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση

Αν και οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιτυγχάνουν υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης δεν έχουν λύσει ακόμη το σημαντικότερο ίσως πρόβλημα της οικονομίας τους, την ανεργία. Για το λόγο αυτό κατά την συνθήκη του Άμστερνταμ η διακυβερνητική διάσκεψη προχώρησε στη σύνταξη «Τίτλου περι απασχόλησης». Οι κυριότερες διατάξεις του τίτλου είναι οι εξής ,

- Οι χώρες μέλη πρέπει να συνεργαστούν.
- Πρέπει να αυξηθεί το επίπεδο απασχόλησης.
- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα συντάσσει έκθεση για την απασχόληση και θα δίνει κατευθυντήριες γραμμές.
- Κάθε χώρα μέλος θα υποβάλει εθνικό σχέδιο δράσης στο οποίο θα αναφέρει τα μέτρα που υιοθέτησε σύμφωνα με τις κατευθυντήριες για την μείωση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης.
- Το συμβούλιο υιοθετεί πρόσθετα μέτρα για την συνεργασία μεταξύ των χωρών.

Οι κατευθυντήριες γραμμές της απασχόλησης διαρθρώνονται σε τέσσερις πυλώνες,

1.5 Η Συνθήκη της Νίκαιας

Στις 11 Δεκεμβρίου 2000 ολοκληρώθηκε η Σύνοδος Κορυφής της Νίκαιας, η οποία παρά τις αντιξοότητες και τις εσωτερικές αντιπαραθέσεις, αποτέλεσε ένα σημαντικό σταθμό στην ιστορία της Ενωμένης Ευρώπης, θεωρήθηκε ως το πρώτο βήμα για την ομοσπονδιοποίησή της. Με την ολοκλήρωση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης της Νίκαιας ολοκληρώθηκε και το πρώτο και σημαντικότερο στάδιο της αναθεώρησης της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής με την «Συνθήκη της Νίκαιας». Το επόμενο στάδιο είναι η επικύρωσή της από τα εθνικά κοινοβούλια το οποίο προβλέπεται να διαρκέσει περί τα δύο χρόνια. Δεν είναι δε απόλυτα βέβαιο ότι η μορφή της Συνθήκης όπως συμφωνήθηκε στη Νίκαια θα είναι και η τελική. Η διαδικασία δηλαδή της επικύρωσης δεν είναι τυπική αλλά συχνά ουσιαστική π.χ. η Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν επικυρώθηκε από το πρώτο δημοψήφισμα στην Δανία, ενώ στην Γαλλία εγκρίθηκε οριακά με δημοψήφισμα.

Με την νέα Συνθήκη εισάγονται σημαντικές καινοτομίες σε διάφορους τομείς και συγκεκριμένα σε αυτούς που αναφέρονται παρακάτω.

1.5.1 Λήψη αποφάσεων

Σημαντικότερο αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ των κρατών μελών υπήρξε ο επαναπροσδιορισμός των ψήφων κάθε χώρας στο Συμβούλιο των Υπουργών, και κατά συνέπεια του ειδικού της βάρους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με αποτέλεσμα ένα εξαιρετικά πολύπλοκο σύστημα, το οποίο ισχύει από την 1 Ιανουαρίου 2005.

Συγκεκριμένα οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με απλή ή δύο τρίτων πλειοψηφία (ανάλογα με την περίπτωση) των κρατών μελών που διαθέτουν τουλάχιστον 255 από τις 346 ψήφους στο Συμβούλιο. Η ευρύτερη αυτή πλειοψηφία θα αντιστοιχεί σε λίγο περισσότερο από το 70% του πληθυσμού της

Ένωσης, η οποία υπολογίζεται πλέον όχι με τα σημερινά κράτη μέλη, αλλά με τα 27 που θα προκύψουν μετά την διεύρυνση.

Το ποσοστό αυτό θα αυξάνεται προοδευτικά καθώς θα εισέρχονται νέα μέλη. Παράλληλα όμως θα πρέπει να υπάρχει και η πλειοψηφία των κρατών. Για τις περιπτώσεις δηλαδή που αρκεί απλή πλειοψηφία θα απαιτείται η ψήφος των 14 κρατών από τα 27, ενώ στις υπόλοιπες των δύο τρίτων του συνόλου τους.

Εάν δε κάποιο κράτος μέλος απαιτήσει, όπως έχει το δικαίωμα, τη χρήση του πληθυσμιακού κριτηρίου, για την λήψη αποφάσεων, θα πρέπει να εκφράζεται και το 62% του πληθυσμού. Στην πράξη δηλαδή με το σύστημα αυτό θα επαρκούν τρεις από τις τέσσερις μεγάλες χώρες συν μία από τις μικρές, ώστε να αποτρέπεται η λήψη αποφάσεων με την «αναστέλλουσα μειοψηφία» των 91 ψήφων. Θα μπορούν να ασκήσουν βέτο σε κάθε απόφαση η οποία επιδέχεται κάτι τέτοιο.

1.5.2 Περιορισμός του βέτο

Παρόλο ότι πριν από την Διακυβερνητική είχε διακηρυχθεί ότι επρόκειτο να καταργηθεί το εθνικό βέτο, εντούτοις, όπως είδαμε, τελικά διατηρήθηκε έστω και σε περιορισμένη έκταση. Οι τομείς για τους οποίους συνεχίζει να ισχύει της φορολογικής, της κοινωνικής, της εξωτερικής και των διαρθρωτικών ταμείων, μέχρι την έγκριση του επόμενου «πακέτου». Εξαιρέση ο τομέας της πολιτικής μετανάστευσης και του ασύλου, με εξαίρεση ορισμένα θέματα αστικού και εμπορικού δικαίου.

Ένα περίπλοκο δε σύστημα υιοθετήθηκε για τον τομέα των υπηρεσιών και της πνευματικής ιδιοκτησίας.

1.5.3 Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Οι αποφάσεις που πάρθηκαν σχετικά με την Επιτροπή αφορούν αφενός των αριθμό των μελών της και αφετέρου τις εξουσίες του προέδρου της.

Όσον αφορά τα μέλη της δεν αλλάζει τίποτα κατά τη διάρκεια της τρέχουσας, τότε, θητείας της. Από το 2005 και μετά κάθε χώρα θα εκπροσωπείται από έναν Επίτροπο μέχρι την συμπλήρωση του αριθμού με τα νέα κράτη μέλη.

Όταν όμως αποφασιστεί η εισδοχή του 28ου μέλους, τα μέλη θα κληθούν να αποφασίσουν για τον περιορισμό των Επιτρόπων σε αριθμό μικρότερο του 27. Ένα δηλαδή κράτος ή και περισσότερα κράτη δεν θα αποστέλλουν Επίτροπο στις Βρυξέλλες. Αυτό θα γίνεται εκ περιτροπής και σε ισότιμη βάση. Ουσιαστικά δηλαδή στη Σύνοδο αυτή δεν αποφασίστηκε μείωση του αριθμού των Επιτρόπων, αλλά το θέμα μετατέθηκε για την Σύνοδο στην οποία θα συμμετέχουν πλέον και τα 28 κράτη μέλη.

Όσον αφορά τις εξουσίες του Προέδρου της Επιτροπής, αποφασίστηκε η ενίσχυσή τους. Κατά την επιλογή του δεν θα είναι πλέον δυνατό να ασκηθεί βέτο από κανένα κράτος. Θα μπορεί μεταξύ άλλων να κατανέμει, όπως ο ίδιος κρίνει, τα χαρτοφυλάκια, όπως επίσης να αναδομεί Επιτρόπους και υπηρεσίες.

1.5.4 Ενισχυμένες Συνεργασίες

Καταργείται το εθνικό βέτο το οποίο ισχύει όσον αφορά τις Ενισχυμένες Συνεργασίες. Με το καθεστώς της νέας Συνθήκης δηλαδή θα μπορούν όσα κόμματα το επιθυμούν, να συνεργάζονται στενά, ακόμη και με την μορφή σχεδόν ομοσπονδίας, χωρίς τα υπόλοιπα κράτη να έχουν το δικαίωμα αρνησικυρίας. Για την δημιουργία των Ενισχυμένων αυτών Συνεργασιών θα επαρκεί απόφαση με ειδική πλειοψηφία.

Δεν έχει προσδιοριστεί όμως ο ελάχιστος αριθμός κρατών για τον σχηματισμό Ενισχυμένης Πλειοψηφίας. Το βέτο όμως διατηρείται στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, ενώ δεν επιτρέπεται Ενισχυμένη Πλειοψηφία στρατιωτικού χαρακτήρα. Αυτό δεν αφορά την Κοινή Πολιτική Άμυνας η οποία αποτελεί διακυβερνητική συνεργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

2.1 ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Τα τελευταία δεκαπέντε έτη ιστορίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σηματοδοτήθηκαν από μια σειρά αναθεωρήσεων των ευρωπαϊκών συνθηκών¹. Καθεμία από τις αναθεωρήσεις αυτές προετοιμάστηκε από μια διακυβερνητική διάσκεψη (ΔΚΔ) στην οποία συμμετείχαν για ορισμένους μήνες οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Στις εργασίες των ΔΚΔ συμμετείχε επίσης η Επιτροπή και συνέβαλε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, που υπογράφηκε το Φεβρουάριο 1986, επέτρεψε στην Ένωση να δημιουργήσει την ενιαία της αγορά και να εγκαθιδρύσει στο έδαφος της την ελευθερία κυκλοφορίας των προσώπων, των εμπορευμάτων και των κεφαλαίων της οποίας επωφελούνται οι επιχειρήσεις και οι ευρωπαίοι πολίτες.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ, που υπογράφηκε έξι έτη αργότερα, επέτρεψε στην Ένωση να σημειώσει πρόοδο σε μια σειρά από τομείς: τη δημιουργία ενός ενιαίου νομίσματος, την κοινή εξωτερική πολιτική, τη συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων.

Ωστόσο, μετά το Μάαστριχτ, η εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ένωσης έχασε κατά κάποιο τρόπο τη δυναμική της. Οι δύο διακυβερνητικές διασκέψεις που οδήγησαν στην υπογραφή των συνθηκών του Άμστερνταμ το 1997 και της Νίκαιας το 2001, μολονότι κατέστησαν δυνατή την επίτευξη ορισμένων επιτυχιών, χαρακτηρίστηκαν από έλλειψη πολιτικής θέλησης και μια σειρά από θεσμικά θέματα, παρά τη σημασία τους την παραμονή της διεύρυνσης της Ένωσης, παρέμειναν αναπάντητα (πώς θα διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της Ένωσης με εικοσιπέντε κράτη μέλη ή και παραπάνω; πώς θα κατοχυρωθεί η νομιμοποίηση των οργάνων που εκπροσωπούν τα κράτη και τους ευρωπαϊκούς λαούς;).

¹ Ευρωπαϊκές Κοινότητες, (2004), Ένα Σύνταγμα για την Ευρώπη, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Υψηροσία Επίσημων Εκδόσεων.

Όταν τον Δεκέμβριο του 2000, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των δεκαπέντε κρατών μελών, που συγκεντρώθηκαν στη Νίκαια, κατέληξαν σε συμφωνία για την αναθεώρηση των συνθηκών, έκριναν αναγκαίο να συνεχιστούν οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις που κατά γενική ομολογία δεν προχώρησαν επαρκώς με τη συνθήκη της Νίκαιας. Έτσι, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δρομολόγησε μια ευρύτερη και βαθύτερη συζήτηση σχετικά με το μέλλον της Ένωσης με στόχο τη νέα αναθεώρηση των συνθηκών.

Ένα έτος μετά τη Νίκαια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, που συνήλθε στο Λάκεν, εξέδωσε τη Δήλωση του Λάκεν¹ για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη δήλωση αυτή απευθύνεται η έκκληση στην Ένωση να αποκτήσει περισσότερη δημοκρατία, διαφάνεια και αποτελεσματικότητα και να ανοίξει ο δρόμος για την εκπόνηση συντάγματος που να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των ευρωπαϊκών πολιτών.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε μέχρι τη στιγμή εκείνη για την αναθεώρηση των συνθηκών αποτέλεσε αντικείμενο πολυάριθμων κριτικών. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι υπόθεση όλων των πολιτών. Τα στάδια που σηματοδοτούν την εξέλιξη της δεν μπορούν πλέον να αποφασίζονται σε διακυβερνητικές διασκέψεις που διεξάγονται κεκλεισμένων των θυρών μόνον με τους υπευθύνους των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Για το λόγο αυτό, προκειμένου να διασφαλιστεί μια όσο το δυνατόν πιο διαφανής και ευρύτερη προετοιμασία της προσεχούς διακυβερνητικής διάσκεψης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να συγκαλέσει μια Συνέλευση στην οποία συμμετείχαν τα κύρια ενδιαφερόμενα μέρη της συζήτησης: εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των δεκαπέντε κρατών μελών και των δεκατριών υποψήφιων χωρών εκπρόσωποι των εθνικών Κοινοβουλίων τους, εκπρόσωποι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και δεκατρείς παρατηρητές από την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή καθώς και οι ευρωπαϊκοί κοινωνικοί εταίροι και ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής. Η μέθοδος της Συνέλευσης επέτρεψε για πρώτη φορά να διατυπωθούν όλες οι ευρωπαϊκές και εθνικές απόψεις στο πλαίσιο ευρείας, ανοικτής και διαφανούς συζήτησης.

Η εντολή των 105 μελών της Συνέλευσης και των αναπληρωτών τους, υπό την προεδρία του κ. Giscard d'Estaing, καθορίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάκεν. Αποστολή τους ήταν να εξετάσουν τα κύρια ερωτήματα που εγείρει η

¹ Ευρωπαϊκές Κοινότητες, (2004), Ένα Σύνταγμα για την Ευρώπη, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Υψηλής Επίσημων Εκδόσεων.

μελλοντική εξέλιξη της Ένωσης, και να αναζητήσουν απαντήσεις. Οι απαντήσεις αυτές θα παρουσιαστούν σε έγγραφο που θα χρησιμεύσει ως αφετηρία για τις διαπραγματεύσεις στη διακυβερνητική διάσκεψη, η οποία θα λάβει, όπως προβλέπει η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις οριστικές αποφάσεις. Μια σειρά από ορισμένα θέματα είχαν καθοριστεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάκεν: πώς θα εξασφαλισθεί ο καλύτερος καταμερισμός των αρμοδιοτήτων της Ένωσης; Πώς θα απλοποιηθούν τα μέσα δράσης της Ένωσης; Πώς θα υπάρξει περισσότερη δημοκρατία, διαφάνεια και αποτελεσματικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Πώς θα απλοποιηθούν οι υπάρχουσες Συνθήκες; Πώς η απλοποίηση αυτή μπορεί να οδηγήσει στη θέσπιση ενός ευρωπαϊκού συντάγματος;

Συστάθηκε ένα προεδρείο με αποστολή να κατευθύνει τη συζήτηση της Συνέλευσης. Το Προεδρείο αυτό επανδρώθηκε με δώδεκα προσωπικότητες: τον πρόεδρο, κ. Giscard d'Estaing και τους δύο αντιπροέδρους κ.κ. Amato και Dehaene, τους εκπροσώπους των κυβερνήσεων των τριών κρατών μελών που ασκούσαν την προεδρία του Συμβουλίου κατά τη διάρκεια της Συνέλευσης, δύο εκπροσώπους των εθνικών Κοινοβουλίων, δύο εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τους δύο εκπροσώπους της Επιτροπής (οι κ.κ. Barnier και Vitorino). Επιπλέον, εκπρόσωπος του Κοινοβουλίου της Σλοβενίας κλήθηκε να συμμετέχει στις συνεδριάσεις.

Η πρώτη συνεδρίαση της Συνέλευσης έλαβε χώρα στις 28 Φεβρουαρίου 2002. Η Συνέλευση συνήλθε για δεκαπέντε μήνες σε ολομέλειες διάρκειας δύο ή τριών ημερών μια ή δύο φορές ανά μήνα στο μέγαρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις Βρυξέλλες. Παράλληλα με τις ολομέλειες της Συνέλευσης, ο προβληματισμός διεξήχθη στο πλαίσιο των ομάδων εργασίας ή των κύκλων συζήτησης, την προεδρία των οποίων άσκησε ένα μέλος του προεδρείου και που συστάθηκαν με βάση μια σειρά ειδικών θεμάτων.

Για λόγους διαφάνειας δημοσιεύθηκαν στον ιστοχώρο της Συνέλευσης (<http://european-convention.eu.int>) οι εισηγήσεις των μελών της Συνέλευσης, τα πρακτικά των συζητήσεων και τα σχέδια κειμένου που συζητήθηκαν.

Για να διευρυνθεί περαιτέρω η συζήτηση και να συμμετάσχουν όλοι οι πολίτες, η Συνέλευση αφιέρωσε μια από τις ολομέλειες της στις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών. Επίσης, οι ομάδες επαφής, με βάση το μοντέλο των ομάδων εργασίας, επέτρεψαν στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να εκφράσουν τις απόψεις τους.

Δημιουργήθηκε ένα φόρουμ για τις οργανώσεις αυτές (κοινωνικοί εταίροι, οικονομικοί κύκλοι, ΜΚΟ, ακαδημαϊκοί κύκλοι, κ.λπ.) που μπόρεσαν να καταθέσουν σε έναν ιστοχώρο που δημιουργήθηκε για το λόγο αυτό (http://europa.eu.int/futurum/forum_convention) τις εισηγήσεις τους στη συζήτηση για το μέλλον της Ένωσης. Τέλος, στον ιστοχώρο Futurum (<http://europa.eu.int/futurum>) συνεχίστηκε η δημοσίευση των εγγράφων και των ηλεκτρονικών συνδέσμων κάθε προέλευσης που είχαν σχέση με τη συζήτηση για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μετά από ένα έτος συζητήσεων, η Συνέλευση κατέληξε ομόφωνα στο σχέδιο Συντάγματος που υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ο κ. Giscard d'Estaing μπόρεσε έτσι να παρουσιάσει τα αποτελέσματα των εργασιών της Συνέλευσης στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης στις 20 Ιουνίου 2003.

Το κείμενο που παρουσίασε η Συνέλευση αποτελεί ένα σχέδιο που θα χρησιμεύσει ως βάση για τις εργασίες της διακυβερνητικής διάσκεψης, στην οποία θα συνέλθουν οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο από το μήνα Οκτώβριο του 2003, η οποία θα λάβει τις τελικές αποφάσεις.

2.1.1 ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ;

Το σχέδιο Συντάγματος¹ αντικαθιστά, με ένα ενιαίο κείμενο και για λόγους απλούστερης παρουσίασης και σαφήνειας το σύνολο των υφιστάμενων συνθηκών.

Αποτελείται από τέσσερα μέρη:

Το πρώτο μέρος περιέχει τις διατάξεις που ορίζουν την Ένωση, τους στόχους της, τις αρμοδιότητες της, τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων της και τα όργανα της.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που διακηρύχθηκε επισήμως στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας το Δεκέμβριο του 2000 ενσωματώθηκε στο σχέδιο ευρωπαϊκού συντάγματος και αποτελεί το μέρος II.

¹ Το πλήρες του κειμένου του Συντάγματος διατίθεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και επίσης στο διαδύκτιο στην ακόλουθη διεύθυνση: [http:// europa.eu.int/futurum](http://europa.eu.int/futurum)

Το τρίτο μέρος του σχεδίου Συντάγματος αφορά τις πολιτικές και τις δράσεις της Ένωσης και επαναλαμβάνει ένα σημαντικό μέρος των διατάξεων των υφιστάμενων συνθηκών.

Το τέταρτο μέρος περιέχει τις τελικές ρήτρες, εκ των οποίων είναι οι διαδικασίες έγκρισης της αναθεώρησης του συντάγματος.

2.1.2 ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

2.1.2.1 Αξίες και στόχοι της Ένωσης

Το σχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος ιδρύει την Ευρωπαϊκή Ένωση, την ένωση των πολιτών και των κρατών της Ευρώπης. Η Ένωση αυτή είναι ανοικτή σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη που σέβονται τις αξίες της και αναλαμβάνουν τη δέσμευση να τις προωθήσουν από κοινού.

Το σχέδιο συντάγματος ορίζει τις αξίες στις οποίες βασίζεται η Ένωση: το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, την ελευθερία, τη δημοκρατία, την ισότητα, το κράτος δικαίου, καθώς και το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Αυτές οι αξίες είναι κοινές μεταξύ των κρατών μελών στην κοινωνία που χαρακτηρίζεται από την πολυφωνία, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, καθώς και η ελευθερία εγκατάστασης, κατοχυρώνονται από την Ένωση στο εσωτερικό της. Το σύνταγμα απαγορεύει κάθε μορφή διάκρισης λόγω εθνικότητας.

Η Ένωση έχει ως στόχο να προωθήσει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της¹. Παρέχει στους πολίτες της ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, καθώς και μια ενιαία αγορά στην οποία ο ανταγωνισμός είναι ελεύθερος και υπόκειται σε στρεβλώσεις. Εργάζεται για την Ευρώπη της βιώσιμης ανάπτυξης με βάση την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική οικονομία της αγοράς με υψηλό ανταγωνισμό και ένα υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης. Προάγει την επιστημονική και τεχνική πρόοδο. Καταπολεμά τον αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί τη δικαιοσύνη και την κοινωνική προστασία, την ισότητα των δύο φύλων, την αλληλεγγύη μεταξύ των

¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ένα Σύνταγμα για την Ευρώπη σελ. 3

γενεών και την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών. Η Ένωση προωθεί την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών της.

Για να επιτύχει τους στόχους της, η Ένωση διαθέτει αρμοδιότητες που της ανατίθενται με το Σύνταγμα από τα κράτη μέλη. Οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνται με την κοινοτική μέθοδο εντός ενιαίου θεσμικού πλαισίου.

Η Ένωση σέβεται την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της, συμπεριλαμβανομένης της τοπικής και περιφερειακής αυτονομίας. Σέβεται τις βασικές λειτουργίες του κράτους, ιδιαίτερα τις λειτουργίες που έχουν σκοπό τη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, της διατήρησης της δημόσιας τάξης και τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας.

Βάσει της αρχής της χρηστής συνεργασίας η Ένωση και τα κράτη μέλη της σέβονται το ένα το άλλο και αλληλοβοηθούνται για την εκπλήρωση των στόχων που απορρέουν από το Σύνταγμα. Τα κράτη μέλη διευκολύνουν την Ένωση στην εκπλήρωση της αποστολής της.

Απέχουν από κάθε είδους μέτρο που είναι δυνατό να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των σκοπών που διατυπώνονται στο Σύνταγμα.

Η Ένωση διαθέτει νομική προσωπικότητα για την επιβεβαίωση και να προώθηση των αξιών και των συμφερόντων της στη διεθνή σκηνή. Συμβάλλει στην ειρήνη, ασφάλεια, βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη, την αλληλεγγύη και τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των λαών, στο ελεύθερο και δίκαιο εμπόριο, στην εξάλειψη της φτώχειας και στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, και ιδιαίτερα των δικαιωμάτων των παιδιών, καθώς και στο σεβασμό και την ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου.

2.1.2.2 Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και θεμελιώδη δικαιώματα

Ευρωπαϊκή ιθαγένεια

Η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει την εθνική ιθαγένεια και δεν την αντικαθιστά. Το σχέδιο Συντάγματος επιβεβαιώνει σαφώς τα δικαιώματα που προκύπτουν από την ιθαγένεια της Ένωσης: το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι

στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθώς και στις δημοτικές εκλογές, το δικαίωμα διπλωματικής και προξενικής προστασίας, το δικαίωμα αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθώς και το δικαίωμα προσφυγής στο Μεσολαβητή και αλληλογραφίας με τα κοινοτικά όργανα σε μια από τις γλώσσες της Ένωσης και γραπτής απάντησης στην ίδια γλώσσα.

Ο παραπάνω κατάλογος δεν αναφέρει όλα τα σχετικά δικαιώματα. Σε έναν ειδικό τίτλο του σχεδίου Συντάγματος απαριθμούνται και άλλα δικαιώματα των πολιτών της Ένωσης, ο οποίος έχει ως αντικείμενο τη "δημοκρατική ζωή της Ένωσης". Πρόκειται για το δικαίωμα συμμετοχής στο δημοκρατικό βίο και το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα.

2.1.2.3 Θεμελιώδη δικαιώματα

Το κείμενο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων εγκρίθηκε από προηγούμενη Συνέλευση. Το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή διακήρυξαν επισήμως το Χάρτη στις 8 Δεκεμβρίου 2000. Ωστόσο, αυτός δεν αποτελούσε μέρος των συνθηκών της Ένωσης και δεν είχε νομική δεσμευτική ισχύ.

Το σχέδιο Συντάγματος επιτελεί έτσι ένα σημαντικό επίτευγμα που επιτρέπει στην Ένωση να διαθέτει το δικό της κατάλογο δικαιωμάτων. Ο Χάρτης ενσωματώνεται στο σχέδιο Συντάγματος και αποτελεί το μέρος II. Οι διατάξεις του έχουν νομική δεσμευτική ισχύ χωρίς ωστόσο αυτό να διευρύνει τις αρμοδιότητες της Ένωσης.

Τα θεσμικά όργανα, τα όργανα και οι υπηρεσίες της Ένωσης οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα που ορίζονται στο Χάρτη. Οι ίδιες υποχρεώσεις επιβάλλονται στα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θα μεριμνά για την τήρηση του Χάρτη.

Το περιεχόμενο του δεν τροποποιήθηκε σε σχέση με το κείμενο που εκπόνησε η προηγούμενη Συνέλευση. Έγιναν μόνον ορισμένες τροποποιήσεις τυπικού χαρακτήρα.

Το περιεχόμενο του Χάρτη είναι ευρύτερο από το περιεχόμενο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (ΕΣΔΑ), η οποία

έχει επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης. Είναι γεγονός, ότι μολονότι η ΕΣΔΑ περιορίζεται στα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων διέπει και άλλους τομείς όπως είναι το δικαίωμα ορθής διοίκησης, τα κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων, η προστασία των ατομικών δεδομένων ή η βιοηθική.

Με βάση τις υπάρχουσες συνθήκες, η Ένωση δεν διέθετε την αρμοδιότητα I να προσχωρήσει στην ΕΣΔΑ. Αντιθέτως, το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει σαφώς την αρμοδιότητα αυτή και ορίζει ότι η Ένωση μπορεί να προσχωρήσει στην ΕΣΔΑ. Όπως και για την ενσωμάτωση του Χάρτη στο Σύνταγμα, η προσχώρηση στην ΕΣΔΑ δεν θα επιφέρει κάποια τροποποίηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές καθορίζονται στο Σύνταγμα. Η εξ ολοκλήρου ενσωμάτωση του Χάρτη και η προσχώρηση στην ΕΣΔΑ αποτελούν διαδικασίες συμπληρωματικές και μη εναλλακτικές.

2.1.2.4 Ποιος κάνει τι στην Ένωση;

Διασάφηση των αρμοδιοτήτων

Το σχέδιο Συντάγματος επισημαίνει σαφώς τα θέματα στα οποία τα κράτη μέλη εκχώρησαν αρμοδιότητες δράσης στην Ένωση και εισάγει την κατηγοριοποίηση των αρμοδιοτήτων της.

Στην πρώτη κατηγορία εμπίπτουν ορισμένα ειδικά θέματα για τα οποία η Ένωση δρα μόνη της εξ ονόματος του συνόλου των κρατών μελών. Πρόκειται για τις αποκλειστικές αρμοδιότητες. Θεωρήθηκε εξ ορισμού ότι η ανάληψη μιας δράσης στο επίπεδο της Ένωσης ήταν πιο αποτελεσματική από ό,τι εάν τη δράση αυτή αναλάμβανε ξεχωριστά καθένα ένα από τα κράτη μέλη.

Μεταξύ των τομέων αποκλειστικής αρμοδιότητας είναι π.χ. ο ανταγωνισμός στην εσωτερική αγορά ή το εμπόριο με τρίτες χώρες.

Σε μια δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται οι τομείς στους οποίους η Ένωση αναλαμβάνει δράση όταν αυτή εξασφαλίζει προστιθέμενη αξία στη δράση των κρατών μελών, μερικές φορές με ιδιαίτερα πλήρη τρόπο. Οι σχετικές αρμοδιότητες καλούνται "κοινές αρμοδιότητες". Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι μεγάλες πολιτικές, π.χ. η εσωτερική αγορά, η κοινή γεωργική πολιτική, οι

μεταφορές, το περιβάλλον, το άσυλο και η μετανάστευση ή η δικαστική και η αστυνομική συνεργασία.

Στην τρίτη κατηγορία αρμοδιοτήτων η Ένωση επεμβαίνει μόνο για να στηρίξει τις δράσεις των κρατών μελών που διατηρούν συνεπώς πολύ μεγάλη ελευθερία δράσης και την κύρια ευθύνη διαχείρισης απέναντι στους πολίτες τους. Στους τομείς αυτούς, η Ένωση μπορεί να προβεί μόνο σε εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών. Ο πολιτισμός, η εκπαίδευση, ο αθλητισμός ή η προστασία των πολιτών αποτελούν παραδείγματα συμπληρωματικών αρμοδιοτήτων.

Σε ορισμένους άλλους τομείς, δηλαδή στις οικονομικές πολιτικές και στις πολιτικές απασχόλησης, τα κράτη μέλη κρίνουν ότι η Ένωση μπορεί να συντονίσει τις εθνικές πολιτικές τους. Στους τομείς αυτούς, αντίθετα με τις προηγούμενες κατηγορίες αρμοδιοτήτων, δεν χρειάζονται νόμοι, αλλά να εξασφαλιστεί ότι όλοι κάνουν το ίδιο πράγμα για να είναι πιο αποτελεσματικοί.

Τέλος, η Ένωση μπορεί να ασκεί την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας που βασίζεται στην αλληλεγγύη των κρατών μελών.

Για να διατηρηθεί ορισμένη ευελιξία στο σύστημα, μια διάταξη επιτρέπει στο Συμβούλιο να καλύπτει ενδεχομένως κενά που θα προκύψουν στις αρμοδιότητες της Ένωσης εάν κριθεί ότι μια δράση είναι αναγκαία σε κοινοτικό επίπεδο για την εκπλήρωση ενός από τους στόχους του Συντάγματος. Το Συμβούλιο αποφασίζει στην περίπτωση αυτή με ομοφωνία ύστερα από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

2.1.2.5 Θεματοφύλακας της ορθής άσκησης των αρμοδιοτήτων:

Η αρχή επικουρικότητας

Η αρχή της επικουρικότητας έχει σκοπό να εγγυηθεί ότι η Ένωση κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της αναλαμβάνει δράση μόνον στις περιπτώσεις που αυτή είναι πραγματικά απαραίτητη και εξασφαλίζει προστιθέμενη αξία στη δράση των κρατών μελών. Σκοπός της αρχής της επικουρικότητας είναι να διασφαλίσει πως οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν εγγύτερα στον πολίτη με την άσκηση διαρκούς ελέγχου ως προς το κατά πόσο η δράση που αναλαμβάνεται σε κοινοτικό επίπεδο δικαιολογείται σε σχέση με τις δυνατότητες που παρέχονται σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Η αρχή της αναλογικότητας έχει επίσης το

στόχο να διασφαλίσει την ορθή άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, εξακριβώνοντας ότι το περιεχόμενο και η μορφή δράσης που αναλαμβάνει η Ένωση δεν υπερβαίνουν όσα είναι απαραίτητα για να επιτύχει τους στόχους της Συνθήκης.

Το σχέδιο Συντάγματος ενισχύει την εφαρμογή των δύο αυτών αρχών. Όταν η Επιτροπή υποβάλλει πρόταση, πρέπει να αιτιολογεί τους τρόπους με τους οποίους έλαβε υπόψη της αυτές τις δύο αρχές. Για πρώτη φορά, κάθε εθνικό κοινοβούλιο θα μπορεί να επανεξετάζει τις προτάσεις αυτές και να εκδίδει αιτιολογημένη γνώμη εάν θεωρεί ότι η αρχή της επικουρικότητας δεν έγινε σεβαστή. Εάν το ένα τρίτο των κοινοβουλίων έχουν την ίδια άποψη, η Επιτροπή θα πρέπει να επανεξετάσει την πρόταση της. Το τελευταίο επίπεδο ελέγχου εντοπίζεται μετά τη θέσπιση νόμου, με το δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο των ΕΚ.

2.1.2.6 Ένωση νομιμότητας και δημοκρατικότητας

Το σχέδιο Συντάγματος ορίζει για πρώτη φορά τα δημοκρατικά θεμέλια της Ένωσης και ενισχύει τη συγκεκριμένη πραγμάτωση τους, προβλέπει νέες υποχρεώσεις για τα κοινοτικά όργανα όσον αφορά τη διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών, τη διαφάνεια την πρόσβαση στα έγγραφα και το σεβασμό των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιπλέον, στο σχέδιο Συντάγματος κατοχυρώνεται ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων και των εκκλησιών. Εξάλλου, ένα εκατομμύριο υπογραφές πολιτών είναι δυνατόν να αποτελέσουν το έναυσμα εκπόνησης πρότασης από την Επιτροπή σχετικά με θέματα για τα οποία οι πολίτες θεωρούν ότι απαιτείται η θέσπιση νομικής πράξης από την Ένωση.

Τα εθνικά κοινοβούλια, έχοντας την πλειοψηφία στη Συνέλευση, ώθησαν τα μέλη της να εξεύρουν μέσα για την ανάπτυξη του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η διαφάνεια των εργασιών στο Συμβούλιο θα επιτρέψει στα Κοινοβούλια να παρακολουθούν εκ του σύνεγγυς τις θέσεις των κυβερνήσεων τους σε αυτό, και ο μηχανισμός "έγκαιρης προειδοποίησης" για την τήρηση της επικουρικότητας τους παρέχει μια άμεση οδό για να επηρεάσουν τη νομοθετική διαδικασία. Η βελτίωση της διακοινοβουλευτικής συνεργασίας θα μπιορέσει έτσι να ενισχύσει τη θέση των κοινοβουλίων εντός της Ένωσης.

2.1.2.7 Ιδιότητα μέλους της Ένωσης

Για να μπορέσει να προσχωρήσει στην Ένωση, ένα ευρωπαϊκό κράτος πρέπει να σέβεται τις αξίες της. Για την ένταξη ενός κράτους απαιτείται ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου, η έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς και η επικύρωση της συμφωνίας ένταξης από όλα τα κράτη μέλη. Το Συμβούλιο, με ομόφωνη απόφαση του (χωρίς να συμμετέχει στην απόφαση αυτή το σχετικό κράτος) και μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (που αποφασίζει με πλειοψηφία των δύο τρίτων), μπορεί να διαπιστώσει την ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παράβασης των αξιών της Ένωσης από ένα κράτος μέλος, ύστερα από την οποία μπορεί να αναστείλει με ειδική πλειοψηφία τα δικαιώματα του εν λόγω κράτους μέλους.

Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει - πρόκειται για καινοτομία που εισήχθη με το σχέδιο Συντάγματος - σύμφωνα με τους συνταγματικούς τους κανόνες, να αποχωρήσει από την Ένωση. Οι σχέσεις του θα διέπονται τότε από συμφωνία που θα συναφθεί μεταξύ του εν λόγω κράτους και της Ένωσης, εκπροσωπούμενης από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, ύστερα από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

2.1.3 ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

Για την προώθηση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος και για να μπορέσει η Ένωση να επιτύχει τους στόχους του, είναι αναγκαίο να υπάρχει ένα αποτελεσματικό και νομιμοποιημένο θεσμικό πλαίσιο. Η διπλή αυτή ανάγκη καθίσταται ακόμα μεγαλύτερη στη διευρυμένη Ένωση με εικοσιπέντε κράτη μέλη ή και παραπάνω. Το σχέδιο Συντάγματος επαναλαμβάνει τις υπάρχουσες βασικές διατάξεις εισάγοντας παράλληλα δύο νέα θεσμικά σχήματα: μια σταθερότερη προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και έναν Υπουργό Εξωτερικών.

2.1.3.1 Το θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης

Σύμφωνα με το σχέδιο Συντάγματος, το θεσμικό πλαίσιο αυτό καθεαυτό περιλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δικαστήριο.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) διαδραματίζει καίριο ρόλο στον τομέα της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της Ένωσης. Όσον αφορά το Ελεγκτικό Συνέδριο, εξασφαλίζει τον έλεγχο των εσόδων και των δαπανών της Ένωσης. Παράλληλα με τα θεσμικά αυτά όργανα υπάρχουν δύο συμβουλευτικά όργανα, η Επιτροπή των Περιφερειών και η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

2.1.3.2 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το όργανο στο οποίο εκπροσωπούνται οι πολίτες των κρατών μελών. Στους περισσότερους τομείς, το Κοινοβούλιο κατέχει το ρόλο του συννομοθέτη. Αποτελεί επίσης την αρμόδια επί του προϋπολογισμού αρχή μαζί με το Συμβούλιο και ασκεί τα καθήκοντα πολιτικού ελέγχου της Επιτροπής.

Το σχέδιο Συντάγματος ενισχύει τις αρμοδιότητες συννομοθέτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επεκτείνοντας σε νέους τομείς το πεδίο της λεγόμενης διαδικασίας της συναπόφασης, η οποία στο εξής θα αποκαλείται νομοθετική διαδικασία με την οποία το Κοινοβούλιο αποφασίζει από κοινού με το Συμβούλιο. Ο αριθμός των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι οποίοι εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία για πενταετή θητεία καθορίζεται σε 736.

2.1.3.3 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει την αποστολή να παρέχει στην Ένωση την αναγκαία πολιτική ώθηση για την ανάπτυξη της. Δεν νομοθετεί. Κατά γενικό κανόνα, αποφασίζει με ομοφωνία. Το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ανά τρίμηνο.

Το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει ότι αποτελείται από τους αρχηγούς κράτους ή κυβερνήσεων των κρατών μελών, τον Πρόεδρο του (νέο αξίωμα στη θεσμική αρχιτεκτονική της Ένωσης) και τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Βάσει των διατάξεων του σχεδίου Συντάγματος, ο νέος Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης θα συμμετέχει επίσης στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Την παρούσα στιγμή, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όπως όλα τα όργανα του Συμβουλίου, προεδρεύεται από το κράτος μέλος που ασκεί για έξι μήνες την προεδρία της Ένωσης, σύμφωνα με μια προκαθορισμένη σειρά. Η Συνέλευση πρότεινε την τροποποίηση του συστήματος αυτού με τη δημιουργία ενός μόνιμου αξιώματος Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ο Πρόεδρος αυτός θα εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η θητεία του θα διαρκεί δύομισι έτη και θα μπορεί να ανανεωθεί για μια φορά.

Ο ρόλος αυτού του Προέδρου αυτού θα είναι να προεδρεύει και να καθοδηγεί τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Θα έχει καθήκοντα εκπροσώπησης σε υψηλό επίπεδο της Ένωσης στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

2.1.3.4 Συμβούλιο των Υπουργών

Το Συμβούλιο είναι το θεσμικό όργανο της Ένωσης στο οποίο εκπροσωπούνται οι κυβερνήσεις των κρατών μελών. Το Συμβούλιο ασκεί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τη νομοθετική και τη δημοσιονομική λειτουργία. Αποτελεί το πρωτεύον όργανο για τη λήψη αποφάσεων στην κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας. Το Συμβούλιο των Υπουργών απαρτίζεται από έναν εκπρόσωπο ο οποίος διορίζεται σε υπουργικό επίπεδο (π.χ. τους υπουργούς Γεωργίας για το Συμβούλιο που πρέπει να λαμβάνει αποφάσεις στον τομέα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής).

Την παρούσα στιγμή, την προεδρία όλων των οργάνων του Συμβουλίου ασκεί εκ περιτροπής για έξι μήνες ένα μόνο κράτος μέλος. Το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει την προεδρία όλων των συνθέσεων του Συμβουλίου (π.χ. το Συμβούλιο Γεωργίας) ασκεί για ένα έτος ο υπουργός ενός κράτους μέλους σύμφωνα με ένα σύστημα εκ περιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα καθορίσει τους κανόνες εφαρμογής του συστήματος αυτού μεταξύ των κρατών μελών, λαμβάνοντας υπόψη μεταξύ άλλων και τις ευρωπαϊκές γεωγραφικές ισορροπίες. Το Συμβούλιο Εξωτερικών θα προεδρεύεται από τον υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης.

2.1.3.5 Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Επιτροπή δημιουργήθηκε για να εκπροσωπεί σε πλήρη ανεξαρτησία, το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον σε όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης. Στο νομοθετικό τομέα αποτελεί τον κινητήρα: προτείνει "τους νόμους" που στη συνέχεια υποβάλλονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για τη λήψη απόφασης. Η Επιτροπή εξασφαλίζει τον προγραμματισμό και την εφαρμογή των κοινών πολιτικών (όπως η Κοινή Αγροτική Πολιτική για παράδειγμα), εκτελεί τον προϋπολογισμό και διαχειρίζεται τα κοινοτικά προγράμματα. Για τη συγκεκριμένη εκτέλεση των πολιτικών και των κοινοτικών προγραμμάτων, η Επιτροπή βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις εθνικές διοικήσεις.

Στο εξωτερικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκπροσωπεί την Ένωση και διενεργεί τις διεθνείς διαπραγματεύσεις (π.χ. τις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου - ΠΟΕ). Το σχέδιο συνθήκης προβλέπει ότι την εξωτερική εκπροσώπηση της Ένωσης στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και ασφαλείας θα ασκεί ο Υπουργός Εξωτερικών.

Τέλος, η Επιτροπή μεριμνά για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης και των αποφάσεων που λαμβάνουν τα κοινοτικά όργανα, π.χ. στον τομέα του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή είναι υπεύθυνη συλλογικά ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που μπορεί να εγκρίνει πρόταση μομφής απέναντι της. Λαμβάνει τις αποφάσεις της με την απλή πλειοψηφία των μελών της.

Από την αρχή η Επιτροπή αποτελούνταν από δύο υπηκόους των πολυπληθέστερων κρατών μελών και από έναν υπήκοο από κάθε ένα από τα άλλα κράτη μέλη. Η συνθήκη της Νίκαιας περιόρισε τη σύνθεση της Επιτροπής σε έναν επίτροπο για κάθε κράτος μέλος. Συνεπώς αυτή θα είναι η σύνθεση της Επιτροπής που θα οριστεί το προσεχές έτος (1η Νοεμβρίου 2004).

Το σχέδιο Συντάγματος προτείνει την τροποποίηση του τρόπου σχηματισμού της Επιτροπής από το 2009 ως εξής: η Επιτροπή θα αποτελείται από τον Πρόεδρο της Επιτροπής, τον Υπουργό Εξωτερικών ο οποίος θα έχει το αξίωμα του αντιπροέδρου, και από τους δεκατρείς ευρωπαίους Επιτρόπους οι οποίοι θα επιλέγονται σύμφωνα με ένα σύστημα εκ περιτροπής ίσης εκπροσώπησης μεταξύ των κρατών μελών. Παράλληλα με αυτούς τους ευρωπαίους Επιτρόπους ο Πρόεδρος της Επιτροπής θα διορίζει "επιτρόπους" οι οποίοι θα προέρχονται από όλα τα κράτη μέλη και δε θα διαθέτουν το δικαίωμα ψήφου στην Επιτροπή.

Η Συνέλευση δεν άλλαξε θεμελιωδώς τον τρόπο ορισμού του Προέδρου της Επιτροπής αλλά το σχέδιο Συντάγματος επισημαίνει σαφώς ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όταν προτείνει τον υποψήφιο Πρόεδρο της Επιτροπής για εκλογή από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα αποτελέσματα των ευρωπαϊκών εκλογών.

Το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει ότι οι Επίτροποι θα διορίζονται από τον Πρόεδρο της Επιτροπής με βάση έναν κατάλογο τριών ατόμων (εκ των οποίων τουλάχιστον μια γυναίκα) που θα καταρτίζεται από κάθε κράτος. Όπως ήδη συμβαίνει, ο Πρόεδρος και οι Επίτροποι, που ορίζονται για πενταετή θητεία, θα αποτελούν αντικείμενο συλλογικής ψήφου έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

2.1.3.6 Υπουργός Εξωτερικών

Η δημιουργία του αξιώματος του Υπουργού Εξωτερικών Υποθέσεων αποτελεί μια από τις κύριες καινοτομίες που εισάγει το Σύνταγμα. Χάρη στο αξίωμα αυτό, αναμένεται να υπάρξει μεγαλύτερη συνοχή στην εξωτερική δράση της Ένωσης τόσο σε πολιτικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Οι άλλες χώρες θα μπορούν να αναγνωρίζουν ευκολότερα τη φωνή της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας της Ένωσης.

Αυτός ο Υπουργός, θα διαθέτει λοιπόν ένα διπλό αξίωμα: θα είναι ο εντολοδόχος του Συμβουλίου για την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας και ένας από τους αντιπροέδρους της Επιτροπής. Ο Υπουργός Εξωτερικών θα διορίζεται με ειδική πλειοψηφία από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφωνία με τον Πρόεδρο της Επιτροπής.

2.1.3.7 Δικαστήριο

Το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει ότι το Δικαστήριο θα περιλαμβάνει το Δικαστήριο των ΕΚ, το τακτικό δικαστήριο (που σήμερα καλείται πρωτοδικείο) και ειδικά δικαστήρια.

Το όργανο αυτό θα έχει ως αποστολή την τήρηση του δικαίου της Ένωσης. Οι αρμοδιότητες του καλύπτουν τις διενέξεις μεταξύ των κρατών μελών, μεταξύ

της Ένωσης και των κρατών μελών, μεταξύ των οργάνων, μεταξύ των ιδιωτών και της Ένωσης. Επίσης είναι αρμόδιο να αποφασίζει σε θέματα

ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που θέτει ένας εθνικός δικαστής στο πλαίσιο μιας διένεξης που εκδικάζεται από ένα εθνικό δικαστήριο. Η τελευταία αυτή αρμοδιότητα, "η προδικαστική", είναι βασική για να εξασφαλισθεί η ενιαία ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης στο έδαφος της.

Το σχέδιο Συντάγματος θα επιτρέψει στους πολίτες¹ να προσβάλλουν ευκολότερα τους κανονισμούς της Ένωσης που χρησιμεύουν ως βάσεις για την επιβολή κυρώσεων, ακόμη και αν δεν τους αφορούν ατομικά (όπως επιβάλλουν σήμερα οι Συνθήκες).

Επιπλέον, οι παραβάσεις των κρατών μελών θα μπορούν σε ορισμένες υποθέσεις, ύστερα από αίτηση της Επιτροπής, να υπόκεινται σε κυρώσεις ταχύτερα από το δικαστήριο, το οποίο θα μπορεί να τους επιβάλει ευκολότερα περιορισμούς την καταβολή κατ' αποκοπή ποσών σε περίπτωση μη μεταφοράς του δικαίου της Ένωσης ή μη εκτέλεσης των αποφάσεων του.

2.1.3.8 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)

Η δημιουργία της Νομισματικής Ένωσης και της δημιουργίας του ενιαίου νομίσματος: το ευρώ (που έχει υιοθετηθεί από 12 κράτη μέλη σε σύνολο 15) οδήγησε στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Από την 1η Ιανουαρίου 1999, η Τράπεζα έχει ως αποστολή να ασκεί την ευρωπαϊκή νομισματική πολιτική που καθορίζεται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα των Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Συγκεκριμένα, τα όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ (συμβούλιο των διοικητών και διοικητικό συμβούλιο) διευθύνουν το ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών που έχει ως αποστολή τη διαχείριση της κυκλοφορίας του χρήματος, την καθοδήγηση των συναλλαγματικών εργασιών, τη διάθεση και τη διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών αποθεμάτων των κρατών μελών και την εξασφάλιση της ορθής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμής. Ο πρώτος στόχος της ΕΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.

¹ Ευρωπαϊκές Κοινότητες, (2004), Το σχέδιο Συντάγματος της Ευρώπης παρουσίαση στον πολίτη, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Υψηλής Επίσημων Εκδόσεων.

2.1.3.9 Ελεγκτικό Συνέδριο

Το Ελεγκτικό Συνέδριο εξασφαλίζει τον έλεγχο των λογαριασμών της Κοινότητας: εξετάζει τη νομιμότητα και την κανονικότητα των εσόδων και των δαπανών του κοινοτικού προϋπολογισμού και εξασφαλίζει την ορθή χρηματοοικονομική διαχείριση.

2.1.3.10 Επιτροπή των Περιφερειών

Η Επιτροπή των Περιφερειών αποτελείται από εκπροσώπους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Διαβουλεύεται με το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή στους τομείς που άπτονται των τοπικών και περιφερειακών συμφερόντων, ιδίως της εκπαίδευσης, της δημόσιας υγείας, της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Ο μέγιστος αριθμός των μελών της Επιτροπής Περιφερειών καθορίζεται σε 350. Διορίζεται για θητεία πέντε ετών από το Συμβούλιο

2.1.3.11 Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ), αποτελείται από αντιπροσώπους των οικονομικών και κοινωνικών οργανώσεων και της κοινωνίας των πολιτών. Εκδίδει συμβουλευτικές γνωμοδοτήσεις στο

όργανα ιδίως στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας. Η ΟΚΕ δίνει τη γνώμη της πριν από την υιοθέτηση μιας σειράς πράξεων που σχετίζονται με την εσωτερική αγορά, την εκπαίδευση, την προστασία των καταναλωτών, το περιβάλλον, την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική πολιτική.

Ο αριθμός μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής καθορίστηκε σε μέγιστο 350. Τα μέλη της διορίζονται από το Συμβούλιο με πενταετή θητεία.

2.1.4 ΜΕΣΑ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

2.1.4.1 Απλούστευση των εργαλείων

Η απλοποίηση των εργαλείων που διαθέτει η Ένωση για την ανάληψη δράσης αποτελούσε από μόνη της ένα ειδικό κεφάλαιο της δήλωσης του Λάκεν στην οποία καθορίστηκε η εντολή της Συνέλευσης. Στον τομέα αυτό οι εργασίες

της Συνέλευσης κατέληξαν σε ικανοποιητικά αποτελέσματα: το σχέδιο Συντάγματος απλοποιεί το παρόν σύστημα:

Η τυπολογία των νομοθετικών πράξεων περιορίζεται σε έξι εργαλεία (νόμος, νόμος-πλαίσιο, κανονισμός, απόφαση, σύσταση και γνωμοδότηση). Στον περίφημο λόγο του πριν από το Λάκεν, ο βέλγος πρωθυπουργός διαπίστωσε την ύπαρξη 36 ειδών διαφορετικών πράξεων!

Δημιουργείται μια ιεραρχία μεταξύ του νομοθετικού επιπέδου και του επιπέδου εφαρμογής των νόμων όπως σε όλα τα εθνικά νομικά συστήματα.

Ο νόμος θα καθορίζει τα βασικά στοιχεία ενός τομέα, ενώ η αρμοδιότητα για τον καθορισμό των πιο τεχνικών πτυχών θα μπορεί να ανατεθεί στην Επιτροπή υπό τον έλεγχο των δύο συννομοθετών, γεγονός που θα επιτρέψει την ελάφρυνση των εργασιών τους. Έτσι, θα μπορέσουν να επικεντρωθούν στα σημαντικότερα θέματα της ζωής των πολιτών.

2.1.4.2 Νομοθετική διαδικασία

Η νομοθετική διαδικασία που σήμερα καλείται διαδικασία συναπόφασης δίνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την αρμοδιότητα ισότιμου συννομοθέτη με το Συμβούλιο. Με βάση τη διαδικασία αυτή ένα κείμενο που υποβάλλεται από την Επιτροπή, μετά από διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους κύκλους, εγκρίνεται στην πράξη συγχρόνως από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και από το Συμβούλιο.

Η γενίκευση της διαδικασίας συναπόφασης, που εισάγει το σχέδιο Συντάγματος, ως συνήθης νομοθετικής διαδικασίας αποτελεί την καλύτερη έκφραση της διττής νομιμοποίησης, των κρατών (το Συμβούλιο) και των λαών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο), που χαρακτηρίζει την Ένωση. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις θα υπάρχουν ειδικοί νόμοι, που θα υιοθετούνται από το Συμβούλιο μόνο ή σπανιότερα μόνο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Σήμερα το Συμβούλιο λαμβάνει σε γενικές γραμμές τις αποφάσεις του ομόφωνα ή με πλειοψηφία με βάση ένα σύστημα στάθμισης των ψήφων που λαμβάνει υπόψη μέχρι ενός βαθμού τον πληθυσμό των κρατών.

Το σχέδιο Συντάγματος εισάγει έναν νέο τρόπο ορισμού της ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο: η ειδική πλειοψηφία αναμένεται να απλοποιηθεί και να καθοριστεί από το 2009 και μετά ως η απόφαση που θα συγκεντρώνει την

πλειοψηφία των κρατών μελών που εκπροσωπούν τουλάχιστον 60% του πληθυσμού της Ένωσης.

Η επέκταση της ψηφοφορίας με την ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο, που προβλέπεται στο σχέδιο Συντάγματος, για περίπου τριάντα διατάξεις για τις οποίες την παρούσα στιγμή προβλέπεται η ομοφωνία, θα διευκολύνει τη λήψη των αποφάσεων. Ωστόσο, η πρόοδος αυτή παραμένει ανεπαρκής: τα κράτη μέλη προβλέπεται ότι θα διατηρήσουν καθένα το δικαίωμα αρνησικυρίας τους για πάνω από 50 νομικές βάσεις, κάτι που κινδυνεύει να ακινητοποιήσει τη δράση της Ένωσης, ιδιαίτερα για τη λήψη μέτρων στον τομέα της φορολογίας που συνδέεται με την εσωτερική αγορά ή για τις ελάχιστες προδιαγραφές της κοινωνικής ασφάλισης.

Βάσει του σχεδίου συντάγματος, η Επιτροπή θα έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα να εκδίδει τους κανονισμούς που της ανατίθενται οι οποίοι συμπληρώνουν ή/και τροποποιούν τα δευτερεύοντα στοιχεία του νόμου, υπό τον έλεγχο των συννομοθετών.

Προβλέπονται ιδιαίτερες διατάξεις για τη λήψη αποφάσεων όσον αφορά την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένης της ευρωπαϊκής πολιτικής ασφαλείας και άμυνας αφενός και του χώρου ελευθερίας, ασφαλείας και δικαιοσύνης αφετέρου.

Προκειμένου να διευκολυνθεί η στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών της Ένωσης που επιθυμούν, σε ένα συγκεκριμένο τομέα που ανταποκρίνεται στους στόχους της Ένωσης αλλά που δεν υπάγεται στις αποκλειστικές αρμοδιότητες της, να προχωρήσουν πέρα από την ολοκλήρωση που προβλέπεται στις συνθήκες, η συνθήκη του Άμστερνταμ εισήγαγε την έννοια TTC ενισχυμένης συνεργασίας. Ο στόχος στον οποίο απέβλεπε αυτό το είδος συνεργασίας ήταν να επιτραπεί σε έναν περιορισμένο αριθμό κρατών που έχουν τις δυνατότητες και επιθυμούν να προχωρήσουν, να επιδιώξουν την εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, σεβόμενα παράλληλα το θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης.

Η ενισχυμένη συνεργασία μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο ως τελευταία λύση (όταν δεν είναι δυνατό να αναληφθεί δράση με βάση τη διάταξη της συνθήκης με όλα τα κράτη μέλη). Πρέπει να περιλαμβάνει έναν ελάχιστο αριθμό κρατών μελών (το σχέδιο Συντάγματος καθορίζει τον αριθμό αυτόν στο ένα τρίτο των κρατών μελών) και πρέπει να παραμένει ανοικτή στη συμμετοχή όλων των κρατών μελών κάθε στιγμή.

2.1.4.3 Τα οικονομικά της Ένωσης

Ο κοινοτικός προϋπολογισμός ακολουθεί τις κλασικές δημοσιονομικές αρχές και βασίζεται σε ορισμένες αρχές εκ των οποίων η ενότητα (το σύνολο των δαπανών και των εσόδων συγκεντρώνεται σε ένα ενιαίο έγγραφο), η αυτοτέλεια της χρήσης (οι δημοσιονομικές εργασίες περιλαμβάνονται σε μια ετήσια χρήση) και η ισορροπία (οι δαπάνες δεν μπορούν να υπερβαίνουν τα έσοδα).

Η Επιτροπή έχει την ευθύνη υποβολής του ετήσιου σχεδίου προϋπολογισμού της Ένωσης. Το σχέδιο συντάγματος προβλέπει την ψήφιση του προϋπολογισμού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με βάση μια διαδικασία απλούστερη από την ισχύουσα σήμερα.

Το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει ότι ένας ευρωπαϊκός νόμος του Συμβουλίου καλούμενος "πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο" καθορίζει τα ετήσια όρια των δαπανών της Ένωσης. Ο προϋπολογισμός πρέπει να σέβεται αυτό το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο του Συμβουλίου, που μοιράζεται την αρχή του προϋπολογισμού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η Επιτροπή εκτελεί τον προϋπολογισμό υπό τον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Στην πράξη, ένα σημαντικότερο τμήμα του προϋπολογισμού εκτελείται καθημερινά από τα κράτη μέλη, ιδίως όσον αφορά τα τμήματα του προϋπολογισμού που σχετίζονται με τη γεωργία.

Ο προϋπολογισμός χρηματοδοτείται από τις ίδιους πόρους της Ένωσης που αποτελούνται βασικά από ένα μέρος του Φ.Π.Α που εισπράττεται από τα κράτη μέλη και από εισφορά ενός ορισμένου ποσοστού των ΑΕγχΠ των κρατών μελών. Τα όρια και οι κατηγορίες των πόρων αυτών καθορίζονται από το Συμβούλιο και πρέπει επιπλέον να επικυρώνονται από όλα τα κράτη μέλη.

2.1.5 ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Όλες οι διατάξεις σχετικά με την εξωτερική δράση της Ένωσης συγκεντρώθηκαν σε ένα μόνον τίτλο του συντάγματος ενώ στις προηγούμενες συνθήκες ήταν διεσπαρμένες σε διάφορα μέρη. Το κείμενο έτσι γίνεται πιο κατανοητό. Η συγκέντρωση αυτή επιτρέπει μια πιο συνεκτική δράση της Ένωσης απέναντι στις τρίτες χώρες, καθώς όλες οι δράσεις, είτε πρόκειται για οικονομικές είτε για ανθρωπιστικές ή πολιτικές, έχουν κοινούς στόχους.

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική, το Συμβούλιο θα συνεχίσει να αποφασίζει ομόφωνα στις περισσότερες περιπτώσεις. Η Συνέλευση δεν μπόρεσε να αποτελειώσει σε αυτό το σημείο την πρόοδο που πολλοί περίμεναν. Σε μια Ένωση 25 ή 30 κρατών, η ομοφωνία δηλ. το δικαίωμα αρνησικυρίας κάθε κράτους μέλους, δεν θα διευκολύνει τη λήψη αποφάσεων!

Η πιο ενδιαφέρουσα καινοτομία είναι η δημιουργία της θέσης του Υπουργού Εξωτερικών. Ο υπουργός θα εκτελεί χρέη Αντιπροέδρου της Επιτροπής αλλά θα εργάζεται σε άμεση σχέση με τα κράτη μέλη σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Το πρόσωπο αυτό που θα διευθύνει μια διπλωματική υπηρεσία με αντιπροσωπείες σε περίπου 125 χώρες, θα συμβάλει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της Ένωσης και στην προβολή των απόψεων της στον κόσμο. Θα μπορεί για παράδειγμα να ομιλεί εξ ονόματος της Ένωσης στο Συμβούλιο Ασφαλείας Ηνωμένων Εθνών.

Η πολιτική άμυνας της Ένωσης οικοδομείται σιγά-σιγά ενώ παράλληλα γίνονται σεβαστοί οι διάφοροι πολιτισμοί καθώς και οι πολιτικές δεσμεύσεις των κρατών μελών (δεν πρόκειται να τερματισθεί η ουδετερότητα ορισμένων κρατών μελών ούτε να υπάρξει ανταγωνισμός με το NATO).

Θα δημιουργηθεί ένας οργανισμός εξοπλισμών προκειμένου τα χρήματα των φορολογικών να χρησιμοποιούνται καλύτερα, και να αποφεύγονται οι αλληλεπικαλύψεις στα στρατιωτικά προγράμματα των διαφορετικών κρατών μελών.

Τα κράτη μέλη όταν εισήλθαν στην Ένωση αποδέχθηκαν την αρχή της αλληλεγγύης το ένα απέναντι στο άλλο. Η αλληλεγγύη αυτή δεν είναι μόνο οικονομική: σε περίπτωση τρομοκρατικών επιθέσεων ή φυσικών καταστροφών το Σύνταγμα προβλέπει στο εξής την παρέμβαση της Ένωσης.

Όσον αφορά το εξωτερικό εμπόριο, η Ένωση διαπραγματεύεται με τις τρίτες χώρες, ιδιαίτερα στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου για να υπερασπιστεί τα ευρωπαϊκά συμφέροντα σε θέματα εμπορίου, εμπορευμάτων και υπηρεσιών, πνευματικής ιδιοκτησίας και επενδύσεων.

Στον τομέα αυτό, το Σύνταγμα ενισχύει το ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το οποίο ανέρχεται στο ίδιο επίπεδο με το Συμβούλιο ενώ μέχρι στιγμής οι συνθήκες δεν του αναγνώριζαν κανέναν ρόλο ούτε ελέγχου ούτε απόφασης. Οι κανόνες απόφασης του Συμβουλίου καθίστανται επίσης σαφέστεροι

έτσι ώστε η Ένωση να εξακολουθήσει να αποτελεί βασικό παράγοντα στη ρύθμιση της παγκόσμιας οικονομίας.

Ο κύριος στόχος της αναπτυξιακής πολιτικής της Ένωσης είναι η εξάλειψη της φτώχειας. Η Ένωση και τα κράτη μέλη της αντιπροσωπεύουν πάνω από 50% της παγκόσμιας δημόσιας ενίσχυσης και έχουν κάθε συμφέρον να συντονίζουν τις ενέργειες τους για να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα του σκοπού τους αυτού.

Μια διάταξη του συντάγματος έχει ως αντικείμενο την πολιτική ανθρωπιστικής βοήθειας της Ένωσης (που διαχειρίζεται η ECHO) έτσι ώστε να προβληθεί η ιδιαίτερη φύση της (υπόκειται στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και δεν αποτελεί μέσο άσκησης πολιτικών πιέσεων).

Το Σύνταγμα προβλέπει σαφώς πότε η Ένωση μπορεί να διαπραγματεύεται διεθνείς συμφωνίες και επισημαίνει ξεκάθαρα τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται: η Επιτροπή (ή ο Υπουργός Εξωτερικών) διαπραγματεύεται και το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίζουν από κοινού εάν αποδέχονται το αποτέλεσμα.

2.1.6 ΧΩΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Η έννοια του χώρου ασφάλειας και δικαιοσύνης εμφανίζεται ήδη στις υπάρχουσες συνθήκες. Ωστόσο, με το σχέδιο Συντάγματος παρέχονται στην Ένωση τα κατάλληλα μέσα για να αποφασίζει τις λύσεις που θα ανταποκρίνονται στις προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπίσει (πώς να διασφαλίσει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων πώς να αντιμετωπισθεί η τρομοκρατία και τα σοβαρά εγκλήματα; πώς να αντιμετωπισθούν οι μεταναστευτικές ροές;). Το σχέδιο Συντάγματος αυξάνει επίσης την αποτελεσματικότητα, τη δημοκρατικότητα και τη διαφάνεια των διαδικασιών που ισχύουν.

Όπως προέβλεπαν ήδη οι παρούσες Συνθήκες, το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει την έλλειψη ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της Ένωσης και θα καθορίσει κανόνες για τους ελέγχους στους οποίους υπόκεινται τα άτομα που διασχίζουν τα εξωτερικά σύνορα. Επιπλέον, η Ένωση θα μπορεί να διαχειρίζεται με ολοκληρωμένο τρόπο τα σύνορα της. Αυτό σημαίνει, για παράδειγμα, ότι θα συσταθεί μονάδα που μπορεί να βοηθάει και να επικουρεί τους εθνικούς συνοριακούς φύλακες στο δύσκολο καθήκον ελέγχου και εποπτείας των συνόρων.

Η Ένωση πρέπει να πρέπει να διαθέτει μια κοινή πολιτική σε θέματα ασύλου, σεβόμενη παράλληλα τη Σύμβαση της Γενεύης σχετικά με τους πρόσφυγες και διασφαλίζοντας ότι κάθε άτομο που χρειάζεται διεθνή προστασία όντως του παρέχεται η προστασία αυτή. Εν αντιθέσει με τις παρούσες Συνθήκες, που προβλέπουν μόνον τον καθορισμό ελάχιστων κανόνων, το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει τη δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου που περιέχει ιδίως ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες και κοινές διαδικασίες.

Η Ένωση θα εφαρμόσει επίσης μια κοινή πολιτική σε θέματα μετανάστευσης. Το σχέδιο Συντάγματος καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές αυτής της κοινής πολιτικής, κάτι που δεν προβλέπεται στις υπάρχουσες Συνθήκες. Σκοπός είναι η αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, η εξασφάλιση της δίκαιης μεταχείρισης των μεταναστών που είναι εντάξει με το νόμο για τη διαμονή τους και η πρόληψη καθώς και η καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων. Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα λάβουν μέτρα για το σκοπό αυτό, για παράδειγμα όσον αφορά τους όρους που πρέπει να πληρούνται για να μεταναστεύσει κάποιος στα κράτη μέλη ή τα δικαιώματα των μεταναστών. Η Ένωση θα μπορέσει έτσι να λάβει μέτρα για να υποστηρίξει τις προσπάθειες των κρατών μελών στα θέματα ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών.

Κατά την εφαρμογή των πολιτικών αυτών θα τηρείται η αρχή της αλληλεγγύης, η οποία θα είναι και οικονομικού χαρακτήρα, κάτι που προβλέπεται στο σχέδιο Συντάγματος. Η δημοκρατική νομιμοποίηση θα ενισχυθεί σημαντικά. Στις υπάρχουσες συνθήκες, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκδίδει μόνο γνωμοδοτήσεις σχετικά με τα θέματα αυτά ενώ το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει ότι όλα τα μέτρα λαμβάνονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Μια άλλη σημαντική αλλαγή αφορά το Δικαστήριο, που θα ασκεί το δικαιοδοτικό του έλεγχο σε όλες τις πράξεις που υιοθετούνται. Τέλος, η Επιτροπή θα είναι η μόνη πηγή νομοθετικής πρωτοβουλίας και θα ασκεί επίσης το ρόλο της ως θεματοφύλακα των συνθηκών.

Όπως ήδη συμβαίνει, η Ένωση θα συνεχίσει να αναλαμβάνει δράση στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, με τον όρο ότι

πρόκειται για θέματα διακρατικού χαρακτήρα. Εν αντιθέσει με τις υπάρχουσες Συνθήκες, το σχέδιο Συντάγματος αναθέτει στο Συμβούλιο και στο

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την αρμοδιότητα να ψηφίζει νόμους ή νόμους-πλαίσια έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ένα αυξημένο επίπεδο πρόσβασης στη Δικαιοσύνη.

Με βάση τις ισχύουσες συνθήκες, η Ένωση μπορούσε ήδη να αναλαμβάνει δράση στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας για ποινικές υποθέσεις αλλά τα θέματα αυτά, όπως η κοινή εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφαλείας, προβλέπονταν σε χωριστό τμήμα της Συνθήκης της Ένωσης. Ο πυλώνας αυτός αποκαλούνταν "ο τρίτος πυλώνας" και χαρακτηριζόταν από τη διακυβερνητική μέθοδο λήψης των αποφάσεων. Το σχέδιο Συντάγματος καινοτομεί σε αυτό τον τομέα διότι καταργεί τον τρίτο πυλώνα και συγκεντρώνει σε μια μόνο ομάδα όλες τις πολιτικές της Ένωσης για να αυξήσει τη δημοκρατικότητα, την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια των διαδικασιών. Μια ιδιαιτερότητα είναι ότι μια ομάδα κρατών μελών (το ένα τέταρτο) μπορεί να αναλάβει μια πρωτοβουλία όπως και η Επιτροπή. Το δικαίωμα αρνησικυρίας εγκαταλείπεται σε μεγάλο βαθμό υπέρ της ειδικής πλειοψηφίας. Το Κοινοβούλιο συννομοθετεί με το Συμβούλιο και οι κανόνες που υιοθετούνται υπόκεινται στον έλεγχο του Δικαστηρίου των ΕΚ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα μπορούν έτσι να θέτουν τους ορισμούς και τις κοινές κυρώσεις για μια σειρά σοβαρών και διακρατικών εγκλημάτων που απαριθμούνται στο σχέδιο Συντάγματος. Τα εγκλήματα αυτά θα είναι πολύ σοβαρά, όπως η τρομοκρατία, το εμπόριο ναρκωτικών, η εμπορία ανθρώπων, ο ρατσισμός και η ξενοφοβία, η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος.

Χάρη στο σχέδιο Συντάγματος η Ένωση θα μπορεί έτσι να ψηφίζει νόμους-πλαίσια για αποθέσεις ποινικού δικαίου, όσον αφορά τα δικαιώματα των θυμάτων και των στην ποινική δικονομία. Οι μηχανισμοί της δικαστικής συνέργασίας μεταξύ των κρατών μελών που ήδη υπάρχουν, όπως η Eurojust, θα ενισχυθούν. Επίσης, το Συμβούλιο θα μπορεί να αποφασίσει στο μέλλον για τη θέσπιση της θέσης του ευρωπαϊκού εισαγγελέα που θα αναζητά και θα καταζητά τους αυτουργούς και τους συνεργούς σε σοβαρά διακρατικά εγκλήματα. Η απόφαση αυτή θα ληφθεί ομόφωνα από τα κράτη μέλη.

Στον τομέα της αστυνομικής συνεργασίας η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία, η Ευρωπόλ, αποτελεί δομή για την ανάπτυξη της αστυνομικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών τους τομείς της πρόληψης και της καταπολέμησης των σοβαρών μορφών της οργανωμένης διεθνούς

εγκληματικότητας. Το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει ότι η Ευρωπόλ θα υπόκειται στον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων.

2.1.7 ΑΛΛΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ: ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Η Συνέλευση έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στη μεταρρύθμιση ορισμένων πολιτικών (κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, οικονομική και νομισματική ένωση). Αντιθέτως, οι άλλες πολιτικές που ασκεί η Ένωση, δεν αποτέλεσαν αντικείμενο σημαντικών τροποποιήσεων. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στη διατήρηση της συνοχής της δράσης της Ένωσης, μέσω διατάξεων που διασφαλίζουν ότι λαμβάνονται υπόψη οι συνολικοί στόχοι και ιδιαίτερα η ισότητα των φύλων, το περιβάλλον, οι καταναλωτές, κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή κάθε ειδικής πολιτικής.

Το σχέδιο Συντάγματος εισάγει νέες νομικές βάσεις που θα επιτρέψουν στην Ένωση να επεμβαίνει σε περίπτωση ανάγκης στους τομείς της δημόσιας υγείας, έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια των πολιτών (για παράδειγμα η άτυπη πνευμονία, η βιοτρομοκρατία), την ενέργεια, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες, η συνέχεια της, η ασφάλεια παροχής της, η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η εξοικονόμηση της ενέργειας, την προστασία των πολιτών, για να βοηθηθούν τα κράτη μέλη στην αντιμετώπιση καταστροφών φυσικού ή ανθρωπίνου χαρακτήρα, τον αθλητισμό, για να αναπτυχθεί η εκπαιδευτική διάσταση του και να συντονισθούν οι προσπάθειες κατά της λήψης αναβολικών.

2.1.8 ΈΝΑΡΞΗ ΙΣΧΥΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Έναρξη ισχύος του Συντάγματος

Η συνταγματική συνθήκη έχει ως αφετηρία της την αρχή ότι θα επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη. Εάν δύο έτη μετά την υπογραφή της έχει επικυρωθεί μόνο από τα τέσσερα πέμπτα των κρατών μελών, τότε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιλαμβάνεται του θέματος.

Μεταγενέστερες αναθεωρήσεις του Συντάγματος

Οι αναθεωρήσεις θα προετοιμάζονται κανονικά από μια Συνέλευση, εκτός και αν αυτές είναι περιορισμένης εμβέλειας. Η Συνέλευση θα πρέπει να εγκρίνει ομόφωνα σύσταση προς τη διακυβερνητική διάσκεψη που θα αποφασίζει με κοινή συμφωνία τις τροποποιήσεις. Οι τροποποιήσεις θα τεθούν σε ισχύ μόνο αφότου επικυρωθούν από όλα τα κράτη μέλη σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες.

2.1.9 ΤΙ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ:

Ο κ. Giscard d'Esia έβαλε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στη Θεσσαλονίκη 19-20 Ιουνίου 2003 το σχέδιο Συντάγματος που εκπόνησε η Συνέλευση.

Η κατάθεση του σχεδίου αυτού σηματοδοτεί το τέλος της αποστολής που ανατέθηκε στη Συνέλευση. Ωστόσο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έκρινε ότι θα πρέπει να διενεργηθούν ορισμένες εργασίες καθαρά τεχνικού χαρακτήρα σχετικά με το τρίτο μέρος του σχεδίου Συντάγματος, το οποίο ασχολείται με τις πολιτικές της Ένωσης. Η Συνέλευση ολοκλήρωσε τις εργασίες αυτές μέσα στον Ιούλιο.

Το σχέδιο Συντάγματος της Συνέλευσης θα αποτελέσει τη βάση εργασιών της διακυβερνητικής διάσκεψης (ΔΚΔ) που θα ξεκινήσει στις 4 Οκτωβρίου του 2003.

Στη διακυβερνητική διάσκεψη, η οποία θα λάβει την τελική απόφαση, συνέρχονται οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των δεκαπέντε κρατών μελών που βρίσκονται στην Ένωση καθώς και των δέκα χωρών υπό προσχώρηση (οι τρεις υποψήφιες χώρες, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Τουρκία θα έχουν καθεστώς παρατηρητή). Στις εργασίες της ΔΚΔ θα συμμετάσχει και η Επιτροπή και σημαντική θα είναι και η συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει στη συνέχεια να επικυρώσουν τη συνταγματική συνθήκη σύμφωνα με τους συνταγματικούς τους κανόνες έτσι ώστε αυτή να τεθεί σε ισχύ.

2.2 ΔΙΧΟΓΝΩΜΙΑ

2.2.1 29 ΜΑΪΟΥ 2005 : Η «ΑΛΩΣΗ» (:) ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ «ΟΧΙ» ΣΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΝΤΑΓΜΑ.

Όλη η Ευρώπη παρακολούθησε σε ζωντανή σύνδεση την απομόνωση και τον αποκλεισμό της Γαλλίας από τη διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Επιβεβαιώθηκαν οι δημοσκοπήσεις για την επικράτηση του «ΟΧΙ» στο δημοψήφισμα για την επικύρωση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος αναδιατάσσοντας τα πολιτικά δεδομένα τόσο στο εσωτερικό της Γαλλίας όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η επόμενη ημέρα του δημοψηφίσματος βρήκε την Ευρώπη αμήχανη και τη Γαλλία να βιώνει ένα από τα μεγαλύτερα παράδοξα της νεώτερης ιστορίας της: νίκησε το «ΟΧΙ» (με ποσοστό 54,87%)¹ αλλά όχι απαραίτητα οι ευρωσκεπτικιστές, ενώ την ίδια στιγμή ακόμα και οι υποστηρικτές του «ΟΧΙ» νιώθουν ότι η χώρα τους ηττήθηκε. Οι γάλλοι πολίτες είπαν «ΝΑΙ» στην Ευρώπη (η συμμετοχή τους στο δημοψήφισμα άγγιξε το 70%) αλλά «ΟΧΙ» στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.

Εκτός από το άμεσο αποτέλεσμα του γαλλικού δημοψηφίσματος, δηλαδή την απόρριψη του κειμένου του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, διακρίνουμε σημαντικές επιπτώσεις² και σε άλλα διαφορετικά επίπεδα: ο εσωτερικός αντίκτυπος του αποτελέσματος είναι σίγουρα μεγάλος και θα προκαλέσει άμεσες αλυσιδωτές αντιδράσεις, ενώ οι συνέπειες για την Ευρώπη των 25, που δείχνει να βρίσκεται σε κατάσταση «ομηρίας» από το γαλλικό «ΟΧΙ», είναι αδιαμφισβήτητα σοβαρές. Παράλληλα, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος της 29ης Μαΐου εγείρει και δύο προβληματικές που άπτονται κατά πρώτο λόγο της μεγάλης συμμετοχής των γάλλων πολιτών στο δημοψήφισμα και κατά δεύτερο λόγο, της σωστής ή λαθεμένης χρήσης του δημοψηφίσματος για την επικύρωση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Οι πολιτικές εξελίξεις στο εσωτερικό της χώρας αναμένονται ραγδαίες: ο πρωθυπουργός Ζαν Πιέρ Ραφαρέν έχει ήδη συγκαλέσει εκτάκτως υπουργικό συμβούλιο, στο οποίο αναμένεται να υποβάλει την παραίτηση του. Πιθανοί αντικαταστάτες του Ραφαρέν είναι ο υπουργός εσωτερικών Ντομινίκ ντε Βιλπέν, ο

¹ Καλόπουλος Κ. – Κούρταλης Στ.- Πετρίτση Στ., 29 Μαΐου 2005 αποτίμηση του Γαλλικού δημοψηφίσματος, ΕΚΕΜ, Μάιος 2005.

² Εξαμηνιαία επιθεώρηση πολιτικής και προβληματισμού, Πολιτική Επιστήμη, τεύχος 2, 2005.

Νικολά Σαρκοζί και η υπουργός άμυνας Μισέλ Αλλιό-Μαρί. Σε σχετική έρευνα (από το ινστιτούτο Unilog για λογαριασμό των τηλεοπτικών καναλιών TF1, RTL και της εφημερίδας Le Monde) που διενεργήθηκε αμέσως μετά τη λήξη του δημοψηφίσματος, το 62% των ερωτηθέντων τάχθηκαν υπέρ της παραίτησης του γάλλου πρωθυπουργού, ενώ επικρατέστερους για τη διαδοχή του έχρισαν τον Νικολά Σαρκοζί (24%), τον Ντομινίκ ντε Βιλπέν (18%) και την Μισέλ Αλλιό-Μαρί (18%).

Η κρίση στο κυβερνών κόμμα (UMP) είναι αναπόφευκτη και βαθιά: η οικονομική και κοινωνική πολιτική που ακολουθείται τα τρία τελευταία χρόνια αμφισβητείται σημαντικά ενώ η ενδεχόμενη αντικατάσταση του πρωθυπουργού και ο σίγουρος κυβερνητικός ανασχηματισμός έχουν προκαλέσει αναταραχή στους κόλπους του κόμματος, μια αναταραχή που εντείνεται από την ελεύθερη πτώση της δημοτικότητας του προέδρου της χώρας Ζακ Σιράκ, η υποψηφιότητα του οποίου για μια τρίτη προεδρική θητεία είναι πλέον αμφίβολη. Ο Ζακ Σιράκ στήριξε τη δεύτερη θητεία του στην προεδρία της χώρας, στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και στη γενικότερη ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση ενώ ηγήθηκε προσωπικά της καμπάνιας για την επικύρωση του Ευρωσυντάγματος. Ο γάλλος πρόεδρος δίνοντας το σαφές στίγμα για την επόμενη μέρα τόσο στην κυβέρνηση όσο και στο UMP, δήλωσε πως «τις επόμενες ημέρες θα πάρω τις αποφάσεις μου για την κυβέρνηση».

Τα τρία γράμματα του «ΟΧΙ» των Γάλλων στο χθεσινό δημοψήφισμα για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα μεταφράζουν σύμφωνα με όλα τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων στη Γαλλία μία πελώρια κι οδυνηρή αποτυχία, εν είδει πολιτικού σεισμού, για τον πρόεδρο Ζακ Σιράκ κατ' αρχάς, αλλά και για τον πολιτικό κόσμο της χώρας. «Είναι πασιφανές πως η ψηφοφορία αυτή είναι ένας σεισμός» και «πρώτα στην εσωτερική πολιτική», γράφει στο πρωτοσέλιδο της η οικονομική εφημερίδα Tribune, καθώς «η χώρα υπενθύμισε στον Σιράκ πως δεν έβαλε γνώση από τις περασμένες εκλογές, είτε αυτές ήταν οι περιφερειακές, είτε οι ευρωεκλογές τον περασμένο χρόνο», που επίσης είχε χάσει. Για την Le Parisien «το 55% για το όχι είναι πολύ μεγάλο. Οι Γάλλοι έστρεψαν την πλάτη στον Σιράκ, αλλά επίσης και στο μεγαλύτερο τμήμα των πολιτικών (τόσο της δεξιάς, όσο και της αριστεράς)».

Εάν για το κυβερνών κόμμα το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος προκάλεσε σημαντικούς κλυδωνισμούς, για το Σοσιαλιστικό Κόμμα η επικράτηση του «ΟΧΙ» είναι μάλλον καταστρεπτική. Ο διχασμός που προκλήθηκε στους κόλπους του πριν από τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος εντείνεται, με τον Λοράν Φαμπιούς και τον Ανρί Εμμανουελί (που τάχθηκαν υπέρ του «ΟΧΙ») να

αμφισβητούν πλέον την προεδρία του Φρανσουά Ολλάντ. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα περιέρχεται σε μια περίοδο βαθιάς εσωτερικής κρίσης, μιας κρίσης που θέτει πλέον ουσιαστικό ζήτημα επαναοριοθέτησης των γενικών του αρχών, και η οποία εντείνεται από τη σημαντική μείωση της αξιοπιστίας του απέναντι στα Σοσιαλιστικά Κόμματα της Ευρώπης.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι η περίπτωση της Γαλλίας είναι χαρακτηριστική ως προς την εκτίμηση ότι οι πολιτικοί καθιστούν την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη ως διαπραγματευτικό όπλο για την ισχυροποίησή τους στην πολιτική σκηνή της πατρίδας τους. Δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι οι γάλλοι πολιτικοί (πχ Σιράκ, Ολλάντ, Φαμπιούς κλπ) χρησιμοποιούν την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη για την ενίσχυση της δημοτικότητάς τους στο εσωτερικό. Τον περασμένο Δεκέμβριο (2004) το Σοσιαλιστικό κόμμα της Γαλλίας διεξήγαγε εσωτερικό δημοψήφισμα για την επικύρωση της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης. Το αποτέλεσμα ήταν θετικό, αφού το 60% των μελών του γαλλικού Σοσιαλιστικού κόμματος τάχθηκε υπέρ της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης. Ωστόσο, το «μέλλον» της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης περιήλθε σε αντικείμενο εσωκομματικής διεκκυστικής ανάμεσα στον Φρανσουά Ολλάντ και τον Λοράν Φαμπιούς, περί ενδεχόμενης υποψηφιότητάς τους στις Προεδρικές εκλογές του 2007. Η πολιτική διαμάχη μεταξύ των δύο είχε δυσάρεστες συνέπειες σε ό,τι αφορά στη συνοχή του Σοσιαλιστικού κόμματος, αφού το 59% των μελών του Σοσιαλιστικού Κόμματος ψήφισε κατά της επικύρωσης της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης.

Νικητές του δημοψηφίσματος αναδείχθηκαν πασιφανώς το Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα και το Εθνικό Μέτωπο του Ζαν Μαρί Λεπέν. Όπως γράφει σήμερα (30/05/2005) η εφημερίδα Le Monde, το δημοψήφισμα αποτέλεσε αντίγραφο του πρώτου γύρου των εκλογών που διεξήχθη την 21η Απριλίου 2002. Τώρα, όπως και τότε, εκφράστηκε μια μαζική ψήφος διαμαρτυρίας προς το «σύστημα». Η διαφορά είναι ότι στις ψήφους της ακροδεξιάς, της ακροαριστεράς και του Κομμουνιστικού Κόμματος προστέθηκαν αυτή τη φορά και οι ψήφοι της πλειοψηφίας των σοσιαλιστών. Η επικράτηση του «ΟΧΙ» στο δημοψήφισμα σηματοδότησε το τέλος μιας μακράς περιόδου κρίσης στους κόλπους του Κομμουνιστικού Κόμματος, το οποίο, μετά το 3,3% των τελευταίων προεδρικών εκλογών, έδειχνε να χάνει το σημαντικό κοινωνικό έρεισμα που διατηρούσε τις προηγούμενες δεκαετίες στη γαλλική κοινωνία. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος δημιουργεί αδιαμφισβήτητα μια νέα δυναμική για το Κομμουνιστικό Κόμμα.

Από την άλλη πλευρά, ο Ζαν Μαρί Λεπέν, στηρίζοντας την καμπάνια του υπέρ του «ΟΧΙ» στην ενδεχόμενη ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, νιώθει δικαιωματικά ως νικητής του δημοψηφίσματος. Όπως δήλωσε μετά τη γνωστοποίηση του αποτελέσματος, «Χωρίς εμάς δεν θα υπήρχε νίκη. Αναλογιζόμενοι το παίγνιο που αντιπροσωπεύει το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, τη συμμετοχή των γάλλων στο δημοψήφισμα και το διάλογο που διεξήχθη, είναι μια ιστορική νίκη». Ο Ζαν Μαρί Λεπέν κάλεσε την κυβέρνηση να αναλογιστεί τις ευθύνες της και δήλωσε ότι «θα πρέπει τώρα να διενεργηθούν εκλογές, από τη στιγμή που ο λαός δεν στηρίζει πλέον ούτε τον πρόεδρο Σιράκ αλλά ούτε και την κυβέρνηση Ραφαρέν».

Η απόρριψη από τους πολίτες του Συντάγματος «δημιουργεί μια δύσκολη κατάσταση για την υπεράσπιση των συμφερόντων μας στην Ευρώπη» δήλωσε ο κ. Σιράκ. «Πρέπει να ακούσουμε τι μας ζητάνε», δήλωσε ο πρόεδρος του κυβερνώντος γαλλικού κόμματος UMP, Νικολά Σαρκοζί, που κάλεσε την ηγεσία της Γαλλίας να τερματίσει τις μέχρι τώρα συνήθειές της και να αμφισβητήσει όσα έκανε έως τώρα για να μπορέσει να κινηθεί μπροστά. «Οι πολίτες ζήτησαν μια πιο προστατευτική και πιο δημοκρατική Ευρώπη», πρόσθεσε ο Νικολά Σαρκοζί υποστηρίζοντας ότι η ΕΕ πρέπει να τεθεί σύντομα στην υπηρεσία των γυναικών και ανδρών και να συντονίσει καλύτερα τις οικονομικές πολιτικές για να αυξήσει την ανάπτυξη. Ο Νικολά Σαρκοζί που έκανε μια εντυπωσιακή αρχηγική εμφάνιση ζήτησε μια μείζονα στροφή στην οικονομική και κοινωνική πολιτική, χαρακτηρίζοντας ρεαλιστική την επιδίωξη της πλήρους απασχόλησης.

«Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι μια πολύ μεγάλη διαμαρτυρία για την απουσία δημοκρατίας στην Ευρώπη και ένα σαφές αντιφιλελεύθερο μήνυμα», είπε από την πλευρά του ο κ. Μοντεμπούρ, της αριστεράς πτέρυγας του Σοσιαλιστικού Κόμματος, που τόνισε ότι οι Γάλλοι δεν δέχονται τη φιλελεύθερη Ευρώπη και δεν θέλουν να είναι αντικείμενα ενός λυσσασμένου οικονομικού ανταγωνισμού. Την ανάγκη να διατηρηθεί ο δεσμός Γαλλίας και Γερμανίας επισήμανε ο Σοσιαλιστής πρώην υπουργός Οικονομίας, Ντομινίκ Στρο Σκαν, στον οποίο απάντησε ο πρώην γραμματέας του Σοσιαλιστικού Κόμματος Γαλλίας, Ανρί Εμανουελί, υπενθυμίζοντας ότι η Γερμανία δεν ψήφισε αλλά επικύρωσε μέσω του κοινοβουλίου της τη Συνθήκη, αναφέροντας και την πρόσφατη εκλογική ήττα του κ. Σρέντερ. Ο κ. Εμανουελί αμφισβήτησε ότι οι ευρωπαϊκοί λαοί υποστηρίζουν τη Συνθήκη και είπε ότι τα γαλλικά αποτελέσματα θα ανοίξει τη σχετική συζήτηση σε όλη την Ευρώπη. Είπε, συγκεκριμένα, ότι εάν ο πρόεδρος Μπούς μπορεί να έχει πάνω από 300 δις. δολάρια έλλειμμα για να κάνει πόλεμο, η Ευρώπη μπορεί να διαθέσει 50 δις ευρώ το χρόνο για να χρηματοδοτήσει την ευρωπαϊκή

ενσωμάτωση. Κάλεσε παράλληλα το Σοσιαλιστικό Κόμμα να εξετάσει εκ νέου την κατάσταση.

Σύμφωνα με υπολογισμούς εναντίον της Συνθήκης ψήφισε το 59% των γάλλων Σοσιαλιστών και το 24% των ψηφοφόρων του κυβερνώντος δεξιού σχηματισμού. Εναντίον της Συνθήκης ψήφισαν κατά πλειοψηφία οι κάτω των 65 ετών και υπέρ οι άνω, ενώ η μεγάλη πλειοψηφία των λαϊκών στρωμάτων ετάχθη εναντίον και τα προνομιούχα στρώματα υπέρ. Από την πλευρά του, ο ηγέτης του Σοσιαλιστικού Κόμματος, Φρανσουα Ολάντ, χαρακτήρισε τη σημερινή ημέρα βαριά για την Ευρώπη και απέδωσε το αποτέλεσμα στην έκταση της βαθιάς κρίσης που διαπερνά τη Γαλλία, και της απελπισίας που εκφράζουν οι Γάλλοι απέναντι στον Πρόεδρο καθώς και στην άρνησή τους απέναντι στην εξουσία.

Ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών Μισέλ Μπαρνιέ δήλωσε σήμερα (29.05) πως «η γαλλο-γερμανική πορεία κινδυνεύει να χαθεί» και το ευρωπαϊκό σχέδιο «να τεθεί εκτός λειτουργίας» μετά την επικράτηση του «όχι» στο δημοψήφισμα στη Γαλλία. «Είναι η πρώτη φορά εδώ και πενήντα χρόνια που οι Γάλλοι και οι Γερμανοί διαφωνούν στην Ευρώπη για ένα θεμελιώδες θέμα», τόνισε ο Μπαρνιέ μιλώντας στο γαλλικό τηλεοπτικό δίκτυο France 2. Η καθαρή απόρριψη από τους Γάλλους του Ευρωπαϊκού Συντάγματος είναι μια «δοκιμασία» για τη Γαλλία και μια «πραγματική απογοήτευση», δήλωσε αργά σήμερα το βράδυ ο γάλλος υπουργός Εξωτερικών, Μισέλ Μπαρνιέ. «Είναι μια δοκιμασία και μια πραγματική απογοήτευση και για όλους αυτούς που δεσμεύτηκαν με το ναι και που παραμένουν περήφανοι για το ναι που ψήφισαν» δήλωσε ο κ. Μπαρνιέ μιλώντας στο ιδιωτικό τηλεοπτικό δίκτυο TF1. «Αυτό (το αποτέλεσμα) θα κάνει τα πράγματα πιο δύσκολα για τη χώρα μας και για την υπεράσπιση των συμφερόντων μας» πρόσθεσε ο κ. Μπαρνιέ.

Ο Γάλλος πρωθυπουργός Ζαν -Πιέρ Ραφαρέν εξέφρασε το βράδυ της Κυριακής (29.05) την «βαθύτατη απογοήτευσή» του για τη νίκη του «ΟΧΙ» στο δημοψήφισμα για την επικύρωση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, αλλά παράλληλα εγκωμίασε το «πολιτικό πνεύμα» των Γάλλων. «Οι συμπατριώτες μου αποφάσισαν να απορρίψουν τη Συνθήκη. Για μένα, πεπεισμένο ευρωπαίο, ήταν μια βαθύτατη απογοήτευση», υπογραμμίζει σε ανακοίνωσή του ο κ. Ραφαρέν. «Με δεδομένο το κουράγιο της η Ευρώπη μπορεί να ξεπερνά τις δυσκολίες», πρόσθεσε. «Οι Γαλλίδες και οι Γάλλοι εκφράστηκαν μαζικά. Το έκαναν μετά από ένα διάλογο για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα που ήταν συχνά διάλογος με πολύ πάθος και ένταση αλλά με τη δημοκρατία πάντα να πρωτανεύει. Χαιρετίζω αυτό το πολιτικό πνεύμα των συμπατριωτών μου» , επισημαίνεται στο μήνυμα Ραφαρέν. «Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας έλαβε πολύ σοβαρά υπόψη του αυτή την απόφαση. Σε ότι με αφορά,

παραμένω πιστός στην εμπιστοσύνη που μου έδειξε ο αρχηγός του κράτους και θα υποστηρίξω με όλη τη δύναμη και την πείρα μου, τους προσανατολισμούς που θα καθορίσει για την πατρίδα μας», καταλήγει το μήνυμα του γάλλου πρωθυπουργού. Το «ΟΧΙ» των Γάλλων ήταν «μια ήττα για τη Γαλλία, μια ήττα για την Ευρώπη» δήλωσε από την πλευρά της η υπουργός Αμυνας, Μισέλ Αλιό-Μαρί.

Η μαζική απόρριψη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος από τους γάλλους ψηφοφόρους δημιουργεί μία άνευ προηγουμένου κρίση στην Ευρώπη κι αποτελεί έναν ηχηρό κόλαφο κατά των ευρωπαϊών ηγετών, με προεξάρχοντα τον γάλλο πρόεδρο Ζακ Σιράκ. Η Γαλλία, ένα από τα ιδρυτικά κράτη και στυλοβάτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γίνεται παράλληλα η πρώτη χώρα που απορρίπτει το Ευρωσύνταγμα. Το αποτέλεσμα στη Γαλλία ενδέχεται να συμπαράσχει τα συναισθήματα των ψηφοφόρων και σε άλλες χώρες, όπως η Ολλανδία, της οποίας το εκλογικό σώμα καλείται να ψηφίσει την Τετάρτη (01.06) σε ένα συμβουλευτικού χαρακτήρα δημοψήφισμα, όπου και εκεί το «όχι» φέρεται να επικρατεί.

Μεγάλο πλήγμα υφίσταται κατ'αρχήν η ίδια η Γαλλία. «Η γαλλική διπλωματία θα χάσει ξαφνικά όλη της την αξιοπιστία», προβλέπουν γάλλοι διπλωμάτες. Καθώς η Γαλλία είναι ιδρυτικό μέλος της Ένωσης και βρίσκεται πίσω από αυτό το σχέδιο Συντάγματος, το σοκ από την αρνητική ψήφο θα γίνει αισθητό πέρα από τα σύνορά της. «Το σημαντικότερο πρόβλημα για την Ευρώπη θα είναι η απώλεια της επιρροής της στη διεθνή σκηνή», σημειώνει ο Πολ Μανιέτ, ειδικός για ευρωπαϊκά θέματα στο ελεύθερο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών. «Η ατμόσφαιρα θα βαρύνει πολύ. Δεν θα υπάρχει ηγεσία, δεν θα λαμβάνονται σοβαρές αποφάσεις, το γαλλογερμανικό δίδυμο θα παραλύσει». Αν πιστέψουμε τους ιστορικούς, η κρίση παραπέμπει στο 1954, όταν η Γαλλία απέρριψε την ευρωπαϊκή αμυντική Κοινότητα, και στο 1965, όταν ο ντε Γκωλ αντέδρασε βίαια εξαιτίας μιας απόφασης για την αγροτική πολιτική. Και τις δύο φορές, η Ευρώπη στάθηκε ξανά στα πόδια της, αλλά γι'αυτό χρειάστηκαν χρόνια.

Ο άμεσος αντίκτυπος της αρνητικής έκβασης του γαλλικού δημοψηφίσματος για την ενωμένη Ευρώπη είναι πασιφανώς η συνέχιση των αρχών της Συνθήκης της Νίκαιας. Η περιπλοκότητα των διατάξεων και των αρχών της Συνθήκης της Νίκαιας, κυριότερα αυτών που διέπουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, θα καταστήσουν την Ένωση των 25 τουλάχιστον δυσλειτουργική. Η απαιτούμενη ομοφωνία στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, σε μια σειρά τομέων πολιτικής, είναι σίγουρα περισσότερο δύσκολο να επιτευχθεί στην Ευρώπη των 25 κρατών- μελών.

Αν οι Είκοσι Πέντε αποφασίσουν να διακόψουν τη διαδικασία των επικυρώσεων, τότε θα πρέπει ταυτόχρονα να αναλάβουν μια πρωτοβουλία για ένα «σχέδιο Β» που θα συνίσταται στο να διατηρηθούν όσες προτάσεις μπορούν ακόμα να εφαρμοστούν από την Ευρωπαϊκή Συνθήκη. Σε κάθε περίπτωση, δεν πρόκειται να επιτευχθεί στο άμεσο μέλλον η συμφωνία που είχε προγραμματιστεί για τις οικονομικές προοπτικές της Ευρώπης, δηλαδή τα ποσά που θα διανεμηθούν μεταξύ των κρατών μελών για την περίοδο 2007-2013. Το «ΟΧΙ» της Γαλλίας ερμηνεύεται ως απόρριψη της διεύρυνσης και ενδέχεται να επιδεινώσει τις σχέσεις ανάμεσα στην «παλαιά» και τη «νέα» Ευρώπη. Οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη της Τουρκίας, που είναι προγραμματισμένες να ξεκινήσουν στις 3 Οκτωβρίου, θα λάβουν νέα τροπή και ενδεχομένως θα «παγώσουν». Ακόμη και η ένταξη της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, που είναι προγραμματισμένη για τον Ιανουάριο 2007, ενδέχεται να τροποποιηθεί ως προς τους όρους, κυρίως τους οικονομικούς.

Στον οικονομικό τομέα, η απόρριψη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος θα οδηγήσει, σύμφωνα με το πιο αισιόδοξο σενάριο, σε περίοδο στασιμότητας. Η ενδεχόμενη αναβολή της διαδικασίας ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναμένεται, όμως, να πλήξει την εμπιστοσύνη των επενδυτών στο ευρώ. Οι αγορές θα αναγκασθούν να επαναπροσδιορίσουν τις εκτιμήσεις τους για την ευρωζώνη. Θα τεθούν ερωτήματα που θα χρήζουν απαντήσεων, όπως: αν ιδρυτικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Γαλλία και η Ολλανδία, απορρίπτουν το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, τότε ποιο μπορεί να είναι το μέλλον του πλέον φιλόδοξου ευρωπαϊκού οικοδομήματος, που δεν είναι άλλο από την ΟΝΕ;

Ένα από τα επιχειρήματα που ώθησε τους γάλλους να απορρίψουν με θεαματικό τρόπο την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη είναι η ακρίβεια, η οποία εκτιμούν ότι έχει προκληθεί από την εισαγωγή του ευρώ. Το αρνητικό αποτέλεσμα του γαλλικού δημοψηφίσματος ενδεχομένως να εντείνει, εντούτοις, την οικονομική ακρίβεια. Είναι πιθανό να προκληθεί εκροή επενδύσεων, πτώση του ευρώ (ήδη από την επόμενη ημέρα του δημοψηφίσματος το ευρώ διέγραψε σημαντική πτωτική πορεία), ακόμη και υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας των πλέον χρεωμένων κρατών της περιοχής, καθώς η πολιτική αβεβαιότητα που θα δημιουργήσει, αναμένεται να επηρεάσει τις χρηματιστηριακές αγορές.

2.2.2 ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΟΧΙ ΣΤΟ ΕΥΡΩΣΥΝΤΑΓΜΑ ΣΤΟ ΟΛΛΑΝΔΙΚΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ.

Έντονο προβληματισμό και αμηχανία για το μέλλον της ευρωπαϊκής πολιτικής ολοκλήρωσης προκαλεί το δεύτερο, μέσα σε λίγες ημέρες, ηχηρό «ΟΧΙ» στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Μετά τους Γάλλους, οι Ολλανδοί επέφεραν σημαντικό πλήγμα στη διαδικασία συνταγματοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απορρίπτοντας την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη με ποσοστό 61,6%, στο δημοψήφισμα που διεξήχθη την Τετάρτη 1η Ιουνίου στη χώρα.

Πεπεισμένοι ευρωπαϊστές αλλά και δυσαρεστημένοι ευρωπαίοι, οι Ολλανδοί, στο πρώτο εθνικό δημοψήφισμα που διενεργήθηκε στη χώρα από το 1848, εκδήλωσαν τη δυσαρέσκειά τους τόσο για τη λειτουργία των ευρωπαϊκών δομών όσο και για την ακολουθούμενη πολιτική της ολλανδικής κυβέρνησης. Εάν το περιεχόμενο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος δεν βρέθηκε στην πραγματικότητα στην καρδιά του δημόσιου διαλόγου που προηγήθηκε του δημοψηφίσματος, οι Ολλανδοί, όπως εξάλλου και οι Γάλλοι, κατάφεραν να «υποβιβάσουν» τη διαδικασία επικύρωσης της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης σε διαδικασία κριτικής και αντίθεσης στην ασκούμενη εσωτερική πολιτική αλλά και σε διαδικασία αμφισβήτησης του «μοντέλου» που τείνει, κατά την εκτίμηση τους, να διαμορφωθεί σήμερα στην Ευρώπη.

2.2.2.1. Η Ολλανδία στις διαδικασίες Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

Γενικά Χαρακτηριστικά

Η Ολλανδία βρίσκεται στο σκληρό πυρήνα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος από τη δεκαετία του 1950. Ήταν ένα από τα έξι ιδρυτικά κράτη-μέλη της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ενώ αυτή τη στιγμή είναι η κύρια χώρα δότης του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού σε όρους κατακεφαλήν ποσού συνεισφοράς. Ως ένα από τα ιδρυτικά κράτη-μέλη, η Ολλανδία διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στις διαδικασίες ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Σε κάποια στάδια των διαδικασιών ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης η εν λόγω χώρα εντάχθηκε σε έναν ιδιότυπο συνασπισμό/συμμαχία με το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο που είναι γνωστός στην κοινοτική ορολογία ως χώρες Benelux. Όπως θα δούμε και παρακάτω οι χώρες Benelux είχαν ενεργή συνεισφορά και στη διαδικασία συνταγματοποίησης της Ένωσης καταθέτοντας

κοινά υπομνήματα για την προτεινόμενη θεσμική δομή της Ε.Ε αλλά και για άλλα εξίσου σημαντικά ζητήματα όπως οι επιμέρους πολιτικές.

Η Ολλανδία, ως ιδρυτικό κράτος-μέλος, συμμετέχει σε όλες τις κοινές πολιτικές και τους σχηματισμούς περαιτέρω ολοκλήρωσης (π.χ. Σένγκεν, Ευρώ) της Ε.Ε. Ήταν πάντα υπέρ της Εσωτερικής Αγοράς, ότι οι οικονομία της θα ωφεληθεί από την εξάλειψη των εμπορικών συνόρων μεταξύ των κρατών-μελών. Παρόλο όμως που οι Κάτω Χώρες, όπως προαναφέραμε, είναι ιδρυτικό μέλος της Ε.Ε και αναλογικά με τον πληθυσμό της συνεισφέρει το μεγαλύτερο ποσό στον κοινοτικό προϋπολογισμό, εν τούτοις εντάσσεται στο μπλοκ των μικρών κρατών-μελών, όπως και η Ελλάδα, επιδιώκοντας πάντα το σχηματισμό συμμαχιών στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων της Ε.Ε.

Έτσι στη γενικότερη φιλοσοφία της αναφορικά με τη μορφή πολιτικής εμβάθυνσης της Ε.Ε, εμφανίζεται να υποστηρίζει την ομοσπονδιακή λογική, δίνοντας έμφαση στην ισχυροποίηση των υπερεθνικών θεσμών διακυβέρνησης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο). Οι Ολλανδοί θεωρούν ότι η εκχώρηση εξουσιών και η λήψη αποφάσεων σε κοινοτικό/υπερεθνικό επίπεδο από υπερεθνικούς και ανεξάρτητους θεσμούς προστατεύουν καλύτερα τα συμφέροντα των μικρών κρατών-μελών έναντι της κυριαρχίας των ισχυρών.

2.2.2.2 Η Ολλανδία και η Συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης - Συντακτική Συνέλευση

Το Μάιο του 2000 ο Υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας Γιόσκα Φίσερ άνοιξε σε επίπεδο πολιτικών προσωπικοτήτων τη συζήτηση για το Μέλλον της Ευρώπης. Ο Φίσερ σε ομιλία του στο Πανεπιστήμιο Humboldt του Βερολίνου ανέπτυξε το όραμά του για την ομοσπονδιακή συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε επίπεδο κοινοτικών θεσμών η συζήτηση άνοιξε με τη Δήλωση που είχε επισυναφθεί στη Συνθήκη της Νίκαιας και κυρίως με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν το Δεκέμβριο του 2001, στα Συμπεράσματα του οποίου τέθηκαν τέσσερα βασικά ερωτήματα για το μελλοντικό πρότυπο πολιτικής συγκρότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης στο Λάακεν αποφασίστηκε η σύγκληση της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης η οποία επεξεργάστηκε και κατάρτισε το Σχέδιο Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης.

Σε όλες αυτές με κορυφαία πολιτική σημασία ευρωπαϊκές διεργασίες η Ολλανδία, όπως αναμενόταν, δεν έμεινε αμέτοχη. Σε κείμενο απόψεών της που

περιέχεται στη Λευκή Βίβλο που κατέθεσε στο Ευρωκοινοβούλιο , υποστήριξε τη σύνταξη ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος, το οποίο θα αφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της Ένωσης. Έκανε λόγο για απλοποίηση των Συνθηκών και για μια πραγματιστική οριοθέτηση αρμοδιοτήτων, η οποία όμως δε θα αποτελέσει εμπόδιο στην αναπτυξιακή πολιτική.

Η Ολλανδική κυβέρνηση τάσσονταν υπέρ της ενδυνάμωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πράγμα που υποστήριξε ότι θα επιτευχθεί με την άμεση εκλογή Προέδρου από τους λαούς και με την αναγνώριση προσωπικής ευθύνης κάθε Επιτρόπου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τον τομέα του. Επίσης, ήταν υπέρ ενός ενδυναμωμένου Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με αρμοδιότητες σε όλους τους τομείς λήψης αποφάσεων στον προϋπολογισμό, με το δικαίωμα της πρωτοβουλίας σε αρκετούς τομείς και με την εξουσία να ζητήσει όποτε κρίνει σκόπιμο την παραίτηση της Επιτροπής.

Αναφορικά με τα διακυβερνητικά όργανα της Ε.Ε η Ολλανδία θεωρούσε ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρέπει να διαδραματίσει ένα πιο στρατηγικό ρόλο¹. Όσον αφορά το ρόλο που καλείται να παίξει το Συμβούλιο, οι Ολλανδοί επέμεναν ότι πρέπει να είναι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ των Κυβερνήσεων, έτσι ώστε να μη θίγεται καμία από τις εθνικές πολιτικές των κρατών μελών. Κρίνουν αναγκαία την ενδυνάμωση της εξωτερικής πολιτικής, κάνοντας λόγο για μία θέση για τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Ηνωμένα Έθνη καθώς και για μία αντιπροσώπευση στο G 8. Πρωτοτυπία για την ολλανδική κυβέρνηση αποτέλεσε η πρότασή της περί ενός ευρωπαϊού πρέσβη για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τέλος, η Ολλανδική κυβέρνηση πρότεινε τότε να οργανωθεί μία προπαρασκευαστική ομάδα, η οποία θα οδηγήσει στη σύνοδο μιας σύντομης Διακυβερνητικής Διάσκεψης όπου θα υιοθετηθούν αυτές οι αλλαγές, θεωρώντας ορθό να ακολουθηθεί μια κοινή προσέγγιση από τις χώρες της Benelux. Μετέπειτα ακολούθησε, όπως γνωρίζουμε, η Συντακτική Συνέλευση υπό την Προεδρία του Valery Giscard d'Estaing.

Στο πλαίσιο της Συνέλευσης η Ολλανδία είχε δραστήρια παρουσία με μια σειρά από εισηγήσεις και παρεμβάσεις. Τα μέλη που εκπροσώπησαν την Κυβέρνηση ήταν ο Gijs de VRIES και ο Thom de BRUIJN. Εκπρόσωποι του ολλανδικού κοινοβουλίου ήταν ο René van der LINDEN του

¹ Υφαντής Κ. – Κούρταλης Στ., Μετά τα δημοψηφίσματα, Κείμενα Πολιτικής, ΕΚΕΜ, Ιανουάριος 2006.

Χριστιανοδημοκρατικού κόμματος (CDA), ο Wim VAN EEKELEN, μέλος του Φιλελεύθερου κόμματος της Ολλανδίας(VVD), ο Frans TIMMERMANS, μέλος της Σοσιαλδημοκρατικής τάσης (Social Democratic fraction) (PvdA), και ο Jan Jacob Van DIJK. Η στρατηγική της χώρας αναπτύχθηκε μέσα από μνημόνια στο πλαίσιο των χωρών Benelux, αλλά και με κοινές παρεμβάσεις με άλλες χώρες, όπως η Γαλλία. Η Ολλανδία λοιπόν ανέπτυξε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο προτάσεων για τη θεσμική αρχιτεκτονική της Ένωσης. Δεν ήταν υπέρ της δημιουργίας νέων θεσμικών οργάνων. Έδινε ιδιαίτερη σημασία στα υφιστάμενα θεσμικά όργανα που έπρεπε να γίνουν πιο αποτελεσματικά και να μη γίνει πιο πολύπλοκη η θεσμική αρχιτεκτονική. Επεδίωκε ισχυροποίηση της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και την επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας. Πρόκρινε επίσης ένα συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο που θα εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητα της Εξωτερικής Πολιτικής της Ένωσης.

Όσον αφορά στη Διακυβερνητική Διάσκεψη για την κατάρτιση του τελικού κειμένου της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης, η Ολλανδία ήταν ανάμεσα στις χώρες που δεν επιθυμούσαν επαναδιαπραγμάτευση των βασικών διατάξεων του προσχεδίου. Στο πλαίσιο της Δ.Δ , επιθυμία της κυβέρνησης ήταν να διατηρηθεί κατ' αρχήν όσο το δυνατόν η ακεραιότητα του αποτελέσματος της Συνέλευσης. Οι Κάτω Χώρες τάχθηκαν υπέρ ορισμένων βελτιώσεων, αλλά πίστευαν ότι το αποτέλεσμα της Συνέλευσης στο σύνολό του αποτελούσε έναν ισορροπημένο συμβιβασμό, στον οποίο αντανακλώνται πολλές από τις επιθυμίες των Κάτω Χωρών τόσο σε θεσμικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Ωστόσο η Ολλανδία είχε κάποιες αμφιβολίες αναφορικά με τη διάταξη, που αφορούσε την αμοιβαία συνδρομή, καθώς θεωρούσε ότι το παρόν θέμα καλυπτόταν από το ΝΑΤΟ.

2.2.2.3 Η θέση της Ολλανδικής κοινωνίας απέναντι στις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης

Κατά τη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών από την ίδρυση της ΕΟΚ η ολλανδική κοινή γνώμη είχε από τα υψηλότερα ποσοστά θετικής στάσης αναφορικά με την εξέλιξη και μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης για πολλά χρόνια στην Ολλανδία είχε κρατηθεί ως θέμα εκτός της σφαίρας του δημόσιου διαλόγου. Ήταν ευρέως διαδεδομένη η άποψη ότι όσοι είναι ευρωπαίοι ανήκουν στα ''καλά παιδιά'' και έτσι ούτε τα πολιτικά κόμματα ούτε η κυβέρνηση έθεταν ευρωπαϊκά ζητήματα

σε διαδικασία δημόσιας κριτικής και αξιολόγησης ενόψει εκλογικών διαδικασιών. Η υποστήριξη των διαδικασιών της ευρωπαϊκής ενοποίησης διαπερνούσε κάθετα τα πολιτικά κόμματα και την ολλανδική κοινωνία. Ευρωσκεπτικιστικά κόμματα υπήρχαν, όμως η συμμετοχή τους στην κατανομή εδρών στο ολλανδικό κοινοβούλιο ήταν μικρή, το ίδιο και η απήχησή τους στα λαϊκά στρώματα.

Διαχρονικά λοιπόν το ρεύμα των ευρώ-υποστηρικτών κυριαρχούσε στην ολλανδική κοινωνία, το επίπεδο συμμετοχής όμως των πολιτών αλλά και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στη δημόσια συζήτηση ήταν εξαιρετικά χαμηλό. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το ποσοστό συμμετοχής των Ολλανδών πολιτών στις ευρωεκλογές είναι ανάμεσα στα χαμηλότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε πέντε διαδοχικές ευρωπαϊκές εκλογικές αναμετρήσεις το ποσοστό συμμετοχής κυμάνθηκε μεταξύ 57.8% το 1979 και 29.9% το 1999 παρουσιάζοντας πτωτική πορεία. Μόνο η Μεγάλη Βρετανία παρουσιάζει χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής από τους Ολλανδούς στις ευρωεκλογές.

2.2.2.4. Η Πορεία προς το ολλανδικό δημοψήφισμα για τη Συνταγματική Συνθήκη

Το ενδιαφέρον του δημοσίου διαλόγου για την Ε.Ε, καθώς και το ποσοστό των ευρωσκεπτικιστών αυξήθηκε σημαντικά τα πέντε τελευταία χρόνια. Η βασική αιτία της αύξησης αυτής εντοπίζεται στην έλευση στην κεντρική πολιτική σκηνή της χώρας νέων πολιτικών κομμάτων, τα οποία στήριξαν μεγάλο μέρος των πολιτικών τους προγραμμάτων και της πολιτικής τους επιχειρηματολογίας στην κριτική στάση απέναντι στην Ε.Ε.

Ο ευρωσκεπτικισμός άρχισε να διαχέεται σε όλο και περισσότερα μέρη της ολλανδικής κοινωνίας, τροφοδοτούμενος σε μεγάλο βαθμό από την σημαντική άνοδο φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας. Τα οικονομικά προβλήματα, η άνοδος των τιμών και η θεαματική αύξηση της ανεργίας έστρεψε μέρος της ολλανδικής κοινωνίας ενάντια στην μεταναστευτική πολιτική της χώρας, μια πολιτική που ευνοεί την έλευση μεταναστών στην Ολλανδία. Δύο γεγονότα ενέτειναν ακόμη περισσότερο την άνοδο του ρατσισμού και της ξενοφοβίας: οι δολοφονίες του ηγέτη της άκρας δεξιάς Pim Fortuyn και του σκηνοθέτη Van Gogh, δύο χρόνια αργότερα. Τόσο ο πρώτος όσο και ο δεύτερος αποτελούσαν σημαίνοντα πρόσωπα στην κοινωνική τάση ενάντια στη μετανάστευση. Η αντίθεση στη μεταναστευτική πολιτική της χώρας έδωσε ιδιαίτερη ώθηση στον

ευρωσκεπτικισμό και αποτέλεσε τελικά έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που βάρυναν την ψήφο των Ολλανδών στο δημοψήφισμα της 1ης Ιουνίου.

Ήδη από το 1997 οι ευρωσκεπτικιστές είχαν εκδηλώσει την έντονη αντίθεσή τους στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι ευρωσκεπτικιστές τότε ζητούσαν τη διενέργεια δημοψηφίσματος για τη συνθήκη του Άμστερνταμ, πιστεύοντας ότι η ολλανδική κοινή γνώμη θα εκφράσει τη δυσαρέσκειά της προς την Ε.Ε. Δικαιώθηκαν τελικά 8 χρόνια αργότερα. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η έντονη πίεση που άσκησαν τότε τα ευρωσκεπτικιστικά κόμματα για τη διενέργεια δημοψηφίσματος, αποτέλεσε σημαντική παράμετρο στην απόφαση της ολλανδικής κυβέρνησης να διεξαγάγει δημοψήφισμα για την κύρωση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Ο Δημόσιος Διάλογος

Οι Κάτω Χώρες έχουν μακρά παράδοση στις μικρής διάρκειας εκλογικές καμπάνιες. Αυτό αποτυπώθηκε και στο δημοψήφισμα¹ για την επικύρωση της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης. Τόσο η ολλανδική κυβέρνηση όσο και τα πολιτικά κόμματα θεώρησαν ως χρονικό σημείο εκκίνησης των δραστηριοτήτων τους το μήνα Μάιο ενώ η ημερομηνία του δημοψηφίσματος ήταν η 1η Ιουνίου. Σε γενικές γραμμές η ένταση του σχετικού διαλόγου στην Ολλανδία, τόσο σε επίπεδο κοινωνίας όσο και σε πολιτικό και ακαδημαϊκό επίπεδο, ήταν ασθενής και εντάθηκε μόνο κατά τον τελευταίο μήνα πριν τη Διεξαγωγή του δημοψηφίσματος.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης πριν το Μάιο υιοθέτησαν μια επιφανειακή προσέγγιση του ζητήματος. Τα τηλεοπτικά κανάλια έκαναν σύντομες μόνο αναφορές σε θέματα που άπτονταν ευρωπαϊκών ζητημάτων, τα debates ήταν λίγα στον αριθμό ενώ οι εφημερίδες είχαν μια πιο έντονη ανάμειξη στο θέμα του δημοψηφίσματος αλλά κυρίως μετά τις αρχές του Μαΐου. Γενικότερα, όπως αναφέρουν Ολλανδοί αναλυτές, η συζήτηση σε αυτό το επίπεδο υποβαθμίστηκε κυρίως σε σχόλια μικροπολιτικής και στην παρουσίαση επιχειρημάτων εσωτερικής κατανάλωσης που αφορούσαν εγχώριες κομματικές αντιθέσεις. Στην παραπάνω εικόνα συνέβαλλε και η απραγμία των κυβερνητικών στελεχών που δεν έδιναν τροφή στα ΜΜΕ. Μέχρι ένα μήνα πριν το δημοψήφισμα μόνο ο Υπουργός

¹ Εξαμηνιαία επιθεώρηση πολιτικής και προβληματισμού, Πολιτική Επιστήμη, τεύχος 2, 2005.

Εξωτερικών και ο Υφυπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Ολλανδίας έκαναν λιγοστές δημόσιες παρεμβάσεις και δηλώσεις για το Ευρωσύνταγμα.

Όμως, ο δημόσιος διάλογος θα λέγαμε ότι ' ' απογειώθηκε ' ' κατά το μήνα Μάιο και κυρίως τις τελευταίες τρεις εβδομάδες πριν το δημοψήφισμα. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στο σύνολό τους, και όχι πια μόνο οι εφημερίδες, είχαν πρώτο θέμα το δημοψήφισμα παρουσιάζοντας την εκατέρωθεν επιχειρηματολογία. Η κυβέρνηση μοίρασε από πόρτα σε πόρτα μια σύνοψη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος αλλά και ενισχυτικό ενημερωτικό υλικό, ενώ ταυτόχρονα στο διαδίκτυο άνοιξαν εκατοντάδες ιστοσελίδες που υποστήριζαν την καμπάνια του ΟΧΙ.

Καθίσταται βέβαια σαφές ότι 15-20 μέρες δεν είναι επαρκές χρονικό διάστημα για την ουσιαστική και σε βάθος ενημέρωση των πολιτών τόσο για το περιεχόμενο της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης όσο και για τα επιμέρους επιχειρήματα της πλευράς του ΝΑΙ και του ΟΧΙ. Όπως σε μεγάλο ποσοστό στη Γαλλία, έτσι και στην Ολλανδία η κοινή γνώμη σε σύντομο πολιτικό χρόνο κατακλύστηκε από πληροφορίες, συνθήματα και εικόνες, οι οποίες δημιούργησαν συγκεχυμένες αντιλήψεις, προσδίδοντας στο δημόσιο διάλογο έναν επιφανειακό (αναφορικά με το περιεχόμενο και την ουσία της Συνταγματικής Συνθήκης) χαρακτήρα, γεγονός που σε καταληκτικό στάδιο λειτούργησε τελικά υπέρ της πλευράς του ΟΧΙ. Συγκριτικά με τη γαλλική κοινή γνώμη, η ολλανδική ήταν λιγότερο πληροφορημένη. Ο διάλογος σε επίπεδο κοινωνίας στη Γαλλία διεξήχθη σε ένα υψηλότερο και εκτενέστερο επίπεδο από ό,τι στην Ολλανδία, ενώ και γενικότερα, όπως ήδη προαναφέραμε, οι Ολλανδοί πολίτες δεν γνωρίζουν επαρκώς τα θέματα που αφορούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Βασικοί Συμμετέχοντες

Οι περισσότεροι ενεργοί φορείς της δημόσιας συζήτησης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα στην Ολλανδία, εκτός των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και των εφημερίδων, ήταν η κυβέρνηση της χώρας και ο συνασπισμός κομμάτων που την αποτελούν, καθώς και τα κόμματα της αντιπολίτευσης, τα οποία ουσιαστικά μοιράστηκαν μεταξύ των υποστηρικτών του ' 'ΝΑΙ' ' και του ' 'ΟΧΙ' '. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα δραστηριοποιήθηκαν και κάποιες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Η κυβέρνηση στην Ολλανδία αποτελείται από ένα συνασπισμό κομμάτων, τα οποία όλα τάχθηκαν υπέρ της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης. Σε κυβερνητικό επίπεδο, αναφέραμε ήδη ότι ο Υφυπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Atzo Nikolai ανέλαβε, τουλάχιστον σε πρώιμο στάδιο, την προβολή και υποστήριξη των κυβερνητικών θέσεων υπέρ της επικύρωσης της Συνταγματικής Συνθήκης. Αρκετό διάστημα πριν τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος άνοιξε ιστοσελίδα στο διαδίκτυο, μέσω της οποίας γινόταν προσπάθεια εξοικείωσης του ολλανδικού κοινού με τα ευρωπαϊκά θέματα . Στη συνέχεια της καμπάνιας ενεργοποιήθηκαν και άλλα μέλη της κυβέρνησης, όπως ο Υπουργός Εξωτερικών Bot και ο Υπουργός Δικαιοσύνης Donner, ο οποίος κατακρίθηκε σφόδρα από τους υποστηρικτές του ΟΧΙ, διότι δήλωσε πως σε περίπτωση καταψήφισης της Συνταγματικής Συνθήκης υπάρχει περίπτωση πολέμου! Στο πιο καταληκτικό στάδιο της διαδικασίας, παρεμβάσεις υπέρ του Ευρωσυντάγματος έκανε και ο Πρωθυπουργός Μπαλκενέντε, ο οποίος μάλιστα σε μια δήλωσή του υποστήριξε ότι, εάν η συμμετοχή στο δημοψήφισμα ξεπερνούσε το ποσοστό του 40% περίπου, θα ελάμβανε υπόψη την γνώμη του Ολλανδικού λαού. Η κυβέρνηση μετά και τις κατηγορίες από πλευράς των κομμάτων της αντιπολίτευσης που ήταν υπέρ του ΝΑΙ ότι καθυστέρησε σημαντικά την ενημέρωση της κοινής γνώμης, προέβη σε ενέργειες υποστήριξης της διαδικασίας μοιράζοντας το πλήρες κείμενο της Συνταγματικής Συνθήκης σε βιβλιοθήκες, βενζινάδικα, ακόμη και σε παντοπωλεία, ενώ μία σύνοψη του κειμένου μοιράστηκε από πόρτα σε πόρτα σε όλες τις ολλανδικές πόλεις.

Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία του δημοψηφίσματος διαδραμάτισαν τα πολιτικά κόμματα της Ολλανδίας¹. Παρακάτω αναφέρουμε πως χωρίστηκαν τα κοινοβουλευτικά κόμματα στην Ολλανδία ανάμεσα στην καμπάνια του ' 'ΝΑΙ' ' και του ΟΧΙ

Ο κυβερνητικός συνασπισμός κομμάτων, ο οποίος αποτελείται από τους Χριστιανοδημοκράτες (CDA), τους Φιλελεύθερους (κόμμα του Λαού για την Ελευθερία και τη Δημοκρατία-VVD) και τους Δημοκράτες (D66), υποστήριξε σθεναρά τη Συνταγματική Συνθήκη.

Οι Χριστιανοδημοκράτες (CDA) διαχρονικά ψήφιζαν υπέρ όλων των Ευρωπαϊκών Συνθηκών. Στην παρούσα διαδικασία υποστήριζαν ότι το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα θα προωθούσε την καλύτερη συνεργασία εναντίον της τρομοκρατίας και

¹ Υφαντής Κ. – Κούρταλης Στ., Μετά τα δημοψηφίσματα, Κείμενα Πολιτικής, ΕΚΕΜ, Ιανουάριος 2006.

της διεθνούς εγκληματικότητας ενώ η υποστήριξη και εδραίωση των κοινών ευρωπαϊκών αξιών που αποτέλεσαν θεματοφύλακα της ειρήνης για 60 χρόνια, είναι η καλύτερη εγγύηση για το μέλλον. Στην επιχειρηματολογία τους προσέθεσαν και το ότι το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα εγγυάται τη μη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού υπερκράτους ενώ παράλληλα η εσωτερικά αγορά θέτει τα θεμέλια της περαιτέρω μεγέθυνσης της ολλανδικής οικονομίας. Επίσης τόνιζαν συχνά την αυξημένη ενεργό συμμετοχή που θα είχαν οι Ολλανδοί πολίτες στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Οι Φιλελεύθεροι (VVD) το 2004 είχαν απειλήσει ότι θα τεθούν κατά της Συνταγματικής Συνθήκης, εάν δεν περιλαμβάνονταν στο τελικό κείμενο ορισμένα σημεία που αυτοί πρότειναν. Επίσης, είχαν αμφιβολίες για το ποια στάση θα κρατήσουν λόγω του φόβου των διαρροών προς την άκρα δεξιά. Όμως, τελικά τάχθηκαν υπέρ, παρόλο που μεγάλο μέρος των ψηφοφόρων τους, σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, ίσως να μην ακολούθησαν την επίσημη γραμμή του κόμματος. Την καμπάνια του κόμματος θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε περισσότερο εθνοκεντρική παρά ευρωκεντρική. Κεντρικό σύνθημα τους ήταν πως το κείμενο συνιστούσε μία φιλελεύθερη Συνθήκη μεταξύ κυρίαρχων κρατών και όχι Σύνταγμα. Τόνιζαν πως σε μια σειρά κρίσιμων θεμάτων διατηρούνταν το δικαίωμα του βέτο ενώ θεωρούσαν πως μέσα από τις διατάξεις ενισχύονταν οι προοπτικές ουσιαστικού ελέγχου των Βρυξελλών από τους Ολλανδούς πολίτες.

Οι Δημοκράτες (D66) υπήρξαν από τους πλέον ένθερμους υποστηρικτές της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης. Μάλιστα, οι πρώτες αντιδράσεις τους ήταν πως το κείμενο δεν υπήρξε αρκετά Ευρωκεντρικό. Ανάμεσα στα επιχειρήματά τους ξεχώριζαν αυτά που αφορούσαν στη δημοκρατική και κοινωνική διάσταση του κειμένου, στην εδραιωμένη προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών, στη μείωση της γραφειοκρατίας και τη γενικότερη τάση που αναδύοταν από τις διατάξεις περί της αύξησης της αποτελεσματικότητας της Ένωσης έπειτα και από την ενίσχυση του θεσμικού ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι Δημοκράτες έβλεπαν τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης ως το μέσο, με το οποίο θα αποκτούσε η Ευρώπη μία ενιαία φωνή και θα επιτυγχάνονταν η ισχυροποίηση της ως του άλλου πόλου σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Τα παραπάνω τρία κόμματα αποτελούν τον κυβερνητικό συνασπισμό της Ολλανδίας. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τη θέση που πήραν στο δημοψήφισμα τα κοινοβουλευτικά κόμματα της αντιπολίτευσης, τα οποία ουσιαστικά μοιράστηκαν ανάμεσα στο ΝΑΙ και στο ΟΧΙ. Η αντιπολίτευση στην Ολλανδία αποτελείται από τους Σοσιαλδημοκράτες (PvdA), το κόμμα του Pim Fortuyn's (LPF), το Σοσιαλιστικό

κόμμα (SP), τους Πράσινους (Groenlinks), τα δύο Προτεσταντικά κόμματα (CristenUnie, SGP), και το συντηρητικό φιλελεύθερο κόμμα (Geert Wilders)

Οι Σοσιαλδημοκράτες (PvdA) αποτελούν το μεγαλύτερο σε έδρες κόμμα της αντιπολίτευσης και ηγούνται αυτής απέναντι στον κυβερνητικό συνασπισμό. Τάχθηκαν υπέρ της Συνταγματικής Συνθήκης. Ο αρχηγός του κόμματος Wouter Bos θεωρείται από τους πλέον δημοφιλείς πολιτικούς στη χώρα και κατακρίθηκε από τους υπόλοιπους υποστηρικτές του ' 'ΝΑΙ' ' για την καθυστερημένη ενεργοποίησή του στην καμπάνια. Η επιχειρηματολογία τους, η οποία πρέπει να σημειώσουμε ότι διακρίνονταν κυρίως για τον έντονο κομματικό της χαρακτήρα καθώς στόχευε κυρίως στην εκλογική βάση του κόμματος, δεν διέφερε από άποψη ουσίας από αυτή των υπολοίπων υποστηρικτών του ' 'ΝΑΙ' '. Τόνιζαν ιδιαίτερα τις κοινωνικές διατάξεις του κειμένου καθώς και αυτές που αφορούσαν στη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες.

Το κόμμα του **Pim Fortuyn (LPF)** εδραιώθηκε στην πολιτική σκηνή της Ολλανδίας κυρίως μετά τη δολοφονία του ιδίου. Στις εκλογές του 2002 κατέλαβε εικοσιτέσσερις (24) έδρες ενώ στην παρούσα περίοδο και μετά από έντονες διαφωνίες μεταξύ των στελεχών του κατέχει οκτώ (8). Τάχθηκε κατά της Συνταγματικής Συνθήκης έχοντας αποκτήσει μια σοφιστικού περιεχομένου κριτική έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιχειρηματολόγησαν θέτοντας στους Ολλανδούς πολίτες μπροστά σε ένα δίλημμα: Προτιμάτε την ανεξαρτησία και την ελευθερία ή την ευρωπαϊκή γραφειοκρατία και τον έλεγχο του κράτους μας από εξωγενείς παράγοντες; Επίσης επεσήμαναν την αντίθεσή τους στην ομοσπονδιακή προοπτική της Ένωσης θέτοντας εαυτούς υπέρ μιας διακυβερνητικής οικονομικής Ένωσης κρατών. Υιοθέτησαν επίσης αντίθετη γνώμη για την ένταξη της Τουρκίας και πρότειναν στην κυβέρνηση τη διενέργεια δημοψηφίσματος για το συγκεκριμένο θέμα.

Το **Σοσιαλιστικό κόμμα (SP)** δραστηριοποιήθηκε ιδιαίτερα υπέρ της καμπάνιας του ΟΧΙ. Διοργάνωσε πολλά τηλεοπτικά debates ενώ ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κόμματος έκανε πυκνές εμφανίσεις σε τηλεοπτικά πάνελ. Βασικό σύνθημα του κόμματος ήταν ότι η χώρα αποδυναμώνεται σταδιακά σε μια Ένωση που τείνει προς το Ευρωπαϊκό Υπερκράτος. Επίσης το σοσιαλιστικό κόμμα προσπάθησε να ενεργοποιήσει τα αντανακλαστικά των Ολλανδών πολιτών στην αντίληψη που οι ίδιοι έχουν αναφορικά με το κοινωνικό μοντέλο και το μοντέλο πρόνοιας υποστηρίζοντας ότι με την Συνταγματική Συνθήκη θα υπάρξει κύμα ιδιωτικοποιήσεων σε τομείς που θεωρούνταν δεδομένοι. Στην καμπάνια τους περιέλαβαν ακόμη συνθήματα για την

ιδιαιτερότητα και την ανεξαρτησία της Ολλανδίας επισημαίνοντας ότι δεν θα μπορεί πλέον να χρησιμοποιηθεί το εθνικό όπλο του βέτο σε σειρά από αποφάσεις.

Οι **Πράσινοι (Groenlinks)** δεν υπήρξαν πάντοτε υπέρ των διαδικασιών ευρωπαϊκής ενοποίησης. Καταψήφισαν τις Συνθήκες του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ καθώς και την είσοδο τις χώρας στη ζώνη του Ευρώ. Σε αυτό το δημοψήφισμα, όμως, τάχθηκαν υπέρ της επικύρωσης του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, παρόλο που οι υποστηρικτές του κόμματος εμφανίστηκαν διχασμένοι. Οι πράσινοι δεν ήταν ικανοποιημένοι από το αποτέλεσμα του τελικού κειμένου, τάχθηκαν όμως υπέρ, διότι θεώρησαν πως καλύτερα αυτό το Ευρωσύνταγμα παρά κανένα. Στην καμπάνια τους έδωσαν βαρύτητα στην παρουσίαση των διατάξεων που αφορούσαν στην αειφόρο ανάπτυξη και την οικολογική ενέργεια καθώς και στον περισσότερο διαφανή τρόπο λειτουργίας των θεσμών της Ε.Ε λόγω κυρίως του ότι το Συμβούλιο θα συνεδριάζει με ανοικτές πόρτες.

Η παράταξη του ΟΧΙ στην Ολλανδία συμπληρώθηκε από τρία ακόμη κόμματα που συνολικά διαθέτουν έξι (6) κοινοβουλευτικές έδρες. Τα δύο **Προτεσταντικά (CristenUnie, SGP)** και το συντηρητικό φιλελεύθερο κόμμα - **Geert Wilders**. Κύρια ανησυχία των Προτεσταντών που εκφράστηκε στην καμπάνιά τους για το δημοψήφισμα, ήταν η απουσία στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα οποιασδήποτε αναφοράς στο θεό ή το χριστιανισμό. Υποστήριξαν την αντίθεσή τους στις υπερεθνικές παραμέτρους του ευρωπαϊκού οικοδομήματος ενώ χαρακτήρισαν την Ε.Ε ως Πύργο της Βαβέλ. Το συντηρητικό φιλελεύθερο κόμμα, το οποίο κατέχει μία έδρα στη βουλή, ακολούθησε την επιχειρηματολογία των Σοσιαλιστών και του κόμματος του Pim Fortun. Επίσης, κύρια θέση του ήταν ότι υπάρχει άμεση διασύνδεση της ένταξης της Τουρκίας με την ψήφιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

2.2.2.5. Ανάλυση του Ολλανδικού δημοψηφίσματος

Έντονο προβληματισμό και αμηχανία για το μέλλον της ευρωπαϊκής πολιτικής ολοκλήρωσης προκαλεί το δεύτερο, μέσα σε λίγες ημέρες, ηχηρό «ΟΧΙ» στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Μετά τους Γάλλους, οι Ολλανδοί επέφεραν σημαντικό πλήγμα στη διαδικασία συνταγματοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απορρίπτοντας την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη με ποσοστό 61,6%, στο δημοψήφισμα που διεξήχθη την Τετάρτη 1η Ιουνίου στη χώρα.

Πεπεισμένοι ευρωπαϊστές αλλά και δυσαρεστημένοι ευρωπαίοι, οι Ολλανδοί, στο πρώτο εθνικό δημοψήφισμα που διενεργήθηκε στη χώρα από το 1848, εκδήλωσαν τη δυσαρέσκειά τους τόσο για τη λειτουργία των ευρωπαϊκών δομών όσο και για την ακολουθούμενη πολιτική της ολλανδικής κυβέρνησης. Εάν το περιεχόμενο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος δεν βρέθηκε στην πραγματικότητα στην καρδιά του δημόσιου διαλόγου που προηγήθηκε του δημοψηφίσματος, οι Ολλανδοί, όπως εξάλλου και οι Γάλλοι, κατάφεραν να «υποβιβάσουν» τη διαδικασία επικύρωσης της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης σε διαδικασία κριτικής και αντίθεσης στην ασκούμενη εσωτερική πολιτική αλλά και σε διαδικασία αμφισβήτησης του «μοντέλου» που τείνει, κατά την εκτίμηση τους, να διαμορφωθεί σήμερα στην Ευρώπη.

Η διενέργεια δημοψηφισμάτων για την κύρωση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος εμπεριέχει αναπόφευκτα τον κίνδυνο δημιουργίας λανθασμένων διλημάτων. Η περίπτωση της Ολλανδίας επιβεβαιώνει το συγκεκριμένο αξίωμα. Αν και για τους Ολλανδούς πολίτες τα κίνητρα απόρριψης του Ευρωπαϊκού Συντάγματος δεν συνδέονται με την εσωτερική πολιτική στο βαθμό που συνδέθηκαν στη Γαλλία, η ασκούμενη πολιτική του Μπαλκενέντε, κυρίως στους τομείς της οικονομίας και της μετανάστευσης, βάρυνε σημαντικά την ψήφο των Ολλανδών στο δημοψήφισμα της 1ης Ιουνίου. Οι Ολλανδοί διατηρούν μια ιδιαίτερα κριτική στάση απέναντι στην οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, την οποία θεωρούν υπαίτια για την σημαντική αύξηση του πληθωρισμού, την αύξηση του κόστους διαβίωσης αλλά και την αύξηση της ανεργίας στη χώρα. Αξίζει να αναφέρουμε ότι τα ποσοστά ανεργίας στην Ολλανδία διαγράφουν σημαντική και αμείωτη άνοδο τα τελευταία χρόνια, φτάνοντας το 6,9% για το 2005, ποσοστό που θεωρείται πρωτοφανές για τα ολλανδικά δεδομένα.

Εκτός από την αντίθεσή τους στην ασκούμενη οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, οι Ολλανδοί εξέφρασαν μέσω της διαδικασίας κύρωσης της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης και την έντονη δυσαρέσκεια τους για την πολιτική μετανάστευσης που ακολουθείται στη χώρα τα τελευταία χρόνια. Παραδοσιακά ανοιχτοί στο εξωτερικό, οι Ολλανδοί των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας, με μια μετανάστευση από χώρες που δεν ανήκουν στην Ε.Ε που αντιπροσωπεύει, για παράδειγμα, το 40% των 750.000 κατοίκων του Άμστερνταμ, νιώθουν πλέον να απειλούνται. Η έντονη αύξηση των ποσοστών ανεργίας αλλά και οι δολοφονίες, πριν οκτώ μήνες περίπου, του σκηνοθέτη Theo van Gogh από ένα μαροκινό μετανάστη, καθώς και του ηγέτη της άκρας δεξιάς Pim Fortuyn, το 2002, ενέτειναν σημαντικά το αίσθημα ξενοφοβίας μερίδας του ολλανδικού λαού.

Το αίσθημα ξενοφοβίας μερίδας του ολλανδικού πληθυσμού δικαιολογεί και το σημαντικό ποσοστό (υπολογίζεται σε 60%) των Ολλανδών ψηφοφόρων που δήλωσαν ότι με την απόρριψη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος θα σταματήσουν ή θα επιβραδύνουν τη διαδικασία ένταξης της Τουρκίας στις δομές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πέμπτη διεύρυνση, που μετουσιώνει το άνοιγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, προκάλεσε έντονο προβληματισμό και ανησυχία στην ολλανδική κοινωνία, αισθήματα που μετατράπηκαν σε φόβο και άρνηση με την προοπτική ένταξης της Τουρκίας στις ευρωπαϊκές πολιτικές και οικονομικές δομές. Αξίζει να σημειώσουμε ότι ο διάχυτος σκεπτικισμός στην ολλανδική κοινωνία για τις διευρύνσεις της Ε.Ε εντείνεται από το γεγονός ότι η Ολλανδία έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά στον κοινοτικό προϋπολογισμό από οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος.

Η απόρριψη της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης από την ολλανδική κοινωνία χρήζει εντούτοις και μιας διαφορετικής ανάγνωσης. Οι Ολλανδοί αντιτίθενται στο ευρωπαϊκό «μοντέλο» που κατά τη γνώμη τους τείνει να επικρατήσει ως λογική και ως ουσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ολλανδία, ιδρυτικό μέλος της Ε.Ο.Κ., νιώθει ότι με τις συνεχείς διευρύνσεις της Ένωσης υποβιβάζεται και μειώνεται ο ρόλος της και το ειδικό της βάρος ενώ παράλληλα, με τις κοινοτικές πρωτοβουλίες και πολιτικές των τελευταίων ετών (κυρίως μετά την υιοθέτηση του ευρώ αντικαθιστώντας το φιορίνι, εθνικό νόμισμα-σύμβολο της χώρας) χάνει την διαφορετικότητα και την ιδιαιτερότητα της.

Ίσως αυτό το δεύτερο περικλείει όλους τους λόγους απόρριψης του Ευρωπαϊκού Συντάγματος από τους Ολλανδούς. Η ολλανδική κοινωνία χαρακτηρίζεται από σημαντικές ιδιαιτερότητες που ενθαρρύνουν την ελευθερία του λόγου, την ανεκτικότητα, την τόλμη, την διαφορετικότητα. Οι ολλανδικές αυτές «αξίες» και κατακτήσεις, εκφάνσεις των οποίων αποτελούν πολιτικές, όπως η ελεύθερη πώληση των ελαφρών ναρκωτικών, ο γάμος μεταξύ ομοφυλόφιλων, η ευθανασία (υπό ορισμένες συνθήκες), δείχνουν να κινδυνεύουν στη νέα Ευρώπη των 25 κρατών μελών, στην Ευρώπη των μεταναστών, στην Ευρώπη της πολυπολιτισμικότητας μεν, αλλά και στην Ευρώπη των διαφορετικών και ασυμβίβαστων πολλές φορές μεταξύ τους πολιτισμικών χαρακτηριστικών. Οι ίδιοι οι Ολλανδοί πιστεύουν ότι το ευρωπαϊκό μοντέλο (με τον μεγαλύτερο τεχνοκρατικό ή οικονομικό χαρακτήρα) παρουσιάζει σημαντικά σημεία ασυμβατότητας με το ολλανδικό πρότυπο.

Οι διαφορετικοί αυτοί λόγοι που οδήγησαν τους Ολλανδούς να απορρίψουν την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη, λόγοι που δεν άπτονται με

άμεσο και ολοκληρωμένο τρόπο του περιεχομένου του Συντάγματος αλλά και τελικά που δεν αντιτίθενται σε αυτό, εγείρουν το ερώτημα κατά πόσο τελικά ήταν σωστή και χρήσιμη η προσφυγή σε δημοψήφισμα για την κύρωση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Με άλλα λόγια, κατά πόσο τελικά η Γαλλία και η Ολλανδία απέρριψαν το ίδιο το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα; Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα (ακόμη και ως αποτέλεσμα συμβιβασμού) αποτελεί μία ριζική τομή στη διαδικασία της πολιτικής ολοκλήρωσης της Ευρώπης. Δημιουργεί αδιαμφισβήτητα μια Ευρώπη πιο δημοκρατική, μια Ευρώπη πιο λειτουργική και συνεκτική, μια Ευρώπη που προχωράει μακρύτερα. Πολλές από τις καινοτομίες που εισάγει το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα στη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης συντάσσονται με κάθε τρόπο στη λογική της προόδου που διαπερνά οριζόντια τα διαφορετικά πολιτικά ήθη των κρατών μελών της και τελικά δημιουργεί το προωθητικό εκείνο σημείο συναίνεσης στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ένωσης. Μια τέτοια διαφορετική και καινοτόμος διαδικασία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με νέες, διαφορετικές πρακτικές, όπως για παράδειγμα με διεξαγωγή κοινού και ταυτόχρονου πανευρωπαϊκού δημοψηφίσματος.

Προσδίδοντας στην άμεση δημοκρατία έναν συμπληρωματικό χαρακτήρα σε σχέση με την αντιπροσωπευτική δημοκρατία το δημοψήφισμα αναγνωρίζεται ως μέσο συμπαγούς στήριξης της δημοκρατικής νομιμοποίησης των πολιτικών αποφάσεων, ενδυνάμωσης της αξιοπιστίας των αντιπροσωπευτικών θεσμών, αύξησης της διαφάνειας στη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων, ενθάρρυνσης της άμεσης συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στις δημοκρατικές διαδικασίες, μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της συνεισφοράς της οργανωμένης κοινωνίας για την εμπέδωση της συμμετοχικής δημοκρατίας. Τα δημοψηφίσματα, όμως, πολλές φορές, εκτός από τα ελλείμματα των εσφαλμένων διλημμάτων να συνδέονται και με την πολιτική παράδοση και τα πολιτικά ήθη που επικρατούν σε μία χώρα. Για την Ολλανδία, το δημοψήφισμα της 1ης Ιουνίου ήταν το πρώτο εθνικό δημοψήφισμα και το πρώτο δημοψήφισμα για την Ευρώπη. Η έλλειψη πολιτικής παράδοσης υποβίβασε την ίδια τη διαδικασία του δημοψηφίσματος από τη στιγμή που στη συνείδηση του μέσου Ολλανδού πολίτη δεν ήταν δυνατόν να εμφυσήσει η απαραίτητη σημαντικότητα και ο καινοτόμος χαρακτήρας του περιεχομένου της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης. Η κύρωση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος συνεπώς μέσω δημοψηφίσματος μπορεί πλέον να αμφισβητηθεί όταν στη χώρα στην οποία διενεργείται υπάρχει έλλειψη σχετικής πολιτικής παράδοσης.

Εντούτοις, σε μια εποχή που οι πολίτες νιώθουν όλο και περισσότερο απομονωμένοι από τα ευρωπαϊκά κέντρα πολιτικών αποφάσεων και που το

ενδιαφέρον τους για την Ευρώπη φθίνει σημαντικά, η μεγάλη συμμετοχή των Ολλανδών στο δημοψήφισμα της 1ης Ιουνίου αποτελεί αδιαμφισβήτητα ένα ιδιαίτερα ενθαρρυντικό σημείο. Αξίζει να αναφέρουμε ότι η συμμετοχή στο τελευταίο δημοψήφισμα σε σχέση με την συμμετοχή των Ολλανδών στις ευρωεκλογές από το 1979 έως το 2004 παρουσίασε μια πολύ σημαντική άνοδο (βλ. ΠΙΝΑΚΑΣ 1). Η συμμετοχή στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 1979 ανήλθε σε 57,8% για να ακολουθήσει μια σταθερή φθίνουσα πορεία έως και τις ευρωεκλογές του 1999: 50,6% το 1984, 47,2% το 1989, 35,6% το 1994, 30% το 1999. Στις ευρωεκλογές του 2004 παρατηρήθηκε αύξηση της συμμετοχής (39,3%), η οποία όμως παρέμεινε σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Η συμμετοχή στο δημοψήφισμα της 1ης Ιουνίου, η οποία ανήλθε σε 62,8% είναι η μεγαλύτερη που έχει σημειωθεί στη χώρα (αναφορικά με τις Ευρωπαϊκές Εκλογές) ενώ αξίζει να αναφέρουμε ότι είναι κατά 19,3 μονάδες υψηλότερη από το μέσο όρο συμμετοχής των Ολλανδών σε όλες τις ευρωεκλογές

Αναλύοντας τους πίνακες που επεξηγούν την εκλογική συμπεριφορά των Ολλανδών στο τελευταίο δημοψήφισμα παρατηρούμε ότι το 67% των Ολλανδών που δηλώνουν υποστηρικτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της συμμετοχής της χώρας τους σε αυτήν, απέρριψαν το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα .

Η κατανομή της ψήφου των Ολλανδών ανάλογα με την κομματική τους προτίμηση παρουσιάζει ενδιαφέροντα σημεία. Για την επεξήγηση του πίνακα πρέπει να αναφέρουμε ότι ο κυβερνητικός συνασπισμός, δηλαδή τα κόμματα CDA, VVD και D66, καθώς και τα κόμματα της αντιπολίτευσης PVDA και οι Πράσινοι τάχθηκαν υπέρ του Ευρωσυντάγματος, ενώ τα κόμματα LPF, SP, CU, Wildrs το καταψήφισαν. Παρατηρούμε ότι οι ψηφοφόροι των κομμάτων που τάχθηκαν υπέρ της απόρριψης του Συντάγματος ψήφισαν μαζικά υπέρ του «ΟΧΙ» ενώ στα κόμματα που υποστήριξαν το Ευρωσύνταγμα υπάρχει σημαντική διάσπαση της ψήφου. Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι ψηφοφόροι των τριών κομμάτων του κυβερνητικού συνασπισμού μαζί με τους ψηφοφόρους των Πράσινων ήταν οι μόνοι που τάχθηκαν πλειοψηφικά υπέρ του «ΝΑΙ». Το PVDA παρότι τάχθηκε υπέρ του δημοψηφίσματος, το 58% των ψηφοφόρων του το απέρριψαν. Στα κόμματα που εξ'αρχής τάχθηκαν ενάντια στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα παρατηρούμε μια συμπαγή ψήφο υπέρ του όχι (94%, 96%, 83% και 95% αντίστοιχα).

Παρακάτω παρουσιάζουμε την ψήφο των Ολλανδών ανάλογα με το φύλο,

την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και το εισόδημα των ψηφοφόρων μας οδηγεί στα συμπεράσματα¹:

- Οι **γυναίκες απέρριψαν συντριπτικά** το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα με ποσοστό 66%.
- Οι **ηλικίες 35-54 ήταν οι βασικότεροι υποστηρικτές του «ΟΧΙ»** ενώ μόνο στην ηλικιακή κατηγορία 65+ τάχθηκαν υπέρ του Ευρωσυντάγματος (52%). Αντίθετα με τη Γαλλία οι νέοι δεν απέρριψαν συντριπτικά το Ευρωσύνταγμα (55%).
- Η ψήφος ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο φανερώνει μια εκπληκτική συνέχεια από τη στιγμή που όλες οι κατηγορίες απορρίπτουν το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα με ένα λογικά αυξανόμενο ποσοστό από την υψηλή προς τη χαμηλή μόρφωση.

2.3 Πως επικυρώθηκε η Συνταγματική Συνθήκη στα κράτη – μέλη.

Η συνταγματική συνθήκη υπογράφηκε σε μια τελετή στη Ρώμη στις 29 Οκτωβρίου, 2004. Προτού να τεθεί σε ισχύ, εντούτοις, πρέπει επίσης να επικυρωθεί από κάθε κράτος μέλος. Η επικύρωση λαμβάνει τις διαφορετικές μορφές σε κάθε χώρα, ανάλογα με τις παραδόσεις του, συνταγματικές ρυθμίσεις, και πολιτικές διαδικασίες. Σε διάφορα κράτη μέλη, ο αρχηγός κράτους απαιτείται επίσης για να εγκρίνει τη συνθήκη μόλις εγκριθεί από το Κοινοβούλιο ή το δημοψήφισμα. Ο Πρόεδρος της Γερμανίας δεν έχει το εγκρίνει, λόγω μιας εκκρεμούς νομικής πρόκλησης πέρα από τον τρόπο η επικύρωση που αντιμετωπίστηκε χωρίς ένα δημοψήφισμα. Ο Πρόεδρος της Σλοβακίας επίσης δεν έχει εγκρίνει ακόμα το σύνταγμα.

Λιθουανία, Ουγγαρία, Σλοβενία, Ιταλία, Ελλάδα, Σλοβακία, Αυστρία, Γερμανία, Λετονία, Η Κύπρος και η Μάλτα έχουν ολοκληρώσει ήδη την κοινοβουλευτική επικύρωση της συνθήκης. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει επίσης τη συνθήκη (σε μια συμβολική ψηφοφορία).

¹ Καλόπουλος Κ. – Κούρταλης Στ.- Πετρίτση Στ., Αποτίμηση του Ολλανδικού δημοψηφίσματος, ΕΚΕΜ, Ιούνιος 2005.

Τα δέκα από τα 25 κράτη μέλη έχουν εξαγγείλει την πρόθεσή τους να κρατήσουν ένα δημοψήφισμα στο θέμα. Σε μερικές περιπτώσεις, το αποτέλεσμα θα είναι δεσμευτικό νομικά σε άλλοι θα είναι συμβουλευτικό (όπως συνέβη στις Κάτω Χώρες). Τέσσερα δημοψηφίσματα έχουν πραγματοποιηθεί τώρα, με συνέπεια την Ισπανία και το Λουξεμβούργο που επικυρώνουν το σύνταγμα, ενώ το σύνταγμα απορρίπτεται και στη Γαλλία και στις Κάτω Χώρες. Ενώ το δημοψήφισμα στις Κάτω Χώρες ήταν συμβουλευτικό μόνο, η ολλανδική κυβέρνηση έχει δεσμεύσει ότι δεν θα επικυρώσει.

Από τη γαλλική ψηφοφορία, μερικές χώρες της ΕΕ έχουν επιβεβαιώσει την πρόθεσή τους να εγκαταλείψουν ή να αναβάλουν τα δημοψηφίσματα για επικύρωση, συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου ο Jack Straw έχει πει δεν υπάρχει «κανένα σημείο» στον προγραμματισμό ενός δημοψηφίσματος μετά από τις αποφάσεις στη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες. Άλλες χώρες έχουν συνεχίσει με τις διαδικασίες επικύρωσης, συμπεριλαμβανομένου του Λουξεμβούργου, το οποίο ενέκρινε τη συνθήκη σε ένα δημοψήφισμα στις 10 Ιουλίου 2005.

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2005, Ο ευρωβουλευτής Johannes Vogenhuber του αυστριακού πράσινου συμβαλλόμενου μέρους πρότεινε το ακόλουθο σχέδιο δράσης:

- μέχρι το τέλος του 2006, γράψτε μια έντονα μειωμένη συνθήκη που περιέχει μόνο τα μη αμφιλεγόμενα σημεία (π.χ. χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, Ευρωπαϊκό δημοψήφισμα, η αρχή «κανενός νόμου χωρίς Κοινοβούλιο»).
- μέχρι το τέλος του 2009, μια νέα συνταγματική σύμβαση πρέπει να αποφασίσει σχετικά με ένα νέο ευρωπαϊκό σύνταγμα, ειδικά σχετικά με το ευνοημένο κοινωνικό σύστημα και την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας.
- ένα ευρωπαϊκό δημοψήφισμα για την επικύρωση της συνταγματικής συνθήκης πρέπει να κληθεί, μαζί με τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2009.

Επικύρωση της Συνθήκης μέσω των δημοψηφισμάτων.

Στην **Ισπανία**¹ στις 20 Φεβρουαρίου του 2005 πραγματοποιήθηκε ένα συμβουλευτικό δημοψήφισμα με αποτέλεσμα το **76.7 % ψήφισε υπέρ** της επικύρωσης της Συνταγματικής Συνθήκης, από το 42.3 % του πληθυσμού που έλαβε μέρος στο δημοψήφισμα.

Στην **Γαλλία**, όπως είναι ήδη γνωστό, στις 29 Μαΐου του 2005 διεξήχθει δημοψήφισμα με το αποτέλεσμα να είναι αρνητικό ως προς την επικύρωση του Ευρωσυντάγματος με ποσοστό **54.7 %** από το 69.3 % που συμμετείχε.

Στην **Ολλανδία** επίσης απορρίφθηκε η Συνταγματική Συνθήκη με το υψηλό ποσοστό που ανέρχεται στις τάξεις του **61.6 %** από το 62.8 % που πήρε μέρος στο δημοψήφισμα.

Στην **Τσεχία** ο πρόεδρος Βάσλαβ Κλάους χαρακτήρισε το Ευρωσύνταγμα ως νεκρό, αλλά ο πρωθυπουργός της Τσεχίας θ' αποφασίσει τον Ιούνιο του 2006 για ένα δημοψήφισμα ή όχι.

Το Λουξεμβούργο επικύρωσε το Ευρωσύνταγμα. Το ΝΑΙ στο δημοψήφισμα της 10^{ης} Ιουλίου 2005 συγκέντρωσε το 56,52% των ψήφων από το 87.77 % που έλαβε μέρος. Το Λουξεμβούργο είναι η 13^η χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επικυρώνει το ευρωσύνταγμα.

Ενώ στην **Ιρλανδία** δεν έχει ανακοινωθεί ημερομηνία δημοψηφίσματος, στην **Δανία**, την **Πολωνία**, την **Πορτογαλία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** αναβλήθηκαν τα δημοψηφίσματα μετά την καταψήφιση από Γάλλους και Ολλανδούς.

¹ Ευρώπη για μένα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [http: \\ europe4me.gr](http://\ europe4me.gr)

Επικύρωση της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης από τα κοινοβούλια

Μέχρι σήμερα έντεκα χώρες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν σχεδόν το μισό ευρωπαϊκό πληθυσμό, έχουν υιοθετήσει μέσα από τα κοινοβούλιά τους το Ευρωσύνταγμα: **Η Ελλάδα, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Σλοβενία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Σλοβακία, η Ισπανία και η Γερμανία, η Λετονία, η Κύπρος και η Μάλτα.**

- Στην **Λιθουανία** το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα επικυρώθηκε στις 11 Νοεμβρίου του 2004 το κοινοβούλιο επικύρωσε την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη με 84 ψήφους υπέρ και 4 κατά.

- Στις 20 Δεκεμβρίου 2004 υπερψηφίστηκε η Συνταγματική Συνθήκη στην **Ουγγαρία** με 322 ψήφους υπέρ και 12 κατά.

- Ενώ με μία συμβολική ψηφοφορία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επικύρωσε το Ευρωσύνταγμα με 500 ψήφους υπέρ και 137 κατά, στις 12 Ιανουαρίου 2005.

- Στη **Σλοβενία** την 1^η Φεβρουαρίου 2005 υπερψηφίστηκε η Συνταγματική Συνθήκη από το κοινοβούλιο της χώρας με **79 ψήφους υπέρ και 4 κατά.**

- Στην **Ιταλία** στις 6 Απριλίου 2005 το Ευρωσύνταγμα **επικυρώθηκε με 296 ψήφους υπέρ και 20 κατά.**

- Στην **Σλοβακία** το ψήφισμα για την επικύρωση του Ευρωσυντάγματος έλαβε χώρα στις 11 Μαΐου 2005 και ήταν θετικό με **116 βουλευτές να ψηφίζουν υπέρ και 27 κατά.** Ο Πρόεδρος της Σλοβακίας όμως δεν έχει εγκρίνει ακόμα το σύνταγμα όπως προαναφέραμε.

- Στην **Ισπανία**, όπου διενεργήθηκε και συμβουλευτικό δημοψήφισμα με χαμηλό όμως ποσοστό συμμετοχής το οποίο άγγιζε μόλις το 42,3%, το κοινοβούλιο επικύρωσε την Συνταγματική Συνθήκη με **544 ψήφους υπέρ και 25 κατά.**

- Στην **Αυστρία** στις 25 Μαΐου 2005 το Ευρωσύνταγμα επικυρώθηκε από το κοινοβούλιο με **241 ψήφους υπέρ και 4 μόλις κατά.**

- Στην **Γερμανία** στις 27 Μαΐου 2005 με **635 βουλευτές να ψηφίζουν υπέρ** και **μόλις 26 κατά** το Ευρωσύνταγμα επικυρώθηκε.

- **Οι Λετονοί βουλευτές επικύρωσαν** το Ευρωσύνταγμα με συντριπτική πλειοψηφία. Με παρόντες τους 80 από τους συνολικά 100 βουλευτές υπέρ ψήφισαν 71, κατά 5 και 6 απείχαν. Η Λετονία έγινε πλήρες μέλος της Ε.Ε. την 1η Μαΐου του 2004. Ο υπουργός Εξωτερικών της Λετονίας Άρτις Πάμπρικς δήλωσε ότι, η χώρα του στέλνει ένας σαφές μήνυμα στα ιδρυτικά μέλη της Ε.Ε. ότι, το

Ευρωσύνταγμα και η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να συνεχιστούν. "Με την ψήφο μας θέλουμε να πούμε ότι, πιστεύουμε στην Ευρώπη. Θέλουμε η Ευρώπη να προχωρήσει προς τα εμπρός και όχι προς τα πίσω", τόνισε ο Λετονός υπουργός.

- Στην **Κύπρο** επικυρώθηκε στις 30 Ιουνίου 2005 με 30 ψήφους υπέρ και 19 κατά.

- Στην **Μάλτα** στις 6 Ιουλίου 2005 επικυρώθηκε η Συνταγματική Συνθήκη με 65 ψήφους υπέρ.

- **Το Λουξεμβούργο επικύρωσε το Ευρωσύνταγμα** και διαμέσου κοινοβουλευτικής διαδικασίας με 58 ψήφους υπέρ και 1 κατά, στις 25 Οκτωβρίου 2005.

- Στο Βέλγιο, μέσα στον Ιανουάριο του 2006, επικυρώθηκε η Συνταγματική Συνθήκη σε όλα τα κοινοβούλια,

- ο στο κεντρικό κοινοβούλιο επικυρώθηκε με 272 ψήφους υπέρ και 28 κατά.

- ο στο περιφερειακό κοινοβούλιο των Βρυξελλών με 69 ψήφους υπέρ και 10 κατά.

- ο στο κοινοβούλιο της γερμανικής μειονότητας επικυρώθηκε με 21 ψήφους υπέρ και 2 κατά.

- ο τέλος επικυρώθηκε και από το κοινοβούλιο της γαλλικής μειονότητας.

Τέλος στην Εσθονία ανακοινώθηκε ότι θα επικυρωθεί μέσα στο 2006, ενώ σε Φινλανδία, Σουηδία και Τσεχία η κοινοβουλευτική διαδικασία επικύρωσης έχει αναβληθεί.

Η επικύρωση των προς ένταξη χωρών

Δύο προς ένταξη χώρες έχουν επικυρώσει την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη, η Βουλγαρία στις 11 Μαΐου 2005 το επικύρωσε στο κοινοβούλιο με 231 ψήφους υπέρ και μόλις 1 κατά. Ενώ στην Ρουμανία στις 17 Μαΐου 2005 το κοινοβούλιο επικύρωσε το Ευρωσύνταγμα με ομοφωνία 434 ψήφων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΗΣΗ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1 Σταχυολόγηση

Κατά τη διάρκεια της ευρωπαϊκής ενοποίησης, μία σειρά από παράγοντες μετέτρεψαν τη διαδικασία ολοκλήρωσης της Ένωσης από θέμα «εξωτερικής πολιτικής» σε θέμα «εσωτερικής πολιτικής». Συγκεκριμένα: **Τα υπό συζήτηση (διαπραγμάτευση) θέματα απαιτούσαν ένα είδος εξοικείωσης** ή, πιο συγκεκριμένα, εξειδίκευσης από τους αρμόδιους υπουργούς και τους ανώτερους κρατικούς και ευρωπαίους υπαλλήλους. Η εξεύρεση όμως τέτοιου είδους εξειδικευμένων αξιωματούχων βρισκόταν εκτός των «τειχών» των Υπουργείων Εξωτερικών των κρατών μελών. Σύντομα, λοιπόν, το Συμβούλιο Υπουργών αναπτύχθηκε σε πολλαπλά τομεακά Συμβούλια, εξαιτίας της αύξησης των κοινών ενωσιακών πολιτικών.

Η αύξηση του αριθμού των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων αλλά και η βαθμιαία διεύρυνση των αρμοδιοτήτων τους σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί περισσότερο ως ρυθμιστικός παράγοντας στις «εσωτερικές υποθέσεις» των κρατών μελών της. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80' έγινε ιδιαίτερα εμφανές ότι τα κράτη μέλη μέσω της ένταξής τους στην ΕΕ δεν αποδέχονταν μόνο τη διαδικασία εκσυγχρονισμού (εξευρωπαϊσμού) τους, αλλά γίνονταν συμμετοχοί στην οικοδόμηση μιας αναδυόμενης «πολιτείας».

Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, η Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και, ιδίως, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, συνέβαλαν το καθένα ξεχωριστά και με το δικό του τρόπο στη διαδικασία οικοδόμησης της εν εξελίξει ευρωπαϊκής πολιτείας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως το εκτελεστικό όργανο της ΕΕ, συνέβαλε περιοδικά στην προώθηση καθορισμού των ορίων της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, τόσο με τις προτάσεις της όσο και θέτοντας το ετήσιο πρόγραμμα της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως το νομοθετικό όργανο της ΕΕ, από τις πρώτες εκλογές του 1979, αυξάνοντας συνεχώς τις αρμοδιότητές του στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στον εκδημοκρατισμό της θεσμικής αρχιτεκτονικής, η οποία μέχρι τότε χαρακτηριζόταν είτε ως διπλωματική είτε ως γραφειοκρατική.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο στη διαδικασία συνταγματοποίησης της ΕΕ, ιδιαίτερα μέσω της νομολογίας του τη δεκαετία του 70' και του 80', όπου αναγνώριζε στα φυσικά πρόσωπα - στους ευρωπαίους πολίτες το δικαίωμα να προσφεύγουν ακόμη και εναντίον των κρατών τους. Μέσω της ανάπτυξης των εξουσιών του, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έθεσε τα θεμέλια για την ενσωμάτωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου στη Συνθήκη της ΕΕ. Παράλληλα, μέσω της προθυμίας του να εισαγάγει τη λέξη «πολίτης» στην επίσημη γλώσσα της Ένωσης, μιλώντας εκ μέρους της «ευρωπαϊκής συνταγματικής τάξης», το Δικαστήριο υποστήριξε και προετοίμασε τη διαδικασία συνταγματοποίησης της Ένωσης.

Η διαδικασία συνταγματοποίησης της Ένωσης για μεγάλο χρονικό διάστημα παρέμενε κρυμμένη πίσω από τα θέματα υψηλής πολιτικής της Ένωσης, για τα οποία οι αρχηγοί των κρατών μελών και οι αξιωματούχοι τους έδωσαν σκληρές μάχες για την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων. Ωστόσο, η διαδικασία προστασίας των εθνικών συμφερόντων στο πλαίσιο της ΕΕ έφτασε στα όριά της με τη Συνθήκη της Νίκαιας, καθώς και με την ένταξη δέκα νέων κρατών μελών στην ΕΕ, τον Μάιο του 2004. Το έδαφος για μια ώριμη συζήτηση σχετικά με τη συνταγματοποίηση της ΕΕ ήταν πλέον γόνιμο δεδομένης τόσο της θεσμικής αρχιτεκτονικής της Ένωσης όσο και του αριθμού των κρατών μελών της.

3.1.1 Η Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης. Η Φιλαδέλφεια της Ευρώπης:

Το καθήκον για την επίσημη έκφραση της συνταγματικής φύσης της Ένωσης ανατέθηκε στη Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης, η οποία συνεκλήθη ως ανεξάρτητο πανευρωπαϊκό όργανο το 2001. Ο αντίκτυπος από το έργο του συγκεκριμένου αυτού οργάνου μπορεί να αποτελέσει εξαιρετικό παράδειγμα για τις δυνατότητες παρέμβασης συμβουλευτικών πολιτικών οργάνων, καθώς και για τις δυναμικές των προτάσεών τους.

Ο επίσημος ρόλος της Συνέλευσης, η οποία αποτελούνταν από εκπροσώπους των εθνικών κοινοβουλίων και του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου, από εκπροσώπους της Επιτροπής, καθώς και από κυβερνητικούς εκπροσώπους των 25 κρατών μελών της ΕΕ, ήταν απλώς να προετοιμάσει την επικείμενη Διακυβερνητική Διάσκεψη, όπου οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων θα λάμβαναν τις τελικές αποφάσεις σχετικά με το περιεχόμενο της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής

Συνθήκης. Υπό αυτή την οπτική γωνία, η Συνέλευση ήταν τυπικά μικρότερη σε αριθμό παρόμοιων συμβουλευτικών φόρουμ, όπως:

- Η Επιτροπή Dooge, η οποία προετοίμασε το διαπραγματευτικό πλαίσιο για
- την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.
- Η Επιτροπή Delors, η οποία προετοίμασε το διαπραγματευτικό πλαίσιο της
- Συνθήκης του Μάαστριχτ καθώς και
- Η Ομάδα Περισυλλογής, η οποία προετοίμασε το διαπραγματευτικό πλαίσιο
- της Συνθήκης του Άμστερνταμ.

Όλες οι προαναφερόμενες Επιτροπές χρησιμοποιήθηκαν για να ερευνηθούν τις θέσεις των κρατών μελών και να προτείνουν πιθανές συμβιβαστικές λύσεις. Ωστόσο, υπό την προεδρία του Ντ' Εστέν, η Συνέλευση εμφανίστηκε ως ένας σημαντικός θεσμός, παρά το γεγονός ότι οι επίσημες αρμοδιότητές που της είχαν αποδοθεί από τις εθνικές κυβερνήσεις, ήταν σαφώς μικρότερες. Διάφοροι παράγοντες επηρέασαν το έργο της Συνέλευσης, αλλά ο σημαντικότερος όλων ήταν η ομιλία του Υπουργού Εξωτερικών της Γερμανίας Γιόσκα Φίσερ, σχετικά με το πρότυπο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ο λόγος του Φίσερ στο Πανεπιστήμιο Χούμπολντ του Βερολίνου το 2000, περί της ανάγκης θέσπισης ενός διαλόγου για την καταληκτική πολιτική πορεία της Ένωσης, πυροδότησε σε πανευρωπαϊκό επίπεδο την έναρξη του διαλόγου για τη μελλοντική συνταγματική φύση της Ένωσης. Η συζήτηση περί συνταγματοποίησης της Ένωσης κυριάρχησε στη μετα – Νίκαιας πολιτική ατζέντα της Ένωσης, της οποίας όμως κύριος στόχος ήταν να συζητηθούν τα περισεύματα της Συνθήκης της Νίκαιας. Κατ' αυτό τον τρόπο, σημαντικά θέματα, όπως η θεσμική μεταρρύθμιση, η απλοποίηση των Συνθηκών και ο εκδημοκρατισμός της Ένωσης, συνδέθηκαν με τη συνταγματοποίηση της ΕΕ.

Η πρόβλεψη για τη δημιουργία της Συνέλευσης προκειμένου να ασχοληθεί με την αναθεώρηση των Συνθηκών (με τα περισεύματα της Συνθήκης της Νίκαιας), όπως και η δημιουργία ομάδων περισυλλογής για την προετοιμασία των Διακυβερνητικών Διασκέψεων, αποτελεί συνήθη ευρωπαϊκή πρακτική. Η μοναδικότητα της σύστασης της Συνέλευσης έγκειται στην προθυμία όλων των βασικών δρώντων, δηλαδή των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, των κρατικών κυβερνήσεων και των κοινοβουλίων (εθνικών – ευρωπαϊκού) να συζητήσουν για το μέλλον της ΕΕ με συνταγματικούς όρους. Αυτή ήταν μία άστοχη κίνηση, η οποία αυτή καθαυτή δεν συνεπάγεται καμία ουσιαστική επιλογή. Μάλιστα, όπως

αναφέρθηκε παραπάνω, αποτέλεσε κατά κύριο λόγο τη ρητή αναγνώριση ενδεχόμενων επιλογών, οι οποίες όμως ήδη είχαν εφαρμοστεί κατά τη διάρκεια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ωστόσο, η ενσωμάτωση αυτών των θεμάτων στο δημόσιο διάλογο για την επικείμενη συνταγματοποίηση της Ένωσης προκάλεσε έντονη κριτική. Αύξησε σε πανευρωπαϊκό επίπεδο τις προσδοκίες σχετικά με τη θεσμική μεταρρύθμιση της Ένωσης και έδωσε κατ' αυτό τον τρόπο μεγαλύτερη σημασία στο έργο και το κύρος της Συνέλευσης.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο ο Πρόεδρος της Συνέλευσης συνέκρινε την εμπειρία του από τις εργασίες της Συνέλευσης με την Διάσκεψη της Φιλαδέλφειας των Ηνωμένων Πολιτειών, όπου συντάχθηκε το αμερικανικό ομοσπονδιακό σύνταγμα. Το ομοσπονδιακό όραμα κυριάρχησε στην ατζέντα της Συντακτικής Συνέλευσης και στο σχεδιασμό σύνταξης του προσχεδίου της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης.

Κατά συνέπεια, υπήρξαν προτάσεις σχετικά με την αλλαγή του ονόματος της «Ευρωπαϊκής Ένωσης» σε «Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης», αλλά και για τη δημιουργία «Κογκρέσου των Πολιτών της Ευρώπης» - οι οποίες όμως δεν ενσωματώθηκαν στο τελικό σχέδιο της Συνταγματικής Συνθήκης.

Συνολικά, το έργο της Συντακτικής Συνέλευσης κρίνεται επιτυχημένο, αφού υπήρξε ευρεία συναίνεση μεταξύ των μελών της, στη σύνταξη των μεταρρυθμιστικών προτάσεων, του καθορισμού του πλαισίου διαπραγμάτευσης της Διακυβερνητικής Διάσκεψης αλλά και στην σύνταξη του σχεδίου της Συνταγματικής Συνθήκης. Όταν το έργο της Συνέλευσης ολοκληρώθηκε, ο Ντ' Εστέν υποστήριξε ξανά την ιδέα συνταγματοποίησης της Ένωσης, τονίζοντας ότι η Συνταγματική Συνθήκη εμπεριείχε τη θεσμική δομή της Ένωσης για τις επόμενες δεκαετίες. Ανεξάρτητα από το πραγματικό περιεχόμενο της Συνταγματικής Συνθήκης και τη σχέση u964 της με τις προηγούμενες διαδικασίες και τις υπάρχουσες προβλέψεις, η εν εξελίξει διαδικασία συνταγματοποίησης της Ένωσης κρίνεται επιτυχημένη, αφού για πρώτη φορά στην ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης η λέξη «συνταγματοποίηση» κυριαρχεί στην ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα, τόσο σε επίπεδο υψηλής πολιτικής όσο και ανάμεσα στο ευρύτερο ευρωπαϊκό κοινό.

3.1.2 Σύγκριση κρατικής και Ευρωπαϊκής Ορολογίας στη Συνταγματική Συνθήκη

Η Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη επικυρώθηκε από τους αρχηγούς των κρατών μελών τον Ιούνιο του 2004, αφού η Διακυβερνητική Διάσκεψη του Δεκεμβρίου 2003 κατέληξε σε αδιέξοδο. Η Συνταγματική Συνθήκη σε μεγάλο βαθμό αποτελεί μια αναθεώρηση των ιδρυτικών Συνθηκών της ΕΕ, καθώς: (α) αναθεωρεί ορισμένες διατάξεις τους, (β) αναλύει λεπτομερώς την υφιστάμενη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στα άρθρα της Συνθήκης και (γ) ενσωματώνει σ' αυτήν το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Παρά το γεγονός ότι κρίσιμα ζητήματα, όπως αυτό του μεγέθους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και της στάθμισης των ψήφων στο Συμβούλιο Υπουργών, δεν αποφασίσθηκαν, εντούτοις η Συνταγματική Συνθήκη μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα σημαντικό βήμα στην προώθηση διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Αν και στη Συνταγματική Συνθήκη υπάρχουν αρκετά καινοτόμα στοιχεία (πχ. Υπουργός Εξωτερικών Υποθέσεων – Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης – Θέσπιση Σταθερού Προέδρου στο Συμβούλιο), η υπάρχουσα θεσμική αρχιτεκτονική, η διαδικασία χάραξης πολιτικής και η κατανομή των αρμοδιοτήτων εξακολουθούν να παραμένουν ανεπίλυτα ζητήματα για την Ένωση.

Με καθαρά νομικούς όρους η Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη παραμένει μια συνταγματική συνθήκη παρά ένα ευρωπαϊκό σύνταγμα. Εν τούτοις, η βασική αλλαγή που επιφέρει η ΣΣ δεν βρίσκεται στο περιεχόμενό της, αλλά στη γλώσσα που χρησιμοποιείται σ' αυτήν. Ακριβώς όπως η Συντακτική Συνέλευση παρομοιάστηκε με τη Διάσκεψη της Φιλαδέλφειας των ΗΠΑ, έτσι και η ΕΣΣ παρομοιάστηκε με ένα πραγματικό Σύνταγμα. Πίσω από τον όρο «Σύνταγμα» υποκρύπτονται όλες οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταρρυθμίσεις όπως αυτή του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Υπουργού Εξωτερικών Υποθέσεων. Ακόμη, στη ΣΣ προβλέπεται η δημιουργία Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, ενός οργάνου αρκετά παρόμοιου με τις διπλωματικές υπηρεσίες των κρατών μελών.

Επίσης προβλέπονται αλλαγές στην ορολογία σχετικά με τις βασικές ευρωπαϊκές νομικές πράξεις. Συγκεκριμένα, οι κανονισμοί και οι οδηγίες της ΕΕ, με βάση τα άρθρα της ΕΣΣ μετονομάζονται σε Ευρωπαϊκούς Νόμους και Ευρωπαϊκούς Νόμους Πλαίσια.

Η χρήση τέτοιας «κρατικής ορολογίας» παρουσιάζεται με το επιχείρημα της απλοποίησης και του περαιτέρω εκδημοκρατισμού της Ένωσης. Πράγματι η ΣΣ

πρόκειται για ένα περισσότερο προσιτό κείμενο στο κοινό, σε σχέση με τις ιδρυτικές συνθήκες της ΕΕ. Καθίσταται ευκολότερο στο κοινό να κατανοήσει ποια είναι τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και ποιες οι λειτουργίες τους. Ωστόσο, η χρησιμοποίηση «κρατικής ορολογίας» από τους συντάκτες της αποτελεί δίκικοπο μαχαίρι σε ό,τι αφορά στην αποδοχή της από τους απλούς πολίτες.

Η εντύπωση που προκαλεί στον αναγνώστη, ότι τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα λειτουργούν σαν κρατικά όργανα, δυσκολεύει στην ευρεία αποδοχή της από τους απλούς ευρωπαίους πολίτες. Και αυτό διότι δίνεται η εντύπωση ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα εν δυνάμει κράτος ή επιθυμεί να γίνει κράτος. Ανάλογα με την οπτική γωνία ανάγνωσης της Συνταγματικής Συνθήκης, ως κείμενο συνολικά, μπορεί να αποτελέσει ευχή ή ακόμη και κατάρα για την περαιτέρω πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, η ΣΣ αποτελεί την απαρχή μιας νέας πορείας από το σταδιακό μονοπάτι που χαρακτήριζε την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέχρι σήμερα. Τα μέλη της Συντακτικής Συνέλευσης αλλά και οι παρατηρητές συμφώνησαν ότι η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε, μπορεί να υπερβαίνει κατά πολύ το τελικό περιεχόμενο της Συνθήκης, αλλά από την άλλη πλευρά εξηγεί με τον πλέον παραδειγματικό τρόπο τις υψηλές προσδοκίες εκείνης της περιόδου. Το έργο που επετεύχθη είναι σημαντικό, ακόμη και αν τελικά δεν επικυρωθεί η Συνταγματική Συνθήκη. Και αυτό διότι τόσο η πολιτική πρακτική που ακολουθήθηκε εκείνη την περίοδο, όσο και το περιεχόμενο της ΣΣ μπορούν να οδηγήσουν σε μια νέα μορφή «συνταγματοποίησης» της Ένωσης τόσο σε πολιτικό όσο και σε νομικό επίπεδο.

Με άλλα λόγια, η Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 πλέον κρατών μελών, τόσο σε θεσμικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο, έχει ξεπεράσει τα όριά της. Κατά αυτό τον τρόπο και επειδή οι Συνθήκες της ΕΕ δεν μπορούν να εξασφαλίσουν την ενότητα μιας ετερογενούς Ένωσης, μόνο οι πολίτες μπορούν να πείσουν τους πολιτικούς ηγέτες για την ανάγκη σύνταξης ενός πραγματικού Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Αυτό που δεν μπόρεσαν να κάνουν κατανοητό οι ευρωπαίοι πολιτικοί ηγέτες στους πολίτες τους είναι ότι: *«Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια αρένα όπου η τυπική κυριαρχία μπορεί να ανταλλαγεί με την πραγματική ισχύ, οι εθνικοί πολιτισμοί μπορούν να αναπτυχθούν και η οικονομική επιτυχία μπορεί να βελτιωθεί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να προωθήσει τα εθνικά συμφέροντα καλύτερα από ό,τι τα έθνη, όταν ενεργούν μόνα τους: στο εμπόριο, στη*

μετανάστευση, στο νόμο και στην τάξη, στο περιβάλλον, στην άμυνα και σε πολλούς άλλους τομείς»¹.

Η ενότητα όμως δεν πρόκειται για έννοια ταυτόσημη της ομοιομορφίας. Κατά μίαν άποψη, η ποικιλομορφία δεν είναι το πρόβλημα, είναι η λύση. Η διαφορετικότητα με την ευρεία έννοια του όρου μπορεί να οδηγήσει στην επίτευξη της συνοχής. Συνοχής που μπορεί να εξασφαλισθεί μόνο μέσω γενναίων πολιτικών αποφάσεων, που οδηγεί στην «ενότητα μέσα από τη διαφορετικότητα». Η δημοκρατία επιτυγχάνεται πάντα με ορισμένο κόστος. Ένα κόστος, όμως, που παραμένει λιγότερο ακριβό από το κόστος της μη δημοκρατικής συμμετοχής. Κατ' αυτό τον τρόπο είναι επιβεβλημένη κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να ξαναγίνει «επιθυμητή» η Ευρώπη στα μάτια των ευρωπαίων πολιτών. Μόνο η έναρξη ενός διαλόγου σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, ο οποίος θα περιλαμβάνει, εκτός των άλλων, και όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, αντιπροσώπους των εργατικών συνδικάτων και της ευρωπαϊκής νεολαίας, μπορεί να δημιουργήσει την εναλλακτική πρόταση της Ευρώπης για το Μέλλον.

Το αποτέλεσμα αυτού του διαλόγου μπορεί να μην οδηγήσει στην επικύρωση της Ε.Σ.Σ. Ωστόσο, αυτό που μπορεί σίγουρα να πετύχει είναι η ιεράρχηση και ταξινόμηση των καθημερινών προβλημάτων των ευρωπαίων πολιτών καθώς και η ανάδειξη νέων αποτελεσματικών πολιτικών για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων. Και αυτό μπορεί να γίνει πραγματικότητα με περισσότερες υπερεθνικές παρά διακυβερνητικές πολιτικές, και πάντα με όλο και μεγαλύτερη συμμετοχή των κοινωνιών.

3.1.3 Συνταγματοποιώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση: Προκλήσεις και Προοπτικές για το Μέλλον

Παρά τις ραγδαίες εξελίξεις που ακολούθησαν την επαύριο των αρνητικών δημοψηφισμάτων σε Γαλλία και Ολλανδία για την επικύρωση της Συνταγματικής Συνθήκης, παραμένει το ερώτημα εάν υπάρχει μια εφαρμόσιμη στρατηγική για το Μέλλον της Ένωσης. Τέτοιες προβλέψεις τίθενται σε κίνδυνο, καθώς φαίνεται να οι λογικές των ευρωσκεπτικιστών για το φόβο δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού υπερκράτους, ενώ ταυτόχρονα οι προσδοκίες των ευρωπαίων περί μιας

¹ Χαρδαλούπας Ανδ. – Κούρταλης Στ., 35 + 1 ερωτήματα για το Σύνταγμα της Ευρώπης, ΕΚΕΜ, Απρίλης 2005.

αποτελεσματικότερης, διαφανέστερης και δημοκρατικότερης Ένωσης σε ενωσιακό επίπεδο φαίνεται να απομακρύνονται. Κατά συνέπεια, η νομιμοποίηση της ολοκλήρωσης φαίνεται να απειλείται από μία σειρά εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων.

Οι άστοχες και χωρίς όραμα επιλογές των ευρωπαϊών ηγετών έχουν αφήσει ανεξίτηλο το σημάδι τους, ως προς την μοίρα της Συνταγματικής Συνθήκης. Και αυτό διότι η διαδικασία συνταγματοποίησης της Ένωσης την περίοδο 2000 – 2004 ενέπλεξε όλους τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς παράγοντες σε ένα ουσιαστικό διάλογο σχετικά με τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Ο στόχος της πολιτικής ολοκλήρωσης της Ένωσης παραμένει βεβαίως ένα αναπάντητο ερώτημα, έστω και αν μέρος της Συνταγματικής Συνθήκης το υποδεικνύει. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, ακόμη και εάν η ΣΣ δεν εφαρμοστεί, είναι ότι για πρώτη φορά χρησιμοποιείται κρατική ορολογία σε συνθήκη της ΕΕ. Και ακόμη, εάν και η Ένωση δεν έχει τα βασικά χαρακτηριστικά ενός σύγχρονου κράτους, η προσπάθεια απόκτησης ορισμένων εξ' αυτών αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η διαδικασία συνταγματοποίησης της ΕΕ δεν αποτελεί το μόνο παράγοντα ανάπτυξης της Ένωσης σε ένα περισσότερο κρατικό, και σαφώς λιγότερο μονοπάτι ολοκλήρωσης. Για παράδειγμα, η ραγδαία ανάπτυξη στρατιωτικής ικανότητας της Ένωσης, η σύνδεση του θέματος της Θρησκείας με την Συνταγματική Συνθήκη ή η ανάγκη δημιουργίας πολιτικής ατζέντας για την εσωτερική ασφάλεια της Ένωσης την επαύριο της 11ης Σεπτεμβρίου, αποτελούν αναμφισβήτητα σημάδια ότι υπάρχει λιγότερη αμφιθυμία για θεσμικές και πολιτικές επιλογές στο πλαίσιο της ΕΕ, αφού αυτές συνδέονται άμεσα με την εσωτερική λειτουργία των κρατών. Ωστόσο, από τα τέλη του 2004, θέματα όπως η ασφάλεια και η ταυτότητα της Ένωσης, βρίσκονται στην κορυφή της ημερήσιας διάταξης και αποτελούν σημαντικές πτυχές της διαδικασίας συνταγματοποίησής της.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό που απορρέει από τη λειτουργία του σύγχρονου κράτους και σχετίζεται με την έννοια της εδαφικότητας, εξακολουθεί να αποτελεί ένα πεδίο προβληματισμού στο επίπεδο της ΕΕ¹. Από τη μία πλευρά, υπάρχει μία μακρόπνοη προσπάθεια εκ μέρους της ΕΕ για την επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Μιας πολιτικής ειδικά καθορισμένης σε

¹ Υφαντής Κ. – Κούρταλης Στ., Μετά τα δημοψηφίσματα, Κείμενα Πολιτικής, ΕΚΕΜ, Ιανουάριος 2006.

εδαφικούς όρους, για την επίτευξη της οποίας χρησιμοποιείται το μεγαλύτερο χρηματικό ποσοστό από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Από την άλλη πλευρά, τα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης εξακολουθούν να μην έχουν οριοθετηθεί, εξαιτίας του γεγονότος ότι η διεύρυνση της Ένωσης αποτελεί μια μακροπρόθεσμη διαδικασία.

Η διεύρυνση προς ανατολάς της Ένωσης προηγήθηκε του εκσυγχρονισμού και ακολουθήθηκε από μακρές μεταβατικές περιόδους, από ρυθμίσεις αποχώρησης και από διαφοροποιημένα ολοκλήρωση. Ο εκσυγχρονισμός (εξευρωπαϊσμός) των υποψηφίων προς ένταξη κρατών συνδέθηκε με πολυάριθμες αλλαγές ως προς τις ενωσιακές πολιτικές και εξαιρέσεις ως προς την εφαρμογή τους στο εσωτερικό των κρατών.

Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία συγκεχυμένων εξωτερικών συνόρων για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία ερμηνεύουν σε μεγάλο βαθμό τις προτάσεις περί δημιουργίας μιας Ένωσης ομόκεντρων κύκλων ή μιας «νεο - μεσαιωνικής αυτοκρατορίας», παρά μιας Ένωσης με οριοθετημένα εξωτερικά σύνορα.

Από αυτή την άποψη, οι πρόσφατες εξελίξεις είναι ενδιαφέρουσες για την Ένωση, ακόμη και αν είναι αντίθετες από προηγούμενες εμπειρίες της ΕΕ. Η ένταξη των 10 νέων κρατών μελών στην Ένωση το Μάιο του 2004, καθώς και η έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία το Δεκέμβριο του 2005, ίσως αποτελούν το αποκορύφωμα σε ό,τι αφορά στη διεύρυνση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, σε συνάρτηση με την διαδικασία συνταγματοποίησης και πολιτικής ολοκλήρωσης της Ένωσης.

3.1.4 Ο ρόλος της Πολιτικής Συνοχής

Η διαδικασία επίτευξης εδαφικής συνοχής ήρθε σχετικά αργά στην ευρωπαϊκή ημερήσια διάταξη. Στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας της η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη λειτουργική τομεακή ολοκλήρωση, η οποία συνδέθηκε με την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, πολιτών και υπηρεσιών μέσω της εγκαθίδρυσης της κοινής αγοράς. Ενώ αυτή η διαδικασία αφορούσε τον κανονισμό των διασυνοριακών ροών, υπήρξε σθεναρή αντίσταση από τα κράτη μέλη εξαιτίας της ευαισθησίας τους γύρω από το θέμα της εδαφικής κυριαρχίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούσε να ελέγξει τις διασυνοριακές ροές μεταξύ των συνόρων των κρατών, αλλά όχι το ίδιο το έδαφός τους.

Σοβαρές προσπάθειες για την εξισορρόπηση μεταξύ της λειτουργικής και εδαφικής ολοκλήρωσης πραγματοποιήθηκαν μόνο στην δεκαετία του '80 με τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων. Από το 1988 και μετά, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα επικεντρώθηκε, για πρώτη φορά, στην περιφερειακή πολιτική, δαπανώντας μεγάλα χρηματικά ποσά από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Γι' αυτό το σκοπό καθορίστηκαν αυστηροί κανόνες για τον τρόπο που αυτά τα ποσά θα δαπανούνταν. Οι θεσμικοί μηχανισμοί αναπτύσσονταν ιδιαίτερα μέσω της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς μεταξύ των κρατικών και περιφερειακών θεσμών.

Η μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων σε συνδυασμό με την πίεση που ασκήθηκε στα κράτη μέλη, επηρέασε όχι μόνο την οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών αλλά και τις εδαφικές πολιτικές των κρατών μελών. Η αποτελεσματική διαχείριση των ποσών των Διαρθρωτικών Ταμείων απαιτήσε την ενεργό συνεργασία αλλά και τη συγχρηματοδότηση από τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Αυτή η διαδικασία είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη θεσμών σε περιφερειακό επίπεδο, η οποία θα επέτρεπε στους τοπικούς και περιφερειακούς παράγοντες να προετοιμάσουν, να συγχρηματοδοτήσουν, να συνδιαχειριστούν και να αξιολογήσουν τα κοινοτικά προγράμματα ανάπτυξης. Σε αρκετές περιπτώσεις, ιδιαίτερα στα συγκεντρωτικά κράτη μέλη, η ανάπτυξη τέτοιων θεσμικών ικανοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο ήταν ημιτελής και άρχισε να αναπτύσσεται σταδιακά από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και του '90. Αυτό οφειλόταν εν μέρει στις εκσυγχρονιστικές πολιτικές αυτών των κρατών, οι οποίες συνδυάστηκαν με μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο εσωτερικής λειτουργίας τους.

Αυτή η μεταρρυθμιστική προσπάθεια στο εσωτερικό των κρατών μελών ήταν αποτέλεσμα της προώθησης της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ο αντίκτυπος της Διαρθρωτικής Πολιτικής της ΕΕ στις εδαφικές πολιτικές των κρατών μελών χαρακτηρίζεται ως πετυχημένη, από τη στιγμή που ενίσχυσε την ικανότητα των τοπικών και περιφερειακών παραγόντων χωρίς όμως να αμφισβητήσει την εδαφική ακεραιότητα των κρατών μελών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία, καθώς και η Πορτογαλία.

Παράλληλα, τη δεκαετία του '90, η δημιουργία του Ταμείου Συνοχής, η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Ανάπτυξης καθώς και η μετεξέλιξη των ευρωπαϊκών έργων υποδομής σε διευρωπαϊκά δίκτυα συνεργασίας ενίσχυσαν την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών περιφερειών. Όλες οι προαναφερόμενες πολιτικές που

αναπτύχθηκαν τη δεκαετία του '90 ανταποκρίθηκαν στην επίτευξη ολοκλήρωσης των ετερογενών ευρωπαϊκών περιφερειών της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως ένα βαθμό, μπορεί να ειπωθεί ότι η εδαφική ολοκλήρωση ενσωματώθηκε στις τομεακές πολιτικές της ΕΕ, όπως η πολιτική απασχόλησης, η κοινωνική πολιτική ή η πολιτική έρευνας.

3.1.5 Οι Εξωτερικοί Παράμετροι...

Ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέπτυξε μία δυναμική και σε πολλές περιπτώσεις καινοτόμο στρατηγική για την ανάπτυξη των εσωτερικών πολιτικών της, αντιμετώπισε παράλληλα μία σειρά από ανασταλτικούς παράγοντες στην επίτευξη του στόχου της¹. Αυτοί οι παράγοντες συνέβαλλαν στην δημιουργία αυστηρότερης φύλαξης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.

Η Ένωση μετατράπηκε σε ένα «κλειστό κλαμπ» δυτικών ανεπτυγμένων κρατών, διαχωρισμένου από τα συνορεύοντα με αυτήν τρίτα κράτη. Εν μέρει, αυτό είναι αποτέλεσμα ανάπτυξης μίας «κράτο – κεντρικής» αντίληψης σχετικά με το τελεολογικό πρότυπο της ΕΕ. Αυτό οφείλεται στην ανάπτυξη ολοένα και περισσότερων κοινών πολιτικών της ΕΕ, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με την εσωτερική λειτουργία των κρατών μελών και την εν εξελίξει διαδικασία εξευρωπαϊσμού τους. Ωστόσο, η ανάπτυξη των εθνικών περιφερειών οδήγησε στη δημιουργία «διαχωριστικής γραμμής» μεταξύ των περιοχών που βρίσκονται εντός των συνόρων και των περιοχών που βρίσκονται εκτός.

Οι συνέπειες αυτού του «διαχωρισμού» είχαν ως αποτέλεσμα την ανάγκη δημιουργίας αυστηρότερων μέτρων προφύλαξης των συνόρων της ΕΕ, μέσω της θεσμοθέτησης της διασυνοριακής συνεργασίας των κρατών μελών της. Η ολοένα και αυξανόμενη ανάγκη για ενίσχυση της συγκεκριμένης πολιτικής οδήγησε στην ενσωμάτωση της συμφωνίας Σένγκεν στο νομικό πλαίσιο της ΕΕ.

Στο πλαίσιο της συμφωνίας Σένγκεν, η κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα για τους πολίτες της ΕΕ, προκειμένου να αναπτυχθεί περαιτέρω η ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων στο εσωτερικό της ΕΕ, συνδέθηκε με πιο

¹ Υφαντής Κ. – Κούρταλης Στ., Μετά τα δημοψηφίσματα, Κείμενα Πολιτικής, ΕΚΕΜ, Ιανουάριος 2006.

αυστηρούς ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Κατά συνέπεια, η συμφωνία Σένγκεν συνέβαλε στη δημιουργία διαχωριστικής γραμμής μεταξύ των ευρωπαϊών πολιτών και των πολιτών τρίτων κρατών που επιθυμούν να ενταχθούν στην ΕΕ.

Δύο παράμετροι έχουν τροφοδοτήσει την προαναφερόμενη διαδικασία:

1. Η ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής μεταναστευτικής πολιτικής, και
2. Η στάση της ΕΕ στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας μετά το τραγικό συμβάν της 11ης Σεπτεμβρίου 2001.

Οι δύο αυτοί αλληλοσυμπληρούμενοι και αλληλοτροφοδοτούμενοι παράγοντες, έχουν ασκήσει σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη μιας συνεκτικότερης ευρωπαϊκής πολιτικής στο θέμα της μετανάστευσης. Και τούτο, γιατί το ζήτημα της μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συνδεθεί κατά κύριο λόγο με την παράνομη εργασία, το εμπόριο λευκής σαρκός και το οργανωμένο έγκλημα προσδίδοντάς του κατ' αυτό τον τρόπο αρνητικό περιεχόμενο.

Λαμβάνοντας υπόψη όμως το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει έντονο δημογραφικό πρόβλημα, δημιουργούνται έντονα ερωτήματα σχετικά με τη στρατηγική κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθηθεί ως προς την μεταναστευτική πολιτική.

Η αντίληψη ότι οι μετανάστες προκαλούν αστάθεια στην κοινωνική βάση των κρατών μελών δεν είναι τεκμηριωμένη, αν λάβουμε υπόψη τις επίσημες κυβερνητικές δράσεις την επαύριο της 11ης Σεπτεμβρίου, τόσο από την κυβέρνηση των ΗΠΑ όσο και από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών της ΕΕ. Μία σειρά από παράγοντες, όπως οι ξένες επεμβάσεις, η παγκόσμια φτώχεια, η ανισότητα, η περιθωριοποίηση κρατών και λαών, η πολιτισμική χειραγώγηση, που συγκροτούν τη νέα άδικη διεθνή τάξη, δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για να ανθεί η παράνομη μετανάστευση και η διεθνής τρομοκρατία. Μάλιστα, οι παραπάνω παράγοντες συνιστούν το πρόσχημα ή το άλλοθι που επικαλούνται οι τρομοκράτες.

Ως αποτέλεσμα, τα φαινόμενα της τυφλής εξάπλωσης της βίας δεν θα μπορέσουν να καταπολεμηθούν αποτελεσματικά, εάν παράλληλα δεν γίνει προσπάθεια να αντιμετωπισθούν με ειρηνικά, γενναία πολιτικά και οικονομικά μέσα τα παραπάνω εκρηκτικά ζητήματα του πλανήτη μας.

Από την άλλη πλευρά, βεβαίως, δεν νοείται ο συντονισμένος, αναπόφευκτα, αγώνας κατά της τρομοκρατίας να δικαιολογήσει "παράπλευρες"

απώλειες, όπως αυτές της περιστολής ατομικών δικαιωμάτων και συνταγματικών ελευθεριών, που αποτελούν κατάκτηση της φιλελεύθερης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και του Ενωσιακού Ευρωπαϊκού δημοκρατικού προτύπου. Αυτό λοιπόν που απαιτείται είναι συντονισμένες προσπάθειες και γενναίες πολιτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες μπορούν να αποτυπωθούν μέσω νέων κοινοτικών πολιτικών και ενός ξεκάθਾਰου προτύπου διακυβέρνησης για την ετερογενή πλέον Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ανάπτυξη ευρωπαϊκής ταυτότητας και κοινών ευρωπαϊκών συνόρων, θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα της οικονομικής και πολιτικής σύγκλισης των ευρωπαϊκών κρατών μελών. Αυτό το ζήτημα σχετίζεται άμεσα με την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας με την ΕΕ, η οποία εάν στεφθεί από επιτυχία θα καθορίσει τόσο τη φύση όσο και την έκταση των συνόρων της ΕΕ, με την ευρύτερη έννοια του όρου.

3.1.6 Οι καινοτομίες της Συνταγματικής Συνθήκης

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, αναβαθμίζει σε καταστατικό θεσμό της Ένωσης το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο¹. Απαρτίζεται: (α) από της αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών-μελών, (β) τον Πρόεδρό του και (γ) τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης συμμετέχει στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα προβλέπει τη δημιουργία θέσης σταθερού Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο οποίος θα διευθύνει και θα συντονίζει τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου θα προέρχεται από προσωπικότητα εγνωσμένης πολιτικής αξίας, ενώ ταυτόχρονα δεν θα μπορεί να κατέχει εθνικό αξίωμα. Θα εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία για θητεία δύομισι ετών, άπαξ ανανεώσιμη. Τέλος, ο Πρόεδρος σε θέματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων του,

¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, [http: \\
europa.eu.int|hellas](http://europa.eu.int|hellas)].

θα εκπροσωπεί την Ένωση διεθνώς σε τομείς της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης.

Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης

Δημιουργείται θέση Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης, ο οποίος ασκεί την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, συμβάλλει με της προτάσεις του στο σχεδιασμό της πολιτικής της, την οποία και εκτελεί ως εντολοδόχος του Συμβουλίου. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης ενεργεί κατά τον ίδιο τρόπο για την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας. Διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία και με τη συμφωνία του Προέδρου της Επιτροπής.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ενισχύονται σημαντικά οι αρμοδιότητες του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Με τη νέα νομοθετική διαδικασία, αποκτά ουσιαστική εξουσία. Στο πλαίσιο αυτό επεκτείνεται η διαδικασία συναπόφασης σε νέους τομείς όπου το Κοινοβούλιο θα αποφασίζει από κοινού με το Συμβούλιο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποκτά τη δυνατότητα να συννομοθετεί σε όλα τα θέματα.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Επιτροπή θα απαρτίζεται από έναν υπήκοο από κάθε κράτος-μέλος. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εάν το Σύνταγμα τεθεί σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 2006, της προβλέπεται, τότε η Επιτροπή που θα διορισθεί το 2009 θα περιλαμβάνει ένα μέλος από κάθε κράτος-μέλος. Τα μέλη της Επιτροπής θα επιλέγονται βάσει συστήματος ισότιμης εναλλαγής μεταξύ των κρατών-μελών με σύστημα που θα καθορισθεί με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Μετά το πέρας της πρώτης θητείας της Επιτροπής, το 2014, η Επιτροπή, θα απαρτίζεται από αριθμό μελών συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου και Υπουργού Εξωτερικών που θα αντιστοιχεί στα δύο τρίτα του αριθμού των κρατών-μελών, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίσει ομόφωνα να αλλάξει τον αριθμό αυτό.

Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής θα εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Καθορίζει της προσανατολισμούς στο πλαίσιο των οποίων η Επιτροπή ασκεί τα καθήκοντά της και αποφασίζει σχετικά με την εσωτερική οργάνωση της Επιτροπής

προκειμένου να διασφαλίζονται η συνοχή, η αποτελεσματικότητα και η συλλογικότητα της δράσης. Ο Πρόεδρος, ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης και τα άλλα μέλη της Επιτροπής εγ κρίνονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έπειτα από ψηφοφορία

Ενισχύεται ο ρόλος των εθνικών Κοινοβουλίων;

Το ευρωπαϊκό θεσμικό σύστημα επικρίνεται ότι δεν λαμβάνει υπόψη τα Εθνικά Κοινοβούλια¹. Οι διατάξεις του Συντάγματος καθιστούν τα εθνικά κοινοβούλια ενεργότερα και με πιο αυξημένη επιρροή στη νομοπαραγωγική διαδικασία. Το πρωτόκολλο επικουρικότητας που αναφέρεται στο Άρθ. I-11, εισάγει το σύστημα πρώιμης προειδοποίησης, σύμφωνα με το οποίο τα εθνικά κοινοβούλια καθίστανται φύλακες της εφαρμογής της εν λόγω αρχής. Η Σ.Σ. προβλέπει ρητά ότι οποιοδήποτε σχέδιο νομοθετικής πράξης θα πρέπει να ελέγχεται από τα Εθνικά Κοινοβούλια. Αφού εξετάσουν την πρόταση της Επιτροπής και αν κρίνουν ότι παραβιάζεται η αρχή της επικουρικότητας, τότε τα κοινοβούλια υποβάλλουν ένσταση κατά της πρότασης εντός 6 εβδομάδων (κάθε εθνικό Κοινοβούλιο έχει 2 ψήφους). Εάν η ένσταση επί της προτεινόμενης νομοθετικής πράξης συγκεντρώνει τα 2/3 του συνόλου των ψήφων των κρατών-μελών, θα πρέπει ή να αποσυρθεί ή να προετοιμαστεί εκ νέου. Είναι γεγονός ότι με βάση τα παραπάνω είναι πολύ δύσκολο για την Επιτροπή να μην λαμβάνει σοβαρά υπόψη τη βούληση της πλειοψηφίας των Κοινοβουλίων των κρατών-μελών.

Δημιουργείται ένα ευρωπαϊκό Υπερκράτος μέσω αυτού του Συντάγματος;

Όχι. Η Ένωση θα διαθέτει Σύνταγμα χωρίς να συνιστά κράτος.. Είναι αλήθεια ότι η ΕΕ έχει ήδη μερικά χαρακτηριστικά μιας ομοσπονδιακής κυβέρνησης, όπως το κοινό νόμισμα και οι εξουσίες/αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Άλλο χαρακτηριστικό είναι η αρχή της υπεροχής του ευρωπαϊκού δικαίου. Επίσης το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, στο οποίο κάθε πολίτης έχει πρόσβαση υπό ορισμένους όρους, είναι σίγουρα κάτι περισσότερο από ένα απλό σύστημα επίλυσης διαφορών μεταξύ των κρατών που προβλέπεται στα πλαίσια ενός διεθνούς οργανισμού.

¹ Χαρδαλούπας Ανδ. – Κούρταλης Στ.,35 + 1 ερωτήματα για το Σύνταγμα της Ευρώπης, ΕΚΕΜ, Απρίλης 2005.

Τείνει λοιπόν η Ένωση προς μία ομοσπονδία;

Είναι ίσως πολύ πρόωρο να προβλέψει κανείς για το τι μέλλει γενέσθαι για το πρότυπο συγκρότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπό την έννοια ότι η ίδια η Ε.Ε είναι ένα πρωτόγνωρο μόρφωμα. Η Ένωση ακόμη και με την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη δεν έχει παρά ορισμένα από τα χαρακτηριστικά επιτυχημένων ομοσπονδιακών συστημάτων. Η Ένωση είναι ένα εν εξελίξει πρότυπο πολιτικής ολοκλήρωσης κρατών, αλλά και λαών, που μοιράζονται τις ίδιες αρχές και αξίες. Αναμφισβήτητα, όμως, τα ομοσπονδιακά χαρακτηριστικά είναι:

- Απόκτηση Ενιαίας Νομικής Προσωπικότητας
- Ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- Κατανομή των Αρμοδιοτήτων
- Ενσωμάτωση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ως νομικά δεσμευτικού κειμένου
- Υπεροχή του Ενωσιακού δικαίου έναντι του Εθνικού, στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων που απονέμονται στην Ένωση.

Τι θα συμβεί, αν δεν επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη;

Ο κίνδυνος μη επικύρωσης της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης έστω και από ένα κράτος μέλος είναι υπαρκτός. Εάν συμβεί αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έχει υποστεί ένα σημαντικό πλήγμα όσον αφορά στην ενοποιητική διαδικασία, καθιστώντας την Ένωση των 25 ή 27 κρατών μελών λειτουργικά ανεπαρκή. Η Διακυβερνητικής Διάσκεψη, η οποία ενέκρινε το Σύνταγμα της Ευρώπης, ορίζει ότι εάν, μετά παρέλευση δύο ετών από την υπογραφή της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, τα τέσσερα πέμπτα των κρατών μελών έχουν επικυρώσει την εν λόγω Συνθήκη και ένα ή περισσότερα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν δυσχέρειες όσον αφορά την επικύρωση αυτή, το θέμα παραπέμπεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Παρόλα αυτά, η Συνθήκη της Νίκαιας προβλέπει τη δυνατότητα εφαρμογής «ενισχυμένης συνεργασίας» από μία ομάδα κρατών μελών, εάν η δράση της δεν αντίκειται στο ευρωπαϊκό συμφέρον. Αυτό σημαίνει ότι, εάν η Συνταγματική Συνθήκη δεν επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη, τότε μία ομάδα κρατών μπορεί να δημιουργήσει μία «Ένωση» μέσα στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το παραπάνω αποτελεί ένα από τα πολλά σενάρια, τα οποία υπάρχουν αναφορικά με το μέλλον της Ένωσης, στην περίπτωση που η Συνταγματική Συνθήκη δεν επικυρωθεί από ένα ή περισσότερα κράτη-μέλη.

3.1.6.1 NON – ΝΕΕ Γαλλία, Ολλανδία

Νεκρό θεωρείται το Ευρωσύνταγμα¹ από τους αναλυτές, μετά το ηχηρό "Όχι" των Ολλανδών, τρεις μέρες μετά την απόρριψή της και από τους Γάλλους. Το ολλανδικό "Όχι", από το 61,6% των εκλογέων, που προσήλθαν στις κάλπες ήταν ένα ακόμα πιο αποφασιστικό μήνυμα στις Βρυξέλλες, απ' ό,τι το "Όχι" των Γάλλων.

Αξιοσημείωτο είναι, πως στην Ολλανδία ψήφισε το 62,8% των εκλογέων, ποσοστό πολύ υψηλότερο από το 39%, που είχε πάρει μέρος στις Ευρωεκλογές το 2004. Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σε κατάσταση σύγχυσης, η μελλοντική Διεύρυνση τίθεται εν αμφιβόλω και τα κέντρα λήψης αποφάσεων μπροστά στο φάσμα της παράλυσης. Η απόρριψη της Συνταγματικής Συνθήκης από δύο από τις έξι ιδρυτικές χώρες, μπορεί να αποδειχτεί το τελειωτικό χτύπημα στο Ευρωσύνταγμα, που καταρτίστηκε με στόχο την εύρυθμη λειτουργία της Ε.Ε. μετά την Διεύρυνσή της, τον περασμένο χρόνο.

Οι αρνητικές ψήφοι Γάλλων και Ολλανδών δημιουργούν επίσης αμφιβολίες για την προοπτική να αποκτήσει η Ε.Ε. αποτελεσματική Εξωτερική Πολιτική, αλλά και για τη δυνατότητα περαιτέρω Διεύρυνσης, με την είσοδο βαλκανικών κρατών, της Τουρκίας και της Ουκρανίας. Ερωτηματικά δημιουργούνται και για την ευρωπαϊκή Οικονομία στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης. Στο μεταξύ η Βουλή της Λετονίας επικύρωσε σήμερα το πρωί με 71 ψήφους υπέρ έναντι 5 κατά και με 6 αποχές το Ευρωσύνταγμα. Η Διεύρυνση θα συνεχιστεί παρά τα δημοψηφίσματα, διαμηνύει η Κομισιόν.

3.1.7 "PLAN D" ή "ΣΧΕΔΙΟ Δ": Η ΕΝΩΣΗ ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΝΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ Δ(ΙΑΣΩΣΗΣ) ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ.

Μετά τα αρνητικά αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων σε Γαλλία και Ολλανδία για την επικύρωση της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης (Ε.Σ.Σ.), η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Τα προβλήματα ή οι μελλοντικές προκλήσεις της Ένωσης που καλείται να αντιμετωπίσει τόσο σε

¹ Εξαμηνιαία επιθεώρηση πολιτικής και προβληματισμού, Πολιτική Επιστήμη, τεύχος 2, 2005.

εσωτερικό όσο και εξωτερικό επίπεδο τη δεδομένη χρονική στιγμή είναι πολυάριθμα και κρίσιμα.

Κατ' αυτό τον τρόπο, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών της 16ης και 17ης Ιουνίου του έτους 2005 οι αρχηγοί των κρατών μελών της ΕΕ - 25, σε «Δήλωσή» τους που επισυνάπτεται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου, αποφάσισαν να μεσολαβήσει μία «περίοδο περισυλλογής» ώστε να κωδικοποιηθούν όλα τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσει άμεσα η ΕΕ.

Ωστόσο, δεδομένων των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών παραμέτρων εντός της ΕΕ, η Ένωση δεν έχει την πολυτέλεια παρά να παρουσιάσει σε σύντομο χρονικό διάστημα τις εναλλακτικές της προτάσεις ως προς την επιτυχή αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων. Πως όμως κωδικοποιούνται τα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα της ΕΕ;

Σε εσωτερικό επίπεδο, τα φλέγοντα θέματα, τα οποία κυριαρχούν στην ευρωπαϊκή ατζέντα είναι: (1ον) ο κοινοτικός προϋπολογισμός, (2ον) η κοινή αγροτική πολιτική (ΚΑΠ), (3ον) η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας, (4ον) η κοινωνική πολιτική (ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο), καθώς και (5ον) η περαιτέρω διεύρυνση της ΕΕ.

Σε εξωτερικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση όπως και οι ΗΠΑ προσπαθούν να αντιμετωπίσουν προβλήματα όπως: (1ον) η τρομοκρατία, (2ον) ο περιορισμός των όπλων μαζικής καταστροφής, καθώς και (3ον) η εμφάνιση ανταγωνιστικών κρατών (Β. Κορέα, Ιράν κλπ) σε στρατιωτικό επίπεδο.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 13 Οκτωβρίου 2005 παρουσίασε ένα Σχέδιο για την δημοκρατία, το διάλογο και τη συζήτηση στην Ευρώπη, γνωστό και ως "PLAN D" (Democracy, Dialogue and Debate), το οποίο θέτει τα θεμέλια για μια σε βάθος συζήτηση σχετικά με το Μέλλον της Ευρώπης και που πρόκειται να διεξαχθεί τους προσεχείς μήνες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα σε ό,τι αφορά το "PLAN D" η έκθεση της Επιτροπής προβλέπει: Τη δημιουργία ενός πλαισίου για τις συζητήσεις που θα διεξαχθούν στα 25 Κ - Μ της ΕΕ, υιοθετώντας τις καλύτερες πρακτικές και δομές για τις εθνικές κυβερνήσεις, και υποδεικνύοντας παράλληλα ορισμένες κοινές διαδικασίες και θέματα κλειδιά.

Την σύνθεση των αποτελεσμάτων των εθνικών συζητήσεων από μέρους της Επιτροπής μέχρι τον Απρίλιο του 2006. Τα αποτελέσματα/συμπεράσματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα αποτελέσουν τη βάση για τη συζήτηση που θα

πραγματοποιηθεί την 9η Μαΐου 2006, κατά τη διάρκεια της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης, προκειμένου να συναχθούν από κοινού τα κυριότερα συμπεράσματα.

Κατόπιν των προαναφερόμενων η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα προετοιμάσει συνοπτική έκθεση των συζητήσεων σε εθνικό επίπεδο για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2006, υπό την Αυστριακή προεδρία της ΕΕ.

Η διαδικασία αυτή ως κύριο στόχο έχει τη δημιουργία ενός «οδικού χάρτη» για το Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένα μέλλον, το οποίο δεν αφορά μόνο την ευρωπαϊκή ελίτ αλλά τον κάθε ευρωπαίο πολίτη ξεχωριστά. Ιδιαίτερα σήμερα που οι απαιτήσεις για ανάληψη ευρωπαϊκής δράσης και προώθησης ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού ακτιβισμού είναι μεγαλύτερες

Οι ανάγκες και οι προκλήσεις εσωτερικής μεταρρύθμισης και ανανέωσης είναι πιο πιεστικές, τη στιγμή που η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ίσως το πιο διεθνοποιημένο οικονομικά περιφερειακό μόρφωμα που υπάρχει. Το PLAN D τη δεδομένη χρονική στιγμή μπορεί να προσφέρει στην Ένωση την «προστιθέμενη αξία» που της λείπει. Ιδιαίτερα όταν:

1. Η έλλειψη εμπιστοσύνης μεγάλης μερίδας των πολιτών έναντι της Ε.Ε. είναι πραγματικότητα μετά και τα αρνητικά δημοψηφίσματα σε Γαλλία και Ολλανδία.
2. Η δομή και το περιεχόμενο των ισχυουσών ιδρυτικών συνθηκών δεν επιτρέπει την περαιτέρω δημοκρατικοποίηση της Ένωσης.
3. Οι διαφορές σε επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μεταξύ των περιφερειών των κρατών μελών είναι μεγάλες.

Πρός την κατεύθυνση αυτή, της προώθησης μιας νέας "εμπιστοσύνης", το Σχέδιο Διαλόγου και επικοινωνίας με τους πολίτες (PLAN "D")¹ που εγκαινίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να αποδειχθεί ελπιδοφόρο και γόνιμο.

Το ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα του Ευρωπαϊκού Συντάγματος με μια απόφαση ως προς ένα χρονοδιάγραμμα μετατέθηκε στη γερμανική προεδρία το πρώτο εξάμηνο του 2007, ενώ μια τελική απόφαση συμφωνήθηκε για το τέλος του 2008. Τέλος, ανοικτό παραμένει το θέμα της μελλοντικής διεύρυνσης της ΕΕ, ενώ δεν υπήρξε προσέγγιση στο ζήτημα ως προς την απορροφητικότητά της.

¹ Europe Direct, Europa, [http:// ec.europa.eu/europedirect/index](http://ec.europa.eu/europedirect/index).

3.2 Προοπτικές

Όσον αφορά το μέλλον της Ένωσης και τη μορφή που θα λάβει στα επόμενα χρόνια έχουν διαμορφωθεί διαφορετικά σενάρια που στηρίζονται σε απόψεις που διαμορφώθηκαν μέσω επίσημων δηλώσεων σημαντικών εκπροσώπων των ισχυρότερων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το ένα διατυπώθηκε με σαφήνεια στην ομιλία του τότε Γερμανού Υπουργού Εξωτερικών Γ. Φίσερ στο πανεπιστήμιο Χούμπολτ¹ του Βερολίνου τον Μάιο του 2000. Συνιστάται στην πλήρη ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, στην μετατροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μία Ομοσπονδία με μία πρωτεύουσα, ένα Κοινοβούλιο, μία κυβέρνηση, ένα στρατό με ενιαία διοίκηση κ.λ.π. Ένα χρόνο αργότερα η σκέψη παρουσιάστηκε πιο ολοκληρωμένη από τον καγκελάριο της Γερμανίας Γκέρχαρτ Σρέντερ ως «σχέδιο» πλέον. Σε γενικές γραμμές το σχέδιο Σρέντερ την μετατροπή της Επιτροπής σε κυβέρνηση. Την κατάργηση του Συμβουλίου ή μάλλον την μετατροπή του σε δεύτερο Κοινοβούλιο Εθνοτήτων, χωρίς δικαίωμα βέτο, με βάση το πρότυπο του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συμβουλίου. Κατάρτιση Ευρωπαϊκού Συντάγματος, του οποίου το πρόπλασμα, εγκρίθηκε όπως γνωρίζουμε από την Σύνοδο της Νίκαιας. Δραστική περικοπή των δαπανών για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με την ανάθεση των αρμοδιοτήτων για τον προϋπολογισμό στο Ευρωκοινοβούλιο. Μετατροπή της Ευροπόλ σε Ευρωπαϊκή Αστυνομία με ουσιαστικές αρμοδιότητες, η οποία θα έχει το δικαίωμα να συλλαμβάνει πολίτη οποιουδήποτε ευρωπαϊκού κράτους, οπουδήποτε μέσα στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφόσον κρίνει.

Το δεύτερο σενάριο υποστηρίζεται σθεναρά από τη Γαλλία η οποία είναι αντίθετη με τη φεντεραλιστική γερμανική άποψη. Ο τότε Γάλλος Υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Π. Μοσκοβίσι εξέφρασε αντίστοιχα την γαλλική θέση. Δηλώνοντας επίσης, μετά την ανακοίνωση του σχεδίου Σρέντερ για την δημιουργία ενός ευρωπαϊκού υπερκράτους, ότι τα κράτη δεν μπορούν να γίνουν απλώς το δεύτερο σώμα της Ευρωβουλής. Ανέφερε σε γενικές γραμμές ότι πρέπει η Ένωση να προχωρήσει μακρύτερα στο δρόμο της ολοκλήρωσης, αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να σεβαστεί τις ισχύουσες διακυβερνητικές δομές, το Συμβούλιο των Υπουργών και τις κυβερνήσεις, η οποίες είναι η έκφραση των λαών και των κρατών.

¹ Ομιλία του Γερμανού Υπουργού Εξωτερικών Φίσερ στο πανεπιστήμιο του Χούμπολντ όπου αναφέρθηκε η Γερμανική εκδοχή της εξέλιξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την πλήρη Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η γαλλική αυτή θέση εκφράστηκε με σαφήνεια και πληρότητα στις 28 Μαΐου 2001 από τον τότε Γάλλο Πρωθυπουργό Λ. Ζοσπέν, σε βαρυσήμαντη που στην οποία δήλωσε κατηγορηματικά, «Θέλω την Ευρώπη, αλλά παραμένω συνδεδεμένος με το έθνος μου. Να φτιάξουμε την Ευρώπη χωρίς να αποικοδομήσουμε την Γαλλία ή οποιοδήποτε άλλο ευρωπαϊκό έθνος» .

Σε δική του ομιλία την επόμενη μέρα ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ρομάνο Πρόντι, συντάχθηκε με την θέση του Λ. Ζοσπέν για την δημιουργία της 'Ομοσπονδίας εθνών – κρατών'.

Το σχέδιο Σρέντερ, με το οποίο συμφώνησαν μόνο οι χώρες που επηρεάζονται άμεσα από την Γερμανία, όπως η Αυστρία, συνάντησε εντονότερες αντιδράσεις και από τις περισσότερες υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες π.χ. Αγγλία, Ισπανία, Σκανδιναβικές χώρες κ.λ.π.

Το τρίτο σενάριο αφορά την Βρετανία¹, η οποία απορρίπτοντας το Ευρώ, μετά από κάποια χρόνια είναι ενδεχόμενο να διακόψει τους δεσμούς την Ευρωπαϊκή Ένωση και να ενταχθεί στη ΝΑΦΤΑ, τη Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής.

Η Μεγάλη Βρετανία όταν έγινε μέλος της Ε.Ο.Κ. το 1973 υπέγραψε απλώς μία συμφωνία ελεύθερου εμπορίου και δεν ανέλαβε καμία δέσμευση ούτε για νομισματική ένωση, ούτε βέβαια για πολιτική ένωση. Επιπλέον η κοινή γνώμη μοιάζει να συνεχίζει να είναι κατά του Ευρώ και υπέρ της διατήρησης της στερλίνας και σίγουρα εναντίον της ιδέας του ευρωπαϊκού υπερκράτους.

Εντούτοις αυτό είναι μάλλον απίθανο σενάριο κυρίως μετά την πρόσφατη μεταστροφή της βρετανικής πολιτικής σε θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως συνάγεται από τις δηλώσεις του πρωθυπουργού Τ. Μπλερ. Το μέλλον της Ευρώπης μοιάζει ότι πρόκειται να κινηθεί προς την κατεύθυνση είτε της 'μεγάλης ευρωπαϊκής ομοσπονδίας' κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση της Γερμανίας είτε της 'Ομοσπονδίας των εθνών – κρατών'.

¹ Ευθυμιάτου Πουλάκου Αντ., (2001), Εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Interbooks.

3.2.1 Τα πέντε (5) σενάρια μετά τα δημοψηφίσματα

Η Ενωμένη Ευρώπη, λεγόταν κάποτε, είναι ένα ποδήλατο. Αν σταματήσει, πέφτει. Το ποδήλατο λοιπόν σταμάτησε κι έπεσε. Θα μπορέσει να ξανασηκωθεί και να ξεκινήσει; Άγνωστο. Το μέλλον της Ενωμένης Ευρώπης έχει τεθεί εν αμφιβόλω. Η προοπτική της πολιτικής Ευρώπης έχει κλείσει για τα επόμενα χρόνια. Αυτή είναι πιστεύω η κατάσταση που προέκυψε μετά το γαλλικό και ολλανδικό «όχι» στο Ευρωσύνταγμα.

Το βροντερό ολλανδικό «όχι» στη Συνταγματική Συνθήκη, και μαζί με το γαλλικό δημοψήφισμα, ολοκληρώνει το νέο σκηνικό, τους νέους συσχετισμούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 κρατών μελών.

Την επαύριο του δεύτερου «όχι» για το Ευρωσύνταγμα, έρχεται η ώρα της προσγείωσης στην πραγματικότητα και του προβληματισμού μπροστά στα διάφορα σενάρια εξελίξεων. Η «πολιτικά ορθή» αντιμετώπιση της κρίσης που υιοθέτησαν οι Μπαρόζο, Γιουνκέρ και Μπορέλ στην κοινή τους δήλωση και η περίπτωση πανομοιότυπη επανάληψή της από τους Μπαρόζο και Γιούνκερ ήταν αναμενόμενη, καθώς η ευθύνη για τις όποιες επιλογές ανήκει στις ηγεσίες των «25».

Το επόμενο κρίσιμο ραντεβού είναι η Σύνοδος Κορυφής του Ιουνίου και οι διαβουλεύσεις που θα προηγηθούν, που θα δείξουν ποιες από τις παρακάτω¹ εναλλακτικές γραμμές πλεύσης θα συζητήσουν και θα προσπαθήσουν ομόφωνα να υιοθετήσουν οι «25».

1^ο Σενάριο- Συνέχιση της διαδικασίας επικύρωσης: Με τα σημερινά δεδομένα, θα πρέπει να θεωρείται βέβαιη η απόρριψη στα δημοψηφίσματα της Δανίας, της Βρετανίας, της Ιρλανδίας, της Τσεχίας και της Πολωνίας. Ηδη υπάρχει πίεση για δημοψήφισμα στη Σουηδία, ενώ οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι και η γερμανική κοινή γνώμη θα απέρριπτε τη Συνθήκη αν διεξαγόταν ψηφοφορία. Είναι φανερό ότι κανένα κέρδος για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεν μπορεί να προκύψει από τη συνέχιση της επικύρωσης, ενώ αντίθετα οι κυβερνήσεις που δίνουν τη μάχη υπέρ του «ναι» κατανοούν ότι θα πληρώσουν υψηλότερο κόστος για μια χαμένη υπόθεση.

¹ Υφαντής Κ. – Κούρταλης Στ., Μετά τα δημοψηφίσματα, Κείμενα Πολιτικής, ΕΚΕΜ, Ιανουάριος 2006.

2° Σενάριο- Πάγωμα της διαδικασίας επικύρωσης: Δεν είναι μια εύκολη επιλογή, καθώς πολλοί τη θέλουν, αλλά ουδείς επιθυμεί να τη χρεωθεί. Επιπλέον, το πάγωμα θα πρέπει να συνοδευτεί από τη συμφωνία των «25» για αναζήτηση μιας φόρμουλας επαναδιαπραγμάτευσης, χωρίς όμως ορατή προοπτική κατάληξης και δεσμευτικό χρονικό ορίζοντα. Ο πρώτος ενδιαφερόμενος για το πάγωμα είναι ο Μπλερ, καθώς το βέβαιο βρετανικό «όχι» σημαίνει την αποχώρησή του από την Ντάουνινγκ Στριτ.

3° Σενάριο- Ουσιαστική επαναδιαπραγμάτευση: Είναι σχεδόν αδύνατον να διαμορφωθεί συμβιβασμός που να λαμβάνει ταυτόχρονα υπόψη το ετερόκλητο μήνυμα του γαλλικού «όχι», τις ευαισθησίες της Βρετανίας, της Πολωνίας, και των χωρών της Νότιας Ευρώπης. Το γεγονός ότι ταυτόχρονα θα μαινεται η ενδοευρωπαϊκή μάχη για τον κοινοτικό προϋπολογισμό της περιόδου 2007-2013, συρρικνώνει σε δραματικό βαθμό την πιθανότητα εξεύρεσης νέου θεσμικού κοινού παρονομαστή.

4° Σενάριο- Σκληροί Πυρήνες - Πρώτη Ταχύτητα: Πρόκειται για ένα ακόμη αδύνατο σενάριο και στις δύο εκδοχές του, τη συνταγματική και την εξωθεσμική. Η συνταγματική εκδοχή, η εφαρμογή δηλαδή της συνθήκης από τις χώρες που την επικύρωσαν φάνταζε ήδη αδύνατη χωρίς τη Γαλλία και εξωπραγματική χωρίς την Ολλανδία και την Ιρλανδία, τρεις δηλαδή χώρες της ευρωζώνης. Η εξωθεσμική προϋποθέτει την ενεργοποίηση της Γερμανίας προς την κατεύθυνση αυτή, ένα ενδεχόμενο επίσης απίθανο: Ο γαλλογερμανικός άξονας βρίσκεται σε κρίση μετά το γαλλικό «όχι» και το Βερολίνο γνωρίζει πολύ καλά ότι αν βρισκόταν επικεφαλής ή απλώς μετείχε σε Σκληρό Πυρήνα χωρίς το Παρίσι, τότε θα έδινε τη χαριστική βολή στη Γάλλο-γερμανική συνεργασία.

5° Σενάριο- Διαχείριση της κρίσης, μείωση ζημιών: Πρόκειται για το πιθανότερο σενάριο εξελίξεων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι αυτονόητο και αποδεκτό και από τους «25». Βασίζεται στο δεδομένο ότι δεν πρόκειται να υπάρξουν προϋποθέσεις για ουσιαστική συζήτηση για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πριν από τις πρόωρες εκλογές στη Γερμανία το Σεπτέμβριο αλλά, κυρίως, πριν από την προεδρική εκλογή και τις βουλευτικές εκλογές στη Γαλλία την άνοιξη του 2007. Σύμφωνα με το πιο αισιόδοξο σενάριο, το φθινόπωρο του 2007 προβάλλει σαν ο εγγύτερος ορίζοντας για μια νέα ενδοευρωπαϊκή διαβούλευση για την υπέρβαση της σημερινής κρίσης.

Όλα τα παραπάνω σενάρια έχουν έναν κοινό παρονομαστή: Την έκλειψη της διεθνούς παρουσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τη διαπραγμάτευση της

άτυπης τρόικας (Γερμανία, Βρετανία, Γαλλία) για τα πυρηνικά προγράμματα με την Τεχεράνη, τη θεσμική παρουσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Μεσανατολικό και τα Βαλκάνια, μέχρι την προάσπιση των ευρωπαϊκών συμφερόντων στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου αλλά και σε άλλα διεθνή ή διαπεριφερειακά φόρουμ διαπραγμάτευσης, το μειωμένο ειδικό βάρος των «25» θα γίνει άμεσα αισθητό.

3.3 Πρέπει να προχωρήσει ή όχι η ευρωπαϊκή συνταγματική συνθήκη;

Με βάση τα όσα γνωρίζουμε από το παρελθόν, η Συνθήκη αυτή δεν μπορεί να ονομάζεται σύνταγμα, γιατί δεν υπάρχει λαός και συντακτική συνέλευση που θα το επεξεργαστεί και θα το θεσμοθετήσει, όπως έχει γίνει με τα σύγχρονα συντάγματα στην Ευρώπη όταν δημιουργήθηκαν τα σύγχρονα κράτη. Η Ευρώπη δεν είναι μια χώρα, δεν είναι ένας λαός, και επομένως οι όροι δημιουργίας ενός συντάγματος δεν υπάρχουν, τουλάχιστον σήμερα.

Αλλά γιατί οι λαοί της Ευρώπης να δεχτούν το Ευρωσύνταγμα η ακόμα και την Ευρωπαϊκή ένωση των μονοπωλίων; Τα εκατομμύρια άνεργοι στην Ευρωπαϊκή ένωση τι σχέση έχουν με τα συμφέροντα των καπιταλιστών; Οι νέοι που μεγαλώνουν σε ένα αβέβαιο για το μέλλον τους περιβάλλον τι μπορούν να περιμένουν από μία Ευρώπη των μονοπωλίων; Η ακρίβεια στις τιμές προϊόντων ευρείας κατανάλωσης έχει κάνει και τα στοιχειώδη είδη απλησίαστα για τον κόσμο. Το εισόδημα της μέσης οικογένειας και των αγροτών μειώνεται αλλά τα μονοπώλια έχουν καταγράψει ρεκόρ κερδών. Ποιος λοιπόν είναι ο «παράδεισος» της Ευρωπαϊκής ένωσης και γιατί οι λαοί να την δεχτούν;

Οι λαοί της Ευρώπης αν αφεθούν ελεύθεροι να ψηφίσουν, και με την αντικειμενική ενημέρωση για το τι είναι η Ευρωπαϊκή ένωση θα την απορρίψουν με συντριπτικές πλειοψηφίες. Γιατί οι λαοί θέλουν μια άλλη Ευρώπη. Οι λαοί θέλουν μια Ευρώπη που θα υπάρχει δουλειά και προκοπή για όλους. Μια Ευρώπη της ειρήνης και της προόδου. Μια Ευρώπη χωρίς τα μονοπώλια και τον καπιταλισμό. Μια Ευρώπη της μόρφωσης και του πολιτισμού. Μια Ευρώπη όπου οι λαοί θα ζούνε με αξιοπρέπεια.

Αλλά οι σημερινοί άρχοντες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μόνο μια τέτοια Ευρώπη δεν μπορούν να εγγυηθούν. Προωθούν μια Ευρώπη των πλουσίων, μια Ευρώπη που δεν έχει καμία σχέση με τα συμφέροντα του απλού ευρωπαίου πολίτη, μια Ευρώπη που μεγαλώνει το χάσμα των πλουσίων με των φτωχών, μια

Ευρώπη της ανεργίας, της αδικίας, της τρομοϋστερίας και του εγκλήματος.

Οι λαοί απορρίπτουν αυτή την Ευρώπη. Οι λαοί που έχουν την ευκαιρία να ψηφίζουν ανενόχλητοι και χωρίς απειλές θα ψηφίζουν «ΟΧΙ» και ας τρέμουν τα πόδια της Ευρωένωσης. Κάποιοι υποστηρίζουν πως το ΟΧΙ συμφέρει την πολιτική των Η.Π.Α. Αυτούς, δηλαδή, που πιστεύουν ότι με το ΝΑΙ η Ε.Ε. θα γινόταν οικονομικά πιο ισχυρή και πολιτικά πιο ανεξάρτητη στην παντοδυναμία των Η.Π.Α. και των πολυεθνικών εταιρειών της. Και ότι με το ΟΧΙ χτυπάμε την ένωση των λαών της Ευρώπης.

Μια στοιχειώδης ανάγνωση του ευρωσυντάγματος μας πείθει ότι, ουσιαστικά, νομιμοποιεί, παγιώνει την ήδη υπάρχουσα νεοφιλελεύθερη πολιτική της Ε.Ε. Ρωτάμε λοιπόν, πρέπει να είμαστε ευχαριστημένοι με αυτή την πολιτική, όταν ακόμη και στις μεγάλες χώρες η ανεργία αυξάνεται, η ποιότητα ζωής υποβαθμίζεται και η ανασφάλεια του οικογενειάρχη πολλαπλασιάζεται; Και ψηφίζοντας ΝΑΙ, γινόμαστε πιο ισχυροί ή μήπως «αυτοκτονούμε» ;

Όλοι οι Ευρωπαίοι νιώσαμε υπηρέτες των Η.Π.Α. όταν οι ηγέτες της Ε.Ε., άλλοι ενεργά κι άλλοι σιωπηρά, έδωσαν το δικαίωμα στα γεράκια των Η.Π.Α. να εξοντώσουν το Ιράκ ή ακόμα και στον πρόσφατο πόλεμο στο Λίβανο όπου οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κρυβόντουσαν πίσω από ένα παιχνίδι με τις λέξεις, αφήνοντας άπραγη όλη την Ευρώπη και επιτρέποντας στους Ισραηλινούς μα ισοπεδώνουν μία ολόκληρη χώρα και την Αμερική να επιτηρεί. Η πρόσφατη ιστορία έχει δείξει ότι η Ένωση μένει αμέτοχη σε τέτοιου είδους προβλήματα, αν δεν μπορούν να συνεργαστούν οι Ευρωπαίοι ηγέτες σε τέτοια θέματα μήπως πρέπει ν' αναρωτηθούμε για το τι μπορούμε να περιμένουμε ψηφίζοντας ΝΑΙ, δηλαδή τους ίδιους ηγέτες και την ίδια ευρωπαϊκή, δουλική, πολιτική τους, γινόμαστε ανεξάρτητοι ή μήπως νομιμοποιούμε όλες τις ως τώρα ενέργειές τους και τους δίνουμε το δικαίωμα να κάνουν την Ευρώπη μια ακόμη εξαρτημένη «Πολιτεία» των Η.Π.Α.;"

Την ώρα που οι περισσότερες και μαζικότερες ομάδες του πληθυσμού βιώνουν την απειλή, απέναντί τους στέκονται απρόσιτες ελίτ, πολιτικές, επιχειρηματικές, τραπεζικές και μιντιακές, να κραδαίνουν το δάκτυλο αυστηρά και να απαιτούν -στο όνομα της ανταγωνιστικότητας, της παραγωγικότητας, της κερδοφορίας και του μέλλοντος- περισσότερη δουλειά, καταστρατήγηση του ωραρίου εργασίας, των δικαιωμάτων, απορρύθμιση και ελαστικοποίηση των πάντων και αποδοχή μικρότερων και αβέβαιων αμοιβών.

Η άποψή μας: Το ΟΧΙ, περιέχει, βεβαίως, και πολλές εθνικές, κομματικές ή ακόμη και συντεχνιακές ιδιαιτερότητες. Η ΟΥΣΙΑ του όμως και ο κύριος στόχος του, δεν είναι εναντίον της ένωσης των λαών της Ευρώπης. Είναι εναντίον της ένωσης αυτών των ολίγων και «εκλεκτών» που, χωρίς να το καταλαβαίνουν μερικοί, γίνονται πράκτορες των μεγάλων, πολυεθνικών συμφερόντων, εις βάρος των λαών της Ευρώπης. Συμπέρασμα: Το ΟΧΙ δεν είναι μια νέα πρόταση. Είναι κραυγή, είναι μια λαϊκή έκρηξη. Κάποιοι υπεύθυνοι Πολιτικοί, καλούνται να «πιάσουν» αυτό το μήνυμα και να το μετατρέψουν σε μια ολοκληρωμένη πρόταση.

Αναλυτικά

Στον τομέα οικονομικής και νομισματικής πολιτικής¹ προβλέπει «τη θέσπιση οικονομικής πολιτικής που βασίζεται στο στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών - μελών, την εσωτερική αγορά, καθώς και τον καθορισμό κοινών στόχων, και ασκείται σύμφωνα με την αρχή της ανοιχτής οικονομίας αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό» (άρθρο III-177), με μόνες εγγυημένες ελευθερίες (άρθρο I-4, θεμελιώδεις ελευθερίες) την ελευθερία εγκατάστασης και διακίνησης προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου. Είναι οι τέσσερις (4) ελευθερίες του Μάαστριχτ και πιο αναλυτικά αναφέρονται στο άρθρο III-130 παραγρ.2.

Η εσωτερική αγορά

Η ΕΕ θεσπίζει τα μέτρα για την εγκαθίδρυση ή τη διασφάλιση της εσωτερικής αγοράς, η οποία περιλαμβάνει χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα, εντός του οποίου διασφαλίζεται η ελευθερία κίνησης προσώπων, υπηρεσιών, εμπορευμάτων, κεφαλαίων και η ελευθερία εγκατάστασης (άρθρο III-130).

Πρόκειται για τις τέσσερις ελευθερίες, που είναι οι μόνες ελευθερίες τις οποίες εγγυάται η ΕΕ στο άρθρο I-4, για τις «θεμελιώδεις ελευθερίες και απαγόρευση των διακρίσεων». Το άρθρο αναφέρει: «Η Ένωση εγγυάται στο εσωτερικό της την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, υπηρεσιών, εμπορευμάτων και κεφαλαίων, καθώς και την ελευθερία εγκατάστασης, σύμφωνα με το Σύνταγμα».

¹ Χαρδαλούπας Ανδ. – Κούρταλης Στ., 35 + 1 ερωτήματα για το Σύνταγμα της Ευρώπης, ΕΚΕΜ, Απρίλης 2005.

Στα πλαίσια της ελευθερίας εγκατάστασης προβλέπεται επίσης ευρωπαϊκός νόμος - πλαίσιο που διευκολύνει την ανάληψη και άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων και αποσκοπεί στην αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων, καθώς και στο συντονισμό των νομοθετικών και άλλων διατάξεων των κρατών - μελών που αφορούν την ανάληψη και άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων (άρθρο III-141).

Στα πλαίσια της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών, προβλέπεται η κατάργηση κάθε περιορισμού στην παροχή υπηρεσιών από πλευράς υπηκόων (και εταιριών) κράτους - μέλους στο έδαφος άλλου κράτους - μέλους, με δυνατότητα κατάργησης των πιο πάνω περιορισμών και για τους υπηκόους τρίτων (εκτός ΕΕ χωρών) στο έδαφος των κρατών - μελών (εφόσον είναι εγκαταστημένοι στο έδαφος της ΕΕ) σύμφωνα με το άρθρο III-144.

Μέσα από τις ρυθμίσεις αυτές (ελευθερία εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών) προωθείται η απελευθέρωση των λεγόμενων κλειστών επαγγελματιών (π.χ. δικηγορικού, συμβολαιογραφικού, φαρμακευτικού κλπ.), ώστε μεγάλες κεφαλαιουχικές εταιρίες από τις μεγαλύτερες χώρες της ΕΕ να εγκατασταθούν στις μικρότερες χώρες, όπως π.χ. η Ελλάδα, καθώς και η απελευθέρωση της αγοράς παντός είδους υπηρεσιών, κύρια αυτών που αφορούν την παροχή κοινωνικών αγαθών, όπως των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, αλλά και της εκπαίδευσης κλπ.

Στα πλαίσια της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, η ΕΕ περιλαμβάνει τελωνειακή ένωση (που εκτείνεται στο σύνολο των εμπορευματικών συναλλαγών) και συνεπάγεται απαγόρευση των εισαγωγικών και εξαγωγικών δασμών και όλων των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδύναμου αποτελέσματος μεταξύ των κρατών - μελών και υιοθέτηση κοινού δασμολογίου στις σχέσεις τους με τρίτες χώρες σύμφωνα με το άρθρο III-151.

Επιπλέον, απαγορεύονται οι ποσοτικοί περιορισμοί τόσο επί των εισαγωγών όσο και επί των εξαγωγών, καθώς και όλα τα μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος μεταξύ των κρατών - μελών της ΕΕ σύμφωνα με το άρθρο III-153. Πρόκειται για μέτρα που καταργούν την προστασία των εγχώριων προϊόντων κάθε κράτους - μέλους και πλήττουν βασικά τις χώρες που βρίσκονται σε υποδεέστερη θέση εντός της ΕΕ, με αποτέλεσμα την ακόμη μεγαλύτερη ένταση της εκμετάλλευσης των εργαζομένων. Αυτά τα μέτρα έχουν συμβάλει στο να έχει η χώρα μας ένα συνεχώς αυξανόμενο εμπορικό έλλειμμα (τεράστια αύξηση εισαγωγών, συρρίκνωση εξαγωγών).

Στα πλαίσια της ελευθερίας κίνησης κεφαλαίων απαγορεύονται οι οποιοδήποτε περιορισμοί μεταξύ κρατών - μελών και προωθείται επίσης η μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία κίνησης κεφαλαίων μεταξύ κρατών - μελών της ΕΕ και τρίτων χωρών σύμφωνα με το άρθρο III-156.

Αυτό έχει ως συνέπεια επιχειρήσεις να κλείνουν π.χ. στην Ελλάδα και να εγκαθίστανται σε χώρες με ακόμη πιο φτηνή εργατική δύναμη για μεγαλύτερα κέρδη. Έτσι και η ανεργία αυξάνεται και οι πιέσεις στην εργατική τάξη να αποδεχτεί ακόμη πιο σκληρούς όρους πώλησης της εργατικής της δύναμης με την εφαρμογή των αναδιαρθρώσεων (ελαστικοποίηση εργασιακών σχέσεων, μείωση μισθών, ανατροπή κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, ιδιωτικοποίηση - εμπορευματοποίηση της Εκπαίδευσης, της Υγείας, της Πρόνοιας κλπ.).

Κανόνες του ανταγωνισμού

Στο άρθρο I-13 αναφέρεται η «θέσπιση των κανόνων ανταγωνισμού που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς» ως αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ. Ως προς τον ανταγωνισμό η Συνθήκη θεσπίζει συγκεκριμένους κανόνες. Έτσι:

Τα κράτη - μέλη υποχρεούνται στα πλαίσια του ανταγωνισμού να προχωρήσουν στην απελευθέρωση όλων των αγορών και υπηρεσιών που παρέχονται από δημόσιες επιχειρήσεις (άρθρο III-166). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μεριμνά για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού και εξετάζει τις τυχόν παραβιάσεις τους από τα κράτη - μέλη, προτείνοντας μέτρα για τον τερματισμό τους. Αν τα κράτη - μέλη δε συμμορφωθούν, μπορεί να εκδώσει απόφαση που θα βεβαιώνει τις παραβιάσεις και θα τα καλεί να λάβουν διορθωτικά μέτρα (άρθρο III-165).

Οικονομική και νομισματική πολιτική

Οικονομική πολιτική

Σύμφωνα με το άρθρο III-177, έχουμε στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών - μελών και οι οικονομικές πολιτικές ασκούνται σύμφωνα με την αρχή της ανοιχτής οικονομίας της αγοράς, με ελεύθερο ανταγωνισμό.

Σύμφωνα με το άρθρο III-179, καθιερώνεται (στα πλαίσια του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών) πολυμερής εποπτεία των οικονομικών πολιτικών των κρατών - μελών από την ΕΕ.

Νομισματική πολιτική

Η χάραξη και η εφαρμογή νομισματικής πολιτικής για τα κράτη -μέλη, με νόμισμα το ευρώ, αποτελεί τομέα αποκλειστικής αρμοδιότητας της ΕΕ (άρθρο I-13) και γίνεται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η οποία είναι θεσμικό όργανο της ΕΕ.

Το ΕΣΚΤ ενεργεί σύμφωνα με την αρχή της ανοιχτής οικονομίας της αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό (άρθρο III-185). Το Συμβούλιο, με σύνθεση όπου δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο τα κράτη - μέλη που συμμετέχουν στην ΟΝΕ, θεσπίζει μέτρα για τα κράτη - μέλη που συμμετέχουν στην ΟΝΕ, προκειμένου να ενισχυθεί ο συντονισμός και η εποπτεία της δημοσιονομικής τους πειθαρχίας και να χαράσσονται ως προς τα εν λόγω κράτη - μέλη οι προσανατολισμοί της οικονομικής πολιτικής, ώστε να είναι συμβατοί με τους καθοριζόμενους στο σύνολο των κρατών - μελών της ΕΕ και να διασφαλίζεται η εποπτεία τους (άρθρο III-194).

Για την απασχόληση

Η ΕΕ και τα κράτη - μέλη εργάζονται για την ανάπτυξη συντονισμένης στρατηγικής για την απασχόληση (άρθρο III-203). Κύριοι στόχοι της ανάπτυξης συντονισμένης στρατηγικής για την απασχόληση από την ΕΕ και τα κράτη - μέλη είναι, *η προαγωγή δημιουργίας εξειδικευμένου, εκπαιδευμένου και ευπροσάρμοστου εργατικού δυναμικού (απασχολήσιμου)*. Μια αγορά εργασίας που να ανταποκρίνεται ταχέως στις εξελίξεις της οικονομίας (βλ. ανταγωνιστικότητα, ελαστικοποίηση εργασιακών σχέσεων). Στα πλαίσια των πιο πάνω στόχων της συντονισμένης στρατηγικής για την απασχόληση προωθούνται συγκεκριμένες ρυθμίσεις στη Συνθήκη:

Αναγνωρίζεται το δικαίωμα των εργαζομένων να αποδέχονται κάθε πραγματική προσφορά εργασίας (απασχολησιμότητα) και να διακινούνται ελεύθερα για το σκοπό αυτό στο έδαφος των κρατών - μελών (άρθρο III-133) (κινητικότητα). Τώρα αν θα βρίσκουν δουλειά αυτό είναι άλλο ζήτημα. Άλλωστε οι

άνεργοι στην ΕΕ φτάνουν τα 30 εκατομμύρια και το μόνιμο πρόβλημα ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων είναι ότι δεν μπορούν να βρουν δουλειά, γιατί οι θέσεις εργασίας στην ελεύθερη αγορά αυξάνονται με μικρότερους ρυθμούς από την αύξηση της ανεργίας. Αναγνωρίζεται το δικαίωμα των εργαζομένων σε ένα όριο μέγιστης διάρκειας εργασίας, σε ημερήσιες και εβδομαδιαίες περιόδους ανάπαυσης, καθώς και σε ετήσια περίοδο αμειβόμενων διακοπών (άρθρο II-91). Αυτά μεταξύ άλλων σημαίνουν κατάργηση του θωρου, διευθέτηση του χρόνου εργασίας κατά το δοκούν από τους εργοδότες, μερική απασχόληση, παροχή άδειας σε χρόνο και διάρκεια που θα αποφασίσει ο εργοδότης και μάλιστα εδώ μπορεί να θεωρηθεί ότι αφήνετε πεδίο για κατάργηση του επιπλέον του μισθού κατά την περίοδο της άδειας, όπως και για κατάργηση επιδομάτων Πάσχα και Χριστουγέννων, δηλαδή του 13ου και 14ου μισθού.

Ο διάλογος μεταξύ κοινωνικών εταίρων σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να οδηγήσει, εφόσον οι κοινωνικοί εταίροι το επιθυμούν, σε σύναψη συμβατικών σχέσεων, ενδεχομένως και συμφωνιών. Οι συμφωνίες που συνάπτονται σε επίπεδο ΕΕ εφαρμόζονται, είτε σύμφωνα με τις διαδικασίες και πρακτικές των ενδιαφερομένων κοινωνικών εταίρων και κρατών - μελών, είτε σε τομείς όπως των όρων εργασίας, της κοινωνικής ασφάλισης και προστασίας των εργαζομένων σε περίπτωση απόλυσης, της συλλογικής υπεράσπισης των συμφερόντων εργαζομένων και εργοδοτών, των συνθηκών απασχόλησης των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος της ΕΕ, όταν το ζητούν από κοινού τα υπογράφοντα μέρη, με ευρωπαϊκούς κανονισμούς ή αποφάσεις που εκδίδονται από το Συμβούλιο (μετά από πρόταση της Επιτροπής) (άρθρο III-212).

Πρόκειται για μια πολύ επικίνδυνη ρύθμιση, που επιχειρεί να αχρηστεύσει και να δυσκολέψει την ταξική πάλη σε εθνικό επίπεδο και ιδίως στην πάλη για συλλογικές συμβάσεις εργασίας σε γενικό και κλαδικό ή και εργοστασιακό επίπεδο.

Για την απασχόληση και προστασία των αλλοδαπών (υπηκόων τρίτων χωρών), η ΕΕ δεν έχει σε καμία περίπτωση διάθεση για νομιμοποίηση όλων των μεταναστών που υπάρχουν στο έδαφός της. Το αντίθετο μάλιστα. Στα πλαίσια της κοινής πλέον μεταναστευτικής πολιτικής επιδιώκει την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, μια συγκεκριμένη (την αναφέρει ως «δικαιη») μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στα κράτη - μέλη και ενισχυμένη πρόληψη και καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης (άρθρο III-267).

Επιδιώκει δηλαδή να αξιοποιήσει μόνο εκείνους τους μετανάστες που θεωρεί αναγκαίους για την ανταγωνιστικότερη ανάπτυξη των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και να τους χρησιμοποιήσει ως εφεδρεία απέναντι στις διεκδικήσεις των ντόπιων εργατικών τάξεων των κρατών - μελών. Θέλει δηλαδή συγκεκριμένο αριθμό μεταναστών, όσους έχουν ανάγκη τα μονοπώλια.

Μόνο οι υπήκοοι τρίτων χωρών που έχουν άδεια να εργάζονται στο έδαφος των κρατών - μελών δικαιούνται συνθηκών εργασίας αντίστοιχων (όχι ίδιων) με εκείνες που απολαύουν οι πολίτες της ΕΕ (άρθρ. ΙΙ-75 παρ. 3). Αυτό σημαίνει ότι όσοι δεν έχουν άδεια εργασίας, αν δεν απελαθούν, θα είναι αντικείμενο μαύρης εργασίας και συγνών συνθηκών εκμετάλλευσης. Μόνο οι αλλοδαποί που διαμένουν και διακινούνται νόμιμα στο εσωτερικό της ΕΕ έχουν δικαίωμα στις παροχές κοινωνικής ασφάλειας και στα κοινωνικά πλεονεκτήματα (άρθρο ΙΙ-94 παρ. 2). Αυτό σημαίνει ότι οι υπόλοιποι θα έχουν (αν έχουν) ανασφάλιστη εργασία και καμία πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες.

ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι καθορισμένη με σαφήνεια στη Συνθήκη. Και δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά, αφού επιδιώκει στο πλαίσιο των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων και ανταγωνισμών σε παγκόσμιο επίπεδο την εξασφάλιση όσο το δυνατό μεγαλύτερων μεριδίων στην αγορά, στις σφαίρες επιρροής, απέναντι στις ΗΠΑ, στην Ιαπωνία. Επομένως είναι αντικειμενικά υποχρεωμένη να βρίσκεται σε ετοιμότητα, ασκώντας ανάλογη εξωτερική πολιτική, αλλά και δυναμώνοντας τη στρατιωτική της ικανότητα αφού συμμετέχει σε πολέμους.

Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)

Στο άρθρο Ι-16 αναφέρεται: «Η αρμοδιότητα της Ένωσης στο πεδίο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας καλύπτει όλους τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και το σύνολο των ζητημάτων που αφορούν την ασφάλεια της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένου και του προοδευτικού καθορισμού κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.

Τα κράτη μέλη υποστηρίζουν ενεργά και ανεπιφύλακτα την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ένωσης με πνεύμα πίστης και αλληλεγγύης. Απέχουν από κάθε ενέργεια αντίθετη με τα συμφέροντα της Ένωσης ή βλαπτική για την αποτελεσματικότητά της».

Τα παραπάνω σε συνδυασμό με το άρθρο III-294 σημαίνει ότι τα κράτη μέλη όχι μόνο δεν μπορούν να εναντιωθούν στην ΚΕΠΠΑ, και την πολιτική κοινή άμυνας, ή να τις αγνοήσουν, αλλά τις στηρίζουν ενεργητικά, με κάθε μέσο, που σημαίνει εξασφάλιση από κάθε κράτος μέλος της επιχειρησιακής ικανότητας της ΕΕ να προωθεί τα συμφέροντά της στις εξωτερικές σχέσεις και με στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα. Στη Συνθήκη (άρθρο III-292) περιλαμβάνεται μια προσχηματική αναφορά στους στόχους δράσης της ΕΕ στη διεθνή σκηνή, που είναι η προώθηση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο σεβασμός της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, η αρχή της ισότητας και της αλληλεγγύης, ο σεβασμός των αρχών του καταστατικού χάρτη του ΟΗΕ και του διεθνούς δικαίου. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα για το αντίθετο.

Στο άρθρο III-297 αναφέρεται ότι όταν μια διεθνής κατάσταση απαιτεί επιχειρησιακή δράση εκ μέρους της ΕΕ, το Συμβούλιο εκδίδει τις αναγκαίες ευρωπαϊκές αποφάσεις που προσδιορίζουν στόχους, περιεχόμενο και μέσα που πρέπει να τεθούν στη διάθεση της ΕΕ. Οι αποφάσεις αυτές δεσμεύουν τα κράτη - μέλη όσον αφορά τις θέσεις που υιοθετούν κατά τη διεξαγωγή της δράσης τους.

Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

Είναι το κατ' εξοχήν πεδίο όπου εκφράζεται και γιγαντώνεται η καταστολή (στο όνομα της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος) με τη θεσμοθέτηση και επέκταση αντιδημοκρατικών νομοθετικών και άλλων μέτρων (Ευρωτρομονόμος, ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, συμφωνίες έκδοσης μεταξύ ΕΕ - ΗΠΑ κλπ.) και μηχανισμών καταστολής (Ευρωπόλ, σύστημα πληροφοριών Σένγκεν, αστυνομική συνεργασία, Eurojust, ευρωπαϊκή Εισαγγελία κλπ.). Σημαντικότερες πλευρές αυτού του πλαισίου είναι ότι στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (στο ανώτατο δυνατό θεσμικό επίπεδο της ΕΕ) καθορίζονται οι προσανατολισμοί του νομοθετικού και επιχειρησιακού προγραμματισμού στο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης (άρθρ. III-258). Η ΕΕ αναπτύσσει πλέον κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της μετανάστευσης, του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων (άρθρ. III-257).

Αστυνομική συνεργασία

Ενσωματώνεται στη συνθήκη ο ρόλος και η αποστολή της Ευρωπόλ (άρθρ. III-276) ως κατασταλτικού μηχανισμού με αρμοδιότητα την υποστήριξη και ενίσχυση της δράσης των αστυνομικών αρχών των κρατών - μελών, καθώς και της αμοιβαίας συνεργασίας τους. Επιπλέον όμως, ενδυναμώνεται η εξουσία της, καθώς

από οργανισμός διακρατικής φύσης μετατρέπεται σε Οργανισμό της ΕΕ, ενώ επιπρόσθετα, ευρωπαϊκός νόμος - πλαίσιο καθορίζει το πεδίο δράσης και τα καθήκοντά της, που μπορεί να περιλαμβάνουν (και με τη χρήση μέσων όπως το ηλεκτρονικό φακέλωμα) και το συντονισμό, τη διοργάνωση και τη διεξαγωγή ερευνών και επιχειρησιακών δράσεων από κοινού με τις αρμόδιες αρχές κρατών - μελών.

ΕΚΧΩΡΗΣΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Στο Άρθρο I-11 της Συνθήκης με τίτλο «Θεμελιώδεις αρχές», αναφέρεται ρητά ότι εκχωρούνται κυριαρχικά δικαιώματα: «Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας... Σύμφωνα με την αρχή της δοτής αρμοδιότητας, η Ένωση ενεργεί εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της απονέμουν τα κράτη μέλη με το Σύνταγμα για την επίτευξη των στόχων που αυτό ορίζει. Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση στο πλαίσιο του Συντάγματος ανήκει στα κράτη μέλη... στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και κατά το βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Στο Άρθρο I-12, με τίτλο «Κατηγορίες αρμοδιοτήτων», αναφέρεται: «Όταν το Σύνταγμα απονέμει στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα σε συγκεκριμένο τομέα, μόνον η Ένωση δύναται να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, ενώ τα κράτη μέλη έχουν την εν λόγω δυνατότητα μόνο εάν εξουσιοδοτούνται προς τούτο από την Ένωση ή μόνο για να εφαρμόσουν τις πράξεις της Ένωσης... Τα κράτη μέλη ασκούν τις αρμοδιότητές τους κατά το μέτρο που η Ένωση δεν έχει ασκήσει τη δική της ή αποφάσισε να παύσει να την ασκεί». Επομένως εδώ γίνεται καθαρό πως υπάρχουν τομείς στους οποίους τα κράτη - μέλη έχουν εκχωρήσει κυριαρχικά τους δικαιώματα στην ΕΕ.

Διαδικασία λήψης αποφάσεων

Οι ρυθμίσεις που περιλαμβάνει η Συνθήκη και αφορούν στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων, απ' τη μια ενισχύουν τις δυνατότητες των ηγετικών κρατών -μελών της ΕΕ, να προωθούν τα ιδιαίτερα συμφέροντά τους, διαμορφώνοντας και κατάλληλες συμμαχίες με ορισμένα άλλα κράτη - μέλη που βρίσκονται σε υποδεέστερη θέση εντός της ΕΕ, με δεδομένο ότι οι ενδοενωσιακές αντιθέσεις είναι ισχυρές τόσο ανάμεσα στα ισχυρά κράτη όσο και μεταξύ των

ισχυρών και αυτών που είναι σε υποδεέστερη θέση. Βεβαίως, αυτό δε γίνεται αυτόματα φανερό, αφού π.χ. για πολλά ζητήματα ισχύει ακόμη η ομοφωνία, στην οποία όλοι φαίνεται να συμπλέουν. Αλλά στις πιθανότητες που μια απόφαση μπορεί να «μπλοκαρισθεί», έχουν μεριμνήσει να παίρνεται απόφαση χωρίς ομοφωνία, ακόμη και αν αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα κράτους - μέλους της ΕΕ από τρίτη χώρα. Ας δούμε ενδεικτικά πώς παίρνονται οι αποφάσεις.

1) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στις πλείστες των περιπτώσεων, αποφασίζει με συναίνεση (άρθρ. I - 21 παρ. 4), εκτός των περιπτώσεων που ορίζει η Συνθήκη.

2) Ως προς τις αποφάσεις στο Συμβούλιο Υπουργών (Συμβούλιο)

α) Το Συμβούλιο αποφασίζει κατά κανόνα με ειδική πλειοψηφία (άρθρ. I - 23), εκτός των περιπτώσεων που ορίζει η Συνθήκη, όπου αποφασίζει με ομοφωνία.

β) Η ειδική πλειοψηφία στη λήψη αποφάσεων επεκτείνεται σε θέματα εμπορικής πολιτικής (άρθρ. III - 315 παρ. 4), Κοινωνικής Ασφάλισης των κοινοτικών εργαζομένων (άρθρ. III - 136), αστυνομικής συνεργασίας (άρθρ. III - 276), δικαστικής συνεργασίας σε αστικά θέματα (άρθρ. III - 269), δικαστικής συνεργασίας σε ποινικά θέματα (άρθρ. III - 270, 271).

γ) Η ομοφωνία για απόφαση στα πλαίσια του Συμβουλίου εξακολουθεί να ισχύει για τη σύσταση της θέσης του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέα, με παράλληλη πρόβλεψη «γέφυρας» για την επέκταση των αρμοδιοτήτων του (άρθρ. III - 274), καθώς και για μια σειρά άλλα θέματα, όπως του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου με πρόβλεψη «γέφυρας» για το πέρασμα στην ειδική πλειοψηφία (άρθρ. I - 55), της φορολογίας (άρθρ. III - 171), και των ιδίων Πόρων της ΕΕ, (άρθρ. I - 54).

Στο Μέρος III της Συνθήκης (αναφέρεται στις πολιτικές της ΕΕ) προβλέπεται ομοφωνία για τη λήψη αποφάσεων από το Συμβούλιο, αλλά και σε άλλα σημεία που προβλέπεται ομοφωνία, όπως π.χ. για την έκδοση του ευρωπαϊκού νόμου για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (άρθρ. I - 55), η Συνθήκη εισάγει τις λεγόμενες «γέφυρες», που είναι ένας τρόπος για να παρακάμπτεται η ομοφωνία. Πιο συγκεκριμένα, η Συνθήκη προβλέπει (βλ. π.χ. άρθρ. III - 444, άρθρ. I - 55) ότι, στις συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπου το Συμβούλιο πρέπει να αποφασίζει ομόφωνα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί επίσης ομόφωνα να θεσπίσει ευρωπαϊκή απόφαση, που να επιτρέπει στο Συμβούλιο να αποφασίσει με ειδική πλειοψηφία στο συγκεκριμένο τομέα ή περίπτωση.

3) Στη Συνθήκη, αναφορικά με τις αποφάσεις, τόσο του ΕΣ όσο και του

Συμβουλίου, όπου απαιτείται ομοφωνία, το δικαίωμα «βέτο», δεν αναφέρεται ρητά πουθενά. Αντίθετα, προωθείται η λογική της «εποικοδομητικής αποχής», η οποία δεν εμποδίζει την έκδοση ομόφωνης απόφασης (βλ. π.χ. άρθρ. III - 341 για αποφάσεις του ΕΣ και άρθρ. III - 343 για αποφάσεις του Συμβουλίου).

Πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα για την έννοια της «εποικοδομητικής αποχής», είναι το άρθρ. III - 300 της Συνθήκης, που είναι σχετικό με τις αποφάσεις που λαμβάνονται στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ. Εκεί ρητά αναφέρεται (στην παρ. 1) ότι κάθε κράτος -μέλος του Συμβουλίου που απέχει κατά την ψηφοφορία, μπορεί να συνοδεύσει την αποχή του με τυπική δήλωση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν υποχρεούται να εφαρμόσει την ευρωπαϊκή απόφαση, αλλά αποδέχεται ότι αυτή δεσμεύει την ΕΕ. Εκφράζοντας πνεύμα αμοιβαίας αλληλεγγύης, το μεν εν λόγω κράτος -μέλος απέχει από οποιαδήποτε δράση, η οποία ενδέχεται να αντιτίθεται ή να εμποδίζει τη δράση της ΕΕ βασίζεται στην εν λόγω απόφαση, τα δε λοιπά κράτη - μέλη σέβονται τη θέση του. Μόνο εάν τα μέλη του Συμβουλίου που συνόδευσαν την αποχή τους με την πιο πάνω δήλωση αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 1/3 των κρατών - μελών και ο πληθυσμός τους συγκεντρώνει τουλάχιστον το 1/3 του πληθυσμού της ΕΕ, η απόφαση δεν εκδίδεται.

Μπορεί κανείς πολύ εύκολα να αντιληφθεί πόσο αρνητική και επιζήμια για τα συμφέροντα μιας χώρας μπορεί να είναι η λογική της «εποικοδομητικής αποχής» που προβλέπει η Συνθήκη, στην περίπτωση π.χ. που στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ, το Συμβούλιο λάβει μια απόφαση σχετικά με την χώρα β, η οποία θα είναι τελείως αντίθετη με τα συμφέροντα της χώρας α. Η χώρα α θα κληθεί να απέχει, όμως θα υποχρεωθεί να αποδεχτεί την απόφαση και μάλιστα να απέχει από κάθε ενέργεια που ενδέχεται να αντιτίθεται ή να εμποδίζει τη δράση της ΕΕ που θα βασίζεται στην πιο πάνω απόφαση.

Ρόλος των Εθνικών Κοινοβουλίων

Στη Συνθήκη προβλέπεται ότι τα όργανα της ΕΕ μπορούν να ελέγχουν τα Εθνικά Κοινοβούλια. Όσον αφορά το ρόλο των Εθνικών Κοινοβουλίων σε σχέση με τις αποφάσεις και πράξεις των οργάνων της ΕΕ, αυτός περιορίζεται, από σχετικό Πρωτόκολλο (υπ. αριθ. 1) που είναι προσαρτημένο στη Συνθήκη, σε απλή, εκ των υστέρων μάλιστα, ενημέρωση. Ειδικότερα, τα έγγραφα διαβουλεύσεων της Επιτροπής (πράσινες βίβλοι, λευκές βίβλοι και ανακοινώσεις), τα σχέδια ευρωπαϊκών νομοθετικών πράξεων, οι ημερήσιες διατάξεις και τα αποτελέσματα των συνόδων του Συμβουλίου, διαβιβάζονται απ' ευθείας στα Εθνικά Κοινοβούλια.

Τα τελευταία όμως δεν έχουν την παραμικρή δυνατότητα παρέμβασης ως προς το περιεχόμενο των πιο πάνω κειμένων.

Συμπεράσματα

Η Ενωμένη Ευρώπη, λεγόταν κάποτε, είναι ένα ποδήλατο. Αν σταματήσει, πέφτει. Το ποδήλατο λοιπόν σταμάτησε κι έπεσε. Θα μπορέσει να ξανασηκωθεί και να ξεκινήσει; Άγνωστο. Το μέλλον της Ενωμένης Ευρώπης έχει τεθεί εν αμφιβόλω. Η προοπτική της πολιτικής Ευρώπης έχει κλείσει για τα επόμενα χρόνια. Αυτή είναι πιστεύω η κατάσταση που προέκυψε μετά το γαλλικό και ολλανδικό «όχι» στο Ευρωσύνταγμα. παρομοίωση με το ποδήλατο δεν ήταν τυχαία. Η Ε.Ε. ήταν πράγματι ένας αγώνας δρόμου. Θα προλάβαινε να οικοδομήσει υπερεθνικούς κοινοτικούς θεσμούς, ικανούς σε μια δεύτερη φάση να ενσωματώσουν μια αντίστοιχη υπερεθνική πολιτική.

Η σημερινή κρίση της Ε.Ε. πρέπει να ειδωθεί τόσο ως προς τις αιτίες όσο και ως προς τις προοπτικές, μέσα από την τροπή που έχει πάρει η παγκοσμιοποίηση και η πρόσληψή της από τους λαούς της Ευρώπης. Η Ευρώπη είναι διπλά δεμένη με την παγκοσμιοποίηση. Στην ουσία επιχειρεί μια πολιτικά διευθυνόμενη «μικρή παγκοσμιοποίηση» στο εσωτερικό της.

Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση βιώνει μια ακόμα κρίση, με ποιοτικά χαρακτηριστικά αρκετά διαφορετικά απ' ό,τι στο παρελθόν, δεδομένης της επιφυλακτικότητας που για πρώτη φορά πηγάζει και από τους ευρωπαϊκούς λαούς. Μετά και το «πάγωμα» της επικύρωσης της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης απαιτείται η ύπαρξη ενός ρεαλιστικού σχεδίου από μέρους της ΕΕ - 25.

Το κεφάλαιο της πολιτικής ενοποίησης, της προώθησης δηλαδή της ενοποίησης μέσα από μία πολιτική διαδικασία με πολιτικά μέσα, στόχους, αξίες, επιχειρήματα, αυτή τη φορά πρέπει να συνδυασθεί με ένα νέο πολιτικό όραμα, κινητοποιώντας την ευρωπαϊκή κοινωνία και τους πολίτες της. Η επιτυχία της θα εξαρτηθεί άμεσα από τις αποφάσεις των ευρωπαίων ηγετών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση για περισσότερα από πενήντα χρόνια εξασφάλισε με επιτυχία την ειρήνη, τη σταθερότητα και την ευημερία σε μία ήπειρο, η οποία για αιώνες μαστιζόταν από εθνικές συγκρούσεις και πολέμους. Δεν στάθηκε όμως, στο ύψος της σε κρίσεις απέναντι σε άλλους υπερεθνικούς οργανισμούς. Παράλληλα, η Ένωση διευρύνθηκε σταδιακά από 6 σε 25 κράτη μέλη. Επιβίωσε από εκατοντάδες εσωτερικές κρίσεις, ανεπιτυχείς Συνόδους Κορυφής.

Τι αποκαλύπτει, όμως, η σημερινή κρίση; Αποκαλύπτει ένα διχασμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την μια πλευρά υπάρχει μια ομάδα κρατών, που ζητά μια πιο φιλελεύθερη, ανοιχτή, οικονομική και ίσως πιο διαφοροποιημένη Ευρώπη και, από την άλλη, μια ομάδα κρατών που ζητά μια πιο «κοινωνική Ευρώπη» και είναι αυτή η ομάδα κρατών που επίσης εκφράζει ή διατυπώνει τις μεγαλύτερες αντιρρήσεις και επιφυλάξεις για περαιτέρω διεύρυνση. Φαίνεται, σαφώς, ότι τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα αυτή η διαμάχη «παραλύει» την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πραγματικότητα είναι ότι μετά την αποτυχία των δημοψηφισμάτων σε Γαλλία και Ολλανδία για την επικύρωση της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης (Ε.Σ.Σ.), η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Τα προβλήματα ή οι μελλοντικές προκλήσεις της Ένωσης τόσο σε εσωτερικό όσο και εξωτερικό επίπεδο τη δεδομένη χρονική στιγμή είναι πολυάριθμα και κρίσιμα. Το κρίσιμο ζητούμενο, δεδομένων των πολιτικών – οικονομικών και κοινωνικών παραμέτρων εντός της ΕΕ - είναι ότι η Ένωση δεν έχει την πολυτέλεια παρά να παρουσιάσει σε σύντομο χρονικό διάστημα τις εναλλακτικές της προτάσεις.

Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη είναι προς το παρόν «κλινικά νεκρή» και η Ευρώπη «ασθενής». Η αιτία είναι ότι οι ευρωπαίοι ηγέτες απέτυχαν να πείσουν τους πολίτες τους ότι αυτή η Ε.Σ.Σ. θα πρέπει να γίνει κτήμα τους (Bellamy & Castiglione, 2004).

Μία από τις προταθείσες προσεγγίσεις για να ξεπερασθεί το σημερινό αδιέξοδο είναι αυτή της «περιόδου περισυλλογής», στην οποία νέες ιδέες, όπως και επιλογές στρατηγικής, θα ωριμάσουν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 Κ-Μ, όμως, πρέπει να έχει ένα σαφές «Στόχο και Όραμα» για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Η νέα στρατηγική πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένα πεδία δράσης, τα οποία θα επιλεγούν στη βάση της επιτευξιμότητάς τους και στα οποία η Ένωση θα πρέπει να αφοσιωθεί.

Μόνο η έναρξη ενός διαλόγου σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, ο οποίος θα περιλαμβάνει εκτός των άλλων, και όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, αντιπροσώπους των εργατικών συνδικάτων και της ευρωπαϊκής νεολαίας μπορεί να δημιουργήσει την εναλλακτική πρόταση της Ευρώπης για το Μέλλον. Το αποτέλεσμα αυτού του διαλόγου μπορεί να μην οδηγήσει στην επικύρωση της Ε.Σ.Σ. Ωστόσο αυτό που μπορεί σίγουρα να πετύχει είναι η ιεράρχηση και ταξινόμηση των καθημερινών προβλημάτων των ευρωπαίων πολιτών καθώς και η ανάδειξη νέων αποτελεσματικών πολιτικών για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων. Και αυτό μπορεί να γίνει πραγματικότητα με περισσότερες

υπερεθνικές παρά διακυβερνητικές πολιτικές, και πάντα με όλο και μεγαλύτερη συμμετοχή των κοινωνιών. Προς την κατεύθυνση αυτή, άλλωστε, το Σχέδιο Διαλόγου και επικοινωνίας με τους πολίτες (PLAN "D") που εγκαινίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να αποδειχθεί ελπιδοφόρο και γόνιμο.

ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΑ

- Ευθυμιάτου Πουλάκου Αντ., (2001), Εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Interbooks.
- Επίσημη Έκδοση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2004), Συνθήκη για την θέσπιση Συντάγματος για την Ευρώπη, Αθήνα, Εθνικό Τυπογραφείο.
- Ευρωπαϊκές Κοινότητες, (2004), Ένα Σύνταγμα για την Ευρώπη, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων.
- Ευρωπαϊκές Κοινότητες, (2004), Το σχέδιο Συντάγματος της Ευρώπης παρουσίαση στον πολίτη, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων.

ΆΡΘΡΑ

- 1) Καλόπουλος Κ. – Κούρταλης Στ.- Πετρίτση Στ., Αποτίμηση του Ολλανδικού δημοψηφίσματος, ΕΚΕΜ, Ιούνιος 2005.
- 2) Καλόπουλος Κ. – Κούρταλης Στ.- Πετρίτση Στ., 29 Μαΐου 2005 αποτίμηση του Γαλλικού δημοψηφίσματος, ΕΚΕΜ, Μάιος 2005.
- 3) Εξαμηνιαία επιθεώρηση πολιτικής και προβληματισμού, Πολιτική Επιστήμη, τεύχος 2, 2005.
- 4) Υφαντής Κ. – Κούρταλης Στ., Μετά τα δημοψηφίσματα, Κείμενα Πολιτικής, ΕΚΕΜ, Ιανουάριος 2006.
- 5) Χαρδαλούπας Ανδ. – Κούρταλης Στ., 35 + 1 ερωτήματα για το Σύνταγμα της Ευρώπης, ΕΚΕΜ, Απρίλης 2005.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ (WEB SITES) ΣΤΟ INTERNET

- 1) Ευρώπη για μένα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [http: \\
europe4me.gr](http://europe4me.gr)
- 2) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, [http: \\
europa.eu.int|hellas|](http://europa.eu.int|hellas|).
- 3) Europe Direct, Europa, [http: \\
ec.europa.eu/europedirect/index](http://ec.europa.eu/europedirect/index).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	1
---------------	---

Κεφάλαιο 1

Βασικές Συνθήκες

1.1 Οι σύγχρονες προσπάθειες ενοποίησης	3
1.2 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.).....	5
1.2.1 Συνθήκη Συγχώνευσης.....	6
1.2.2 Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.....	6
1.3 Η Συνθήκη του Μάαστριχτ.....	7
1.3.1 Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση.....	9
1.3.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση.....	9
1.4 Η Συνθήκη του Άμστερνταμ.....	10
1.4.1 Το οικονομικό σκέλος της Ο.Ν.Ε.....	11
1.5 Η Συνθήκη της Νίκαιας.....	13
1.5.1 Λήψη αποφάσεων.....	13
1.5.2 Περιορισμός του βέτο.....	14
1.5.3 Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	14
1.5.4 Ενισχυμένες Συνεργασίες.....	15

Κεφάλαιο 2

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα

2.1 Γέννηση και εκπόνηση του σχεδίου συντάγματος.....	16
2.1.1 Ποια είναι η παρουσίαση του σχεδίου συντάγματος;.....	19
2.1.2 Σύνταγμα για τους Ευρωπαίους πολίτες.....	20
2.1.2.1 Αξίες και στόχοι της Ένωσης.....	20
2.1.2.2 Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και θεμελιώδη δικαιώματα.....	21
2.1.2.3 Θεμελιώδη δικαιώματα.....	22
2.1.2.4 Ποιος κάνει τι στην Ένωση;.....	23
2.1.2.5 Θεματοφύλακας της ορθής άσκησης των αρμοδιοτήτων.....	24
2.1.2.6 Ένωση νομιμότητας και δημοκρατικότητας.....	25

2.1.2.7 Ιδιότητα μέλους της Ένωσης.....	26
2.1.3 Τα όργανα στην υπηρεσία του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος.....	26
2.1.3.1 Το θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης.....	27
2.1.3.2 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.....	27
2.1.3.3 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.....	27
2.1.3.4 Συμβούλιο των Υπουργών.....	28
2.1.3.5 Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	29
2.1.3.6 Υπουργός Εξωτερικών.....	30
2.1.3.7 Δικαστήριο.....	30
2.1.3.8 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ).....	31
2.1.3.9 Ελεγκτικό Συνέδριο.....	32
2.1.3.10 Επιτροπή των Περιφερειών.....	32
2.1.3.11 Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.....	32
2.1.4 Μέσα Δράσης της Ένωσης.....	32
2.1.4.1 Απλούστευση των εργαλείων.....	32
2.1.4.2 Νομοθετική διαδικασία.....	33
2.1.4.3 Τα οικονομικά της Ένωσης.....	35
2.1.5 Εξωτερική δράση της Ένωσης.....	35
2.1.6 Χώρος ελευθερίας ασφάλειας και δικαιοσύνης.....	37
2.1.7 Άλλες πολιτικές της Ένωσης: Συμβολή του Συντάγματος.....	40
2.1.8 Έναρξη ισχύος και αναθεώρηση του Συντάγματος.....	40
2.1.9 Τι θα συμβεί μετά τη Συνέλευση;.....	41
2.2 Διχογνωμία.....	42
2.2.1 29 Μαΐου 2005: Η «Άλωση» (;) της Ευρώπης από το Γαλλικό «ΟΧΙ» στο Δημοψήφισμα για το Ευρωσύνταγμα.....	42
2.2.2 Το δεύτερο ΟΧΙ στο Ευρωσύνταγμα στο Ολλανδικό Δημοψήφισμα..	49
2.2.2.1 Η Ολλανδία στις διαδικασίες Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.....	49
2.2.2.2 Η Ολλανδία και η συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης-Συντακτική Συνέλευσης.....	50
2.2.2.3 Η θέση της Ολλανδικής κοινωνίας απέναντι στις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.....	52
2.2.2.4 Η Πορεία προς το Ολλανδικό δημοψήφισμα για τη Συνταγματική Συνθήκη.....	53
2.2.2.5 Ανάλυση του Ολλανδικού δημοψηφίσματος.....	59

2.3 Πως επικυρώθηκε η Συνταγματική Συνθήκη στα κράτη-μέλη.....	64
--	----

Κεφάλαιο 3

Σταχυολόγηση- Προοπτικές –Συμπεράσματα

3.1 Σταχυολόγηση.....	69
3.1.1 Η Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης. Η Φιλαδέλφεια της Ευρώπης;.....	70
3.1.2 Σύγχυση κρατικής και Ευρωπαϊκής Ορολογίας στη Συνταγματική Συνθήκη.....	73
3.1.3 Συνταγματοποιώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση: Προκλήσεις και Προοπτικές για το Μέλλον.....	75
3.1.4 Ο ρόλος της Πολιτικής Συνοχής.....	77
3.1.5 Οι Εξωτερικοί Παράμετροι.....	79
3.1.6 Οι καινοτομίες της Συνταγματικής Συνθήκης.....	81
3.1.6.1 NON – NEE Γαλλία, Ολλανδία.....	85
3.1.7 “PLAN D” ή «ΣΧΕΔΙΟ Δ» : Η Ένωση σε αναζήτηση ενός σχεδίου Δ(ΙΑΣΩΣΗΣ) της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.....	85
3.2 Προοπτικές.....	88
3.2.1 Τα πέντε (5) σενάρια μετά τα δημοψηφίσματα.....	90
3.3 Πρέπει να προχωρήσει ή όχι η Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη;.....	92
Συμπεράσματα.....	105
Πηγές.....	108